

УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСНА УНІВЕРСАЛЬНА НАУКОВА БІБЛІОТЕКА

ЛІТЕРАТУРА
до знаменних і пам'ятних
дат Тернопільщини
на 2005 рік

Бібліографічний список

Тернопіль
2004

Укладач	М. Друневич – головний бібліотекар відділу краєзнавчої літератури та бібліографії ОУНБ
Редактор	Г. Моліцька – заступник директора ОУНБ з наукової роботи
Відповідальний за випуск	В. Вітенко – директор ОУНБ
Рецензент	М. Ониськів – член Національної Спілки журналістів України і Всеукраїнської спілки краєзнавців
Комп'ютерний набір	С. Стахурська

Видано за фінансової підтримки Тернопільської обласної державної адміністрації та Тернопільської обласної ради.

Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2005 рік: Бібліографічний список / Уклад. М. Друневич; Ред. Г. Моліцька. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2004. –

Щорічний бібліографічний список “Література до знаменних і пам’ятних дат Тернопільщини на 2005 рік” подає інформацію про визначні події, уродженців та видатних людей, чий життя та діяльність пов’язані з Тернопільщиною.

Посібник відкривається переліком основних ювілейних і пам’ятних дат року.

Матеріал систематизовано за хронологічною послідовністю, зокрема, подається число, місяць, найменування події, текстова довідка та рекомендаційний список літератури, а в персоналіях – за алфавітом. Додатково подано перелік дат та подій, які не увійшли до основного списку.

Адресується викладачам, вчителям, студентам, культурно-освітнім працівникам, а також усім, хто не байдужий до історії краю, його сьогодення, цікавиться й займається краєзнавством.

Розширити коло літератури цієї тематики допоможуть видання: “Література про Тернопільську область за ... рік”, краєзнавчі бібліографічні покажчики, списки та попереджувальні довідки, видані Тернопільською обласною універсальною науковою бібліотекою за попередні роки.

Перелік дат та ювілеїв не повний.

Відбір літератури закінчено у жовтні 2004 року.

Складаємо вдячність за подання окремих матеріалів:

Б.Головину – почесному голові обласного об’єднання Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім. Т.Шевченка;

Н. Дирді – директору Бережанського обласного музею Богдана Лепкого;

І. Дуді – директору обласного художнього музею;

Р.Матейку – кандидату історичних наук, доценту ТАНГ;

П. Медведику – театрознавцю, фольклористу і етнографу;

В. Ханасу – краєзнавцю, публіцисту, перекладачу;

В.Хомі – краєзнавцю;

Г.Чернихівському – краєзнавцю.

Усю рекомендовану літературу читачі знайдуть у фондах обласної універсальної наукової бібліотеки.

ЗНАМЕННІ ТА ПАМ'ЯТНІ ДАТИ ТЕРНОПІЛЬЩИНИ НА 2005 РІК

СІЧЕНЬ

- 1 – 155 років від дня народження Лева Лотоцького (1.01.1850-21.10.1926) – українсько-го поета, прозаїка та драматурга
- 5 – 65 років тому (1940) було відкрито Чортківське педагогічне училище ім. О. Барвінського
- 12 – 125 років від дня народження Василя Безкоровайного (12.01.1880-6.03.1966) – українського композитора, диригента, педагога
- 75 років від дня народження Юліяна Кройтора (12.01.1930) – заслуженого працівника культури України
- 27 – 90 років від дня народження Якова Гніздовського (27.01.1915-8.11.1985) – українського графіка, живописця, кераміста і мистецтвознавця
- 65 років тому (1940 р.) засновано Тернопільську обласну бібліотеку для дітей

ЛЮТИЙ

- 2 – 160 років від дня народження Івана Пулюя (2.02.1845-31.01.1918) – видатного вченого-фізика, електротехніка, винахідника, громадського діяча
- 75 років від дня народження Володимира Хоми (2.02.1930) – українського літературознавця, краєзнавця, фольклориста
- 8 – 15 років тому (8.02.1990) було утворено природний заповідник «Медобори»
- 9 – 125 років від дня народження Івана Джиджори (9.02.1880-22.04.1919) – вченого-історика, публіциста і громадського діяча
- 16 – 25 років тому (1980 р.) засновано Тернопільську обласну бібліотеку для молоді
- 20 – 100 років від дня народження Уласа Самчука (20.02.1905-9.07.1987) – українського письменника
- 25 – 155 років від дня народження Володимира Барвінського (25.02.1850-3.02.1883) – українського громадсько-політичного діяча, публіциста, письменника

БЕРЕЗЕНЬ

- 5 – 145 років від дня народження Євгена Олесницького (5.03.1860-26.10.1917) – громадсько-політичного діяча, адвоката, економіста, публіциста
- 9 – 125 років від дня народження Василя Сімовича (9.03.1880-13.03.1944) – професора, мовознавця, педагога, перекладача, книговидавця
- 10 – 95 років тому (1910 р.) у Тернополі вперше в Україні було перевидано «Русалку Дністрову»
- 65 років від дня народження Ігоря Дуди (10.03.1940) – мистецтвознавця, педагога, культурного діяча

КВІТЕНЬ

- 1 – 255 років від дня народження Гуго Коллонтая (1.04.1750-28.02.1812) – вченого; філософа, просвітителя, громадського діяча
- 100 років від дня народження Богдана Сарамagi (1.04.1905-12.04.1975) – диригента, режисера, педагога, композитора
- 15 – 65 років тому (1940) було відкрито Тернопільський національний педагогічний університет ім. В.Гнатюка
- 17 – 50 років від дня народження Наталі Маліманової (17.04.1955) – драматичної акторки, співачки (сопрано), заслуженої артистки України (2000)
- 18 – 75 років від дня народження Володимира Радзівєвського (18.04.1930) – краєзнавця, члена Національної Спільки журналістів України, почесного члена української спелеологічної асоціації, автора численних публікацій

ТРАВЕНЬ

- 5 – 150 років від дня народження Антоніни Осиповичевої (5.05.1855-22.11.1926) – драматичної артистки і співачки (сопрано)

- 6 – 70 років від дня народження Анатолія Бобровського (6.05.1935) – актора, режисера, заслуженого артиста УРСР (1967)
- 9 – 60 років Перемоги у Великій Вітчизняній війні 1941-1945 рр.
- 26 – 160 років від дня народження Володислава Федоровича (26.05.1845-22.12.1917) – громадсько-політичного діяча, просвітителя, мецената
- 28 – 10 років тому (1995) в Тернополі було відкрито пам'ятник І. Франку
- 31 – 100 років від дня народження Андрія Наконечного (31.05.1905-15.09.1983) – українського художника

ЧЕРВЕНЬ

- 15 – 65 років тому (1940) було відкрито Кременецьке медичне училище ім. А. Річинського

СЕРПЕНЬ

- 1 – 80 років від дня народження Петра Тимочка (1.08.1925) – українського поета, перекладача
- 9 – 200 років тому (1805) було засновано Бережанську гімназію
- 27 – 10 років тому (1995) було відкрито музей Богдана Лепкого у Бережанах

ВЕРЕСЕНЬ

- 1 – 65 років тому (1940) було засновано Теребовлянське вище училище культури
- 45 років тому (1960) було відкрито Тернопільський державний технічний університет ім. І. Пулюя
- 8 – 95 років від дня народження Мар'яна Якубця (8.09.1910) – польського вченого-славіста
- 14 – 90 років від дня народження отця митрата Миколи Шаварина (14.09.1915) – викладача, публіциста
- 20 – 25 років тому (1980) було відкрито Бережанський краєзнавчий музей
- 75 років з часу пацифікації на Тернопільщині (вересень-листопад 1930)

ЖОВТЕНЬ

- 1 – 135 років від дня народження Володимира Герасимовича (1.10.1870-14.08.1940) – українського письменника і етнографа
- 2 – 140 років від дня народження Дениса Січинського (2.10.1865-26.05.1909) – українського композитора, диригента і музичного діяча
- 8 – 100 років від дня народження Сергія Даушкова (8.10.1905-21.04.1991) – поета, письменника
- 16 – 80 років від дня народження Діонізія Шолдри (16.10.1925-24.09.1995) – художника, реставратора
- 18 – 90 років з дня заснування «Тернопільських театральних вечорів» (18.10.1915)
- 75 років Тернопільському академічному обласному драматичному театру ім. Т. Г. Шевченка (8.12.1930)
- 22 – 80 років від дня народження Петра Медведика (22.10.1925) – театрознавця, фольклориста, етнографа, бібліографа, краєзнавця
- 24 – 150 років від дня народження Генріха Бегеляйзена (24.10.1855-1.04.1934) – польського вченого-літературознавця, етнографа

ЛИСТОПАД

- 1 – 25 років тому (1980) було відкрито Тернопільський театр актора і ляльки
- 13 – 135 років від дня народження Станіслава Дністрянського (13.11.1870-5.05.1935) – академіка, вченого-правника, політичного діяча
- 20 – 130 років від дня народження Миколи Мельника (20.11.1875-6.08.1954) – вченого-природознавця

ГРУДЕНЬ

- 1 – 75 років від дня народження Григорія Радошівського (Г. Я. Баран) (1.12.1930) – поета, краєзнавця, публіциста
- 31 – 160 років від дня народження Сильвестра Лепкого (31.12.1845-5.06.1901) – письменника

менника, священика, громадсько-політичного діяча

- 190 років від дня народження Степана Качали (1815-1888) – видатного громадсько-політичного діяча, письменника і публіциста, фундатора і мецената багатьох українських товариств і організацій

- 765 років з часу явлення Чудотворної ікони Матері Божої у Зарваниці (1240)
- 765 років з часу заснування Почаївської Лаври (1240)

МІСТА-ЮВІЛЯРИ

- 665 років з часу заснування міста Заліщик (1340)
- 630 років з часу заснування міста Бережан (1375)
- 565 років з часу заснування смт. Козови (1440)
- 555 років з часу заснування міста Почаєва (1450)
- 465 років з часу заснування міста Тернополя (1540)

1 СІЧНЯ

**155 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ЛЕВА
ЛОТОЦЬКОГО (1.01.1850-21.10.1926) – УКРАЇНЬСЬКОГО ПОЕТА, ПРОЗАЙКА ТА ДРАМАТУРГА**

Лотоцький Лев Антонович народився 1 січня 1850 року в селі Тростянець, тепер Березанського району в родині священика.

Закінчив учительську семінарію у Бережанах.

Після служби в австрійській армії працював учителем у селах Вільхівець, Ценів, Тростянець.

Писати почав після закінчення гімназії. Перші твори опублікував у німецькій пресі (1870-1880 рр. під псевдонімом Буш Лео.

Серед його поезій – «В мене в хаті бідно дуже», «Шевченко» (обидві – 1910), поема «Смерть Довбуша».

Писав оповідання із селянського життя: «Сила помсти» (1901), «Прокіп Чінчик» (1904), «На роботу» (1908), «Червоні яблучка» (1911) та інші.

Крім того, письменник – автор комедій «Заверуха», «Два будинки – й одна хвіртка» (обидві – 1904), «Людські язика» (1923), «Закукурічені тітки» (1926).

21 жовтня 1926 року Лев Лотоцький помер у рідному селі Тростянець. Похований на місцевому цвинтарі.

ЛІТЕРАТУРА

Лотоцький Л. З пісень смутку; Цвітка на могилу Маркіяна Шашкевича: [Вірші] // Тернопіль: Тернопільщина літературна. – Тернопіль, 1992. – Дод. № 4. – Вип. 2. – Ч. 1. – С. 29.

Лев Лотоцький // Хома В. Літературно-мистецька Козівщина. – Тернопіль, 2003. – С. 18-19.

Лотоцький Лев – письменник, педагог // Мазурак Я. Літературна Березанщина: Біограф. довід. – Бережани, 2000. – С. 87.

Мельничук Б. Лев Лотоцький: Коротка біограф. довідка // Тернопіль: Тернопільщина літературна. – Тернопіль, 1992. – Дод. № 4. – Вип. 2. – Ч. 1. – С. 29.

Хома В. Наш краянин Лев Лотоцький // Вільне життя. – 2000. – 29 лют.

Медведик П. Лотоцький Лев Антонович // УЛЕ. – К., 1995. – Т. 3. – С. 231.

Лотоцький Лев (1850-1926) – педагог і письменник, родом з Березанщини // Енциклопедія українознавства / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 4. – С. 1379.

5 СІЧНЯ

65 РОКІВ ТОМУ (1940) БУЛО ВІДКРИТО ЧОРТКІВСЬКЕ ПЕДАГОГІЧНЕ УЧИЛИЩЕ ІМ. О. БАРВІНСЬКОГО

Чортківське педагогічне училище бере свій початок з далекого 1940 року, коли розпочало свою освітню діяльність як педшкола, де велась підготовка педагогічних кадрів для початкових шкіл Тернопільщини. Це був другий в області заклад такого типу. 1945 року педшколу реорганізовано у педагогічне училище. Музичне відділення відкрито у п'ятдесят сьомому.

В училищі працює кваліфікований педагогічний колектив, у складі якого понад 130 викладачів, 55 відсотків з них мають вищу категорію. Третя частина має педагогічні звання, сорок відсотків нагороджені значком «Відмінник освіти України».

До традиційних спеціальностей «Початкове навчання» і «Музична педагогіка і виховання» з 1999 року додалась ще й нова – «Соціальна педагогіка».

Училище сьогодні – це три корпуси навчальних і навчально-допоміжних площ: понад три десятки навчальних кабінетів і лабораторій, до 40 класів для індивідуальних занять музикою, три майстерні, комп'ютерний клас, лінгафонний кабінет, зал для занять ритмікою і хореографією, два спортивних зали, стрілецький тир, хоровий та оркестровий класи, актовий зал. Усюди – необхідне обладнання, естетичне оформлення, достатній фонд навчальних посібників та підручників, формується база сучасних навчальних аудіо- та відеозаписів. А ще – дві бібліотеки (одна з музичною літературою), методичний кабінет. У мальовничому місці над Серетом відкрився у 1992 році студентський гуртожиток, де мешкає до 500 студентів.

Число випускників Чортківського педагогічного училища понад десять тисяч. Колишні студенти – нині заслужені вчителі, керівники шкіл, закладів освіти, мистецькі працівники. Троє мають вчений ступінь доктора наук, більше двох десятків є кандидатами наук.

Чортківське педучилище у 1999 році визнане Державною Атестаційною Комісією акредитованим за I рівнем.

У 2003 році закладу присвоєно ім'я нашого земляка Олександра Барвінського.

ЛІТЕРАТУРА

Постанова Тернопільського облвиконкому про відкриття педагогічних шкіл в містах Тернополі і Чорткові від 5 січня 1940 р. // Радянська Тернопільщина 1939-1958: Док. та матеріали. – Львів, 1971. – С. 58-59.

Про присвоєння Чортківському педагогічному училищу імені Олександра Барвінського: Розпорядження Кабінету Міністрів України // Свобода. – 2003. – 15 трав.

Анісімова М., Остапенко Г. Училище педагогічне в Чорткові – місті над рікою, тут сіють добре, мудре, вічне у серці завжди зі мною // Ратуша. – 2000. – 26 жовт., фотогр.

Бурма В. Джерело добра і любові // Вільне життя. – 2000. – 31 жовт., фотогр.

Гречин Б. «Студентам у нас вчитися приємно» / Розм. з дир. Чортків. педучилища вів Є. Зозуляк // Вільне життя. – 1999 – 26 серп.

Гречин Б. Чортківське педагогічне училище багато чого бачило в своїй історії. Сьогодні йому – 60 // Освіта України. – 2000. – № 44-45. – С. 5.

Гречин Б. Чортківському педагогічному училищу – 60! // Голос народу. – 2000. – 27 жовт., фотогр.

Гулей Є. Музика для душі і серця: [Муз. відділення] // Вільне життя. – 2002. – 5 берез. – (Творче розкрилля).

Левицька Л. Таланти ростуть на землі // Вільне життя. – 2004. – 27 берез.

Левченко О. Випускники – гордість училища // Вільне життя. – 2000. – 4 листоп., фотогр.

Магега Г. Щоб учити інших – учися сам // Вільне життя. – 1999. – 27 листоп. – (Нива виховання).

Садовська Г. «Болить так серце на любов»: [Про викладача Чортків. педучилища ім. О. Барвінського Р. Пахолка] // Вільне життя. – 2003. – 22 трав., фотогр.

Сиволос М. Щаслива доля у мене: [Розп. студентки Чортків. педучилища] // Вільне життя. – 2000. – 18 листоп.

Хацают В. Учитель – це почесно: [Фоторепортаж про Чортків. педучилище ім. О. Барвінського] // Свобода. – 2003. – 7 черв.

12 СІЧНЯ

125 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ВАСИЛЯ БЕЗКОРОВАЙНОГО (12.01.1880-6.03.1966) – УКРАЇНСЬКОГО КОМПОЗИТОРА, ДИРИГЕНТА, ПЕДАГОГА

Народився 12 січня 1880 р. в Тернополі в сім'ї зубожілого міщанина.

Навчався у Тернопільській українській гімназії та учительській семінарії, співав у церковному хорі.

Після закінчення Львівського університету працював в Академічній гімназії і водночас у Вищому музичному інституті у Львові.

У 1911-1913 рр. В. Безкоровайний – педагог Станіславської гімназії, працював у музичній школі диригентом хору «Бояна», влаштовував Шевченківські концерти.

У 1913 р. переходить на викладацьку роботу до Тернопільської гімназії. Став диригентом місцевого хору «Боян».

З 1948 року жив у Буффало (США).

В. Безкоровайний залишив багату музичну спадщину: «Думи мої» – партію тенора в супроводі оркестру, три сонети, два ноктюрни, оркестровку оперети «Наталка Полтавка», музику до п'єси «Мина Мазайло» М. Куліша, дитячу оперету «Червона шапочка», інструментальні твори для фортепіано «Спомин з гір», для скрипки – «Українські думки», хорові твори: для мішаного хору – «Полуботок», «Народним лицарям», «Ода до пісні», «Не схиляйте вниз прапора» та інші, багато романсів і пісень на слова Т. Шевченка та О. Олеся.

Помер В. Безкоровайний 5 березня 1966 р. у Буффало (США).

ЛІТЕРАТУРА

Безкоровайний В. Дещо про музичне життя міста Тернополя // Шляхами Золотого Поділля: Регіон. зб. Тернопільщини. – Філядельфія; ПА, 1970. – Т. 2. – С. 41-48.

Вибрані листи з архіву Василя Безкоровайного / Публ. Я. Гайдукевич // Тернопілля'97: Регіон. річник. – Тернопіль, 1997. – С. 647.

Соловейковий спів: [Пісня] / Сл. Л. Українки; Муз. В. Безкорованого // Джерело: Наук.-краєзнав. часопис Тернопілля. – 1994. – С. 220-221; ноти.

Історія української музики. В 6 т. Т. 4. (1917-1941). – К.: Наук. думка, 1992. – 593 с.

С. 71, 263, 277, 285, 306, 558, 582:
Про В. Безкоровайного.

Лагодинська-Залеська Г. Василь Безкоровайний // Шляхами Золотого Поділля: Регіон. зб. Тернопільщини. – Філядельфія; ПА, 1970. – Т. 2. – С. 225-227.

Медведик П. Василь Безкоровайний // Джерело: Наук.-краєзнав. часопис Тернопілля. – 1994. – № 1. – С. 212-221; фотогр.

Медведик П. Василь Безкоровайний (1880-1966) – композитор, диригент, піаніст, педагог // Визначні постаті Тернопілля: Біогр. зб. / Уклад.: О. Бенч, В. Троян. – К., 2003. – С. 18-19.

Гайдукевич Я. Музика у його житті: [До 120-річчя від дня народження В. Безкоровайного, уродж. м. Тернополя] // Вільне життя. – 2000. – 12 лют., фотогр.

Кушніренко Д. Душа його – народна пісня: [Про композитора укр. діаспори В. Безкоровайного (1880-1966)] // Культура і життя. – 2003. – 11 черв., фотогр. – (Відроджуємо забуті імена).

Медведик П. Безкоровайний Василь Васильович // Тернопіль: Українська гімназія в Тернополі 1898-1944. – Тернопіль, 1992. – Дод. № 3. – С. 42-43.

Собуцька В. Повернувся музичний спадок до рідного краю: [До 120-річчя від дня народження В. Безкоровайного] // Свобода. – 2000. – 25 січ., фотогр. – (Ювілеї).

Федорчук О., Фіголь Р. Ліричною струєю надиханий // Вільне життя. – 1970. – 19 черв.

Шудря М. Сміються, плачуть солов'ї... // Демократична Україна. – 2000. – 22 груд.

Безкоровайний Василь Васильович (12.01.1880-6.03.1966) // Митці України: Енцикл. довід. – К., 1992. – С. 54.

Безкоровайний Василь Васильович (12.01.1880-6.03.1966) // Енциклопедія українознавства / За ред. В.Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 1. – С. 107.

Безкоровайний Василь Васильович (1880-1966) // Водяний Б. та ін. Короткий словник діячів української музичної культури. – Тернопіль, 1992. – С. 6.

Безкоровайний Василь – композитор, диригент, піаніст, педагог // «Журавлина» книга: Тернопільська українська західна діаспора: Словник імен. А–І. – Тернопіль, 1999. – Ч. 1. – С. 34-36.

Медведик П. Безкоровайний Василь Васильович (12.01.1880, м. Тернопіль – 5.03.1966, м. Буффало (США)) – композитор, диригент, піаніст // Тернопільський Енциклопедичний Словник. – Тернопіль, 2004. – Т. 1. – А-Й. – С. 96.

12 СІЧНЯ

75 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ЮЛІАНА КРОЙТОРА (12.01.1930) – ЗАСЛУЖЕНОГО ПРАЦІВНИКА КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ

Народився 12 січня 1930 р. в м. Чернівці.

Свою трудову діяльність розпочав в 1947 р. у Чернівецькій державній обласній бібліотеці.

У 1950 р. закінчив Тербовлянський технікум підготовки культурно-освітніх працівників і був направлений на роботу в селище Мельниці-Подільська.

У 1953 р. призначений завідуючим Мельнице-Подільським районним відділом культури.

З березня 1960 р., Кройтора Ю. Г. було переведено в м. Тернопіль на посаду директора міського будинку культури, де він став першим директором ансамблю танцю «Надзбручанка».

З 10 листопада 1961 р. по травень 1972 р. працював директором обласного Будинку народної творчості, у 1965 р. закінчив заочне відділення Ленінградської вищої профспілкової школи.

У 1967 р. Ю. Кройтору присвоєно звання – Заслужений працівник культури України.

З 1972 по 1980 рр. – перший заступник начальника обласного управління культури, з 1980 по 1997 рр. – перший директор обласного театру ляльок.

Кройтор Ю. Г. – один з організаторів і режисерів перших на Тернопіллі свят пісні і танцю, творчих звітів районів в м. Тернополі, творчих звітів Тернопільщини в м. Києві, огляду-конкурсу «Тернопільська танцювальна осінь», марш-параду духових оркестрів, багаторічний режисер-постановник обласних масових заходів, свят, фестивалів, оглядів-конкурсів, концертів, учасник творчих звітів колективів Тернопільщини в Москві, Києві, Пензі, Ленінграді, Болгарії, Польщі, Литві.

ЛІТЕРАТУРА

Кройтор Ю. Півстоліття у культурі тернопільській. – Тернопіль: Економічна думка, 2002. – 68 с.

Кройтор Ю. В липні обласний театр ляльок успішно завершив 14-й театральний сезон // Вісник Тернопілля. – 1994. – 26 серп.

Кройтор Ю. Де живе казка: Терноп. театру ляльок – 10 років // Вільне життя. – 1990. – 30 жовт.

Кройтор Ю. Для дітей і... дорослих: відкриття сезону Терноп. театру ляльок // Ровесник. – 1986. – 30 жовт.

Кройтор Ю. До зустрічі в новому театральному сезоні // Вісник Тернопілля. – 1996. – 19 лип.

Кройтор Ю. Запрошуємо на новий театральний сезон театру ляльок! // Соломія. – 1997. – № 2. – С. 4.

Кройтор Ю. Ляльки чекають: Відкрив черговий сезон обласний театр ляльок // Вільне життя. – 1987. – 25 жовт.

Кройтор Ю. Чекаємо вас у театрі актора і ляльки: [Відкриття сезону] // Свобода. – 1997. – 27 верес.

Кройтор Ю. Свято – це мрія і дійсність: [До свят – святого Миколая і Різдва Христового] // Свобода. – 1995. – 1 груд.

Кройтор Юрій Георгійович // Тернопільському обласному методичному центру народної творчості 60 років. – Тернопіль, 1999. – С. 10.

27 СІЧНЯ

**90 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ЯКОВА
ГНІЗДОВСЬКОГО (27.01.1915-8.11.1985) –
УКРАЇНСЬКОГО ГРАФІКА, ЖИВОПИСЦЯ,
КЕРАМІСТА І МИСТЕЦТВОЗНАВЦЯ**

Яків Гніздовський народився 27 січня 1915 р. в с. Пилипче Борщівського району. Вчився в Школі прикладного мистецтва у Львові. З 1938 р. навчався у Варшавській Академії Красних Мистецтв.

У роки Другої світової війни опинився за кордоном: Бухарест-Рим-Загреб. Жив у Німеччині, де організував власну виставку графіки в Мюнхені (1947 р.). В 1949 р. переїхав до США і осів у Сантол (шт. Міннесота), де працював у комерційному видавництві. Прагнучи стати вільним мистцем, переїхав до Нью-Йорка. Тут до нього прийшла світова слава. Роботи Я. Гніздовського експонувалися на виставках в Америці, Європі, Азії, Африці, Австралії. Індивідуальні вернісажі в 1954-1984 рр. – Нью-Йорк, Париж, Торонто, Едмонтон, Ванкувер, Лондон, Вашингтон, Монреаль, Даллас, Філадельфія та ін.

У 1990 р. виставки проводилися в Києві, Львові і Тернополі.

Творчість Я. Гніздовського багатогранна: малярство, графіка (дереворит, лінорит), скульптура і кераміка, мистецтвознавство. Автор ряду есе на мистецькі теми.

Помер Яків Гніздовський 8 листопада 1985 р. в Нью-Йорку.

ЛІТЕРАТУРА

Гніздовський Я. Алексіс Ранніт – вісім років дружби // Сучасність. – 1985. – № 9. – С. 56-65.

Гніздовський Я. Малюнки. Графіка. Кераміка. Статті. – Нью-Йорк: Пролог, 1967. – 175 с.

Гніздовський Я. Про екслібрис // Сучасність. – 1983. – № 7-8. – С. 52-62.

Гніздовський Я. Пробуджена царівна: Уривок з того, що не буде ніколи написане // Русалка Дністрова. – 1995. – № 1 (січ.).

Гніздовський Я. Шкода праці того, хто хоче малювати свідомо // Родослав. – 1992. – № 15-16. – С. 3.

Яків Гніздовський: «... і коли б мене хто спитав, що по-моєму найважливіше у мистецтві, я б сказав, що витривалість...» / Підгот. С. Татарський // За вільний край. – 1995. – 27 січ.

Авраменко О. Велич Якова Гніздовського // Українське слово. – 2004. – 7-13 лип. – С. 15; фотогр.

Антонович-Рудницька М. Яків Гніздовський // Образотворче мистецтво. – 2004. – № 3. – С. 28-30; репрод. картин.

Николин Н. «Художник Божою Милістю, всім серцем своїм і нутром...» // Галицький вісник. – 2001. – 27 січ.

Степовик Д. Галицька юність Якова Гніздовського // Галичина: Наук. і культ.-просвітницький краєзнав. часопис. – Ів.-Франківськ, 1998. – № 1. – С. 127-137. – Бібліогр.: С. 136; іл.

Степовик Д. Справжність: Митець українського зарубіжжя Я. Гніздовський // Українське слово. – 2004. – 24-30 берез. – С. 15; фотогр. – (Творчість).

Хохляк М., Фалендиш Є. Яків Гніздовський (1915-1985) – графік, маляр, кераміст, есеїст // Визначні постаті Тернопілля: Біограф. зб. / Уклад.: О. Бенч, В. Троян. – К., 2003. – С. 53-55.

Художник світової слави // Чорпіта Я. Чортків: Іст.-краєзнав. нарис. – Чортків, 2002. – С. 102-103.

Гніздовський Яків Якович (27.01.1915-8.11.1985) // Митці України: Енцикл. довід. – К., 1992. – С. 166.

Гніздовський Яків – маляр, графік і скульптор // Енциклопедія українознавства / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 1. – С. 390.

Гніздовський Яків – художник // «Журавлина» книга: Тернопільська українська західна діаспора. Словник імені. А-І. – Тернопіль, 1999. – Ч. 1. – С. 141-144.

27 СІЧНЯ

65 РОКІВ ТОМУ (1940) ЗАСНОВАНО ТЕРНОПІЛЬСЬКУ ОБЛАСНУ БІБЛІОТЕКУ ДЛЯ ДІТЕЙ

Тернопільську обласну бібліотеку для дітей було засновано 27 січня 1940 року з читальнею на 150 місць. Книжковий фонд тоді нараховував 4500 примірників документів. У 1963 році бібліотека отримала назву державної обласної бібліотеки для дітей і була переведена в нове приміщення по вул. Коперника, 17, де працює донині.

Сьогодні обласна бібліотека для дітей найбільше книгосховище літератури для дітей в області. Це сучасний культурно-освітній та інформаційний центр. Її фонд нараховує 150 тисяч примірників документів. Послугами бібліотеки щорічно користуються 13 тисяч користувачів, яким видається понад 200 тисяч примірників документів. Бібліотека має розгорнуту структуру, а це 9 функціональних відділів, де працює 43 працівники.

Бібліотека надає методичну допомогу з усіх питань бібліотечної роботи дитячим бібліотекам області.

До послуг користувачів Інтернет-центр. У бібліотеці діють творчі програми «Бібліотека і освіта», «Бібліотека і користувач», «Діти і книга».

ЛІТЕРАТУРА

Джерело духовності: Тернопільській державній обласній бібліотеці для дітей – 50 років. – Тернопіль: Облполіграфвидав, 1990.

Путівник: [Буклет]. – Тернопіль: Богдан, 1998. – (Тернопільська державна обласна бібліотека для дітей).

Зозуляк Є. У дитячій завжди велелюдно // Вільне життя. – 2001. – 29 верес.

ОДА підтримує книговидавництво: [Презентація книг місцевих авторів в Терноп. обл. бібліотеці для дітей] // Нова Тернопільська газета. – 2002. – 13 листоп.

Родинюк О. Світ без кордонів – очима дітей: [Обл. конкурс в обл. бібліотеці для дітей] // Свобода. – 2001. – 10 берез.

Томків Л. На честь великого Кобзаря: [Обл. конкурс юних ілюстраторів, проведений обл. дит. бібліотекою] // Вільне життя. – 2004. – 1 трав. – С. 3.

27 січня – 60 років з дня заснування Тернопільської обласної бібліотеки для дітей (1940) // Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2000 рік: Бібліогр. список / Уклад.: Друневич М., Іванко Н.; Ред. Моліцька Г. – Тернопіль, 1999. – С. 13-14.

2 ЛЮТОГО

160 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ІВАНА ПУЛЮЯ (2.02.1845-31.01.1918) – ВИДАТНОГО ВЧЕНОГО-ФІЗИКА, ЕЛЕКТРОТЕХНІКА, ВИНАХІДНИКА, ГРОМАДСЬКОГО ДІЯЧА

Народився 2 лютого 1845 року в Гримайлові Гусятинського району у родині священика. Початкову освіту здобув у рідному селищі. Успішно закінчив Тернопільську гімназію (1863 р.). У 1872 р. закінчив філософський факультет Віденського університету.

Удосконалював знання у Страсбурзькому університеті.

Працював у Празькому політехнічному інституті, був деканом, а також ректором цього вузу (1884-1916 рр.).

У 70-х роках І. Пулюй писав підручники з геометрії, електрики, наукову працю «Про тертя повітря й електричне сіяння матерії».

Особливе місце у науковій спадщині І. Пулюя займає відкриття особливостей променів, які пізніше дістали назву рентгенівських.

І. Пулюй – автор близько 50 наукових і науково-популярних праць з фізики та електротехніки українською, німецькою та англійською мовами. Є винахідником багатьох фізичних та електротехнічних приладів.

Він першим систематично досліджував холодне світло, яке нині має назву неонове. Ще один винахід І. Пулюя – переносна охоронна лампа, яку тривалий час використовували у шахтах.

Як знавець стародавніх мов І. Пулюй переклав з давньоєврейської на українську мову «Псалтиря», а також «Святе Письмо Нового Завіту». П. О. Куліш та І. С. Нечуй-Левицький переклали книги Старого Завіту, і ця спільна праця завершилася повним перекладом «Біблії» українською мовою.

Останньою прижиттєвою публікацією вченого була книга німецькою мовою «Україна та її міжнародне політичне значення» (1915).

Помер І. Пулюй 31 січня 1918 р. у Празі.

ЛІТЕРАТУРА

Він заклав підгрунття відкриття віку // Шендеровський В. Нехай не гасне світ науки. – К., 2003. – С. 251-263; Фотогр. – Бібліогр.: С. 263.

Пулюй Іван Павлович: Укр. фізик, електротехнік, винахідник і громад. діяч // Провідники духовності в Україні. – К., 2003. – С. 526.

Шендеровський В. Іван Пулюй (1845-1918) – фізик, першовідкривач Х-променів, винахідник, перекладач, громадський діяч // Визначні постаті Тернопілля: Біогр. зб. / Уклад.: О. Бенч, В. Троян. – К., 2003. – С. 155-157.

Бекесевич Б. Національний дух живить «Громаду»: До 155-річчя І. Пулюя / Розм. з доцентом О. Збожною // Вільне життя. – 2000. – 1 лют. – (Не забутні імена).

Винахідник Х-променів Іван Пулюй (1845-1918): [Корот. біогр. довідка] // Дошкільне виховання. – 2001. – № 8. – С. 10-11. – (Українці були першими. Славетні земляки).

Горошко В. Внесок Івана Пулюя у розвиток медичної науки // Вісник фонду Олександра Смакули. – 1998. – № 1. – С. 35; портр.

Збожна О. Галицькі учнівські «Громади» – школа формування української еліти (за листами Івана Пулюя) // Мандрівець. – 2000. – № 3-4. – С. 48-52.

Майданюк М. Ім'я великого українця треба донести до кожного // Вісник Надзбруччя. – 2000. – 25 лют., фотогр. – (До 155-річчя з дня народження Івана Пулюя).

Нагорняк С., Медюх М. Ікс-промені Пулюя: Минуло 155 років від дня народження Івана Павловича Пулюя // Свобода – 2000. – 5 лют., портр. – (Славетні імена).

Орнарівч І. Викрадення Рентгена: До 155-річчя Івана Пулюя // Україна молода. – 2000. – 2 лют., портр. – (Ювілей).

Пахолко О. Українець, який випередив Рентгена: рівно 114 років тому, 15 черв. 1889 р., І. Пулюй зробив відкриття, яке на цілі століття визначило технічний розвиток людства // Експрес. – 2003. – 14 черв., фотогр.

Петрик М. Іван Пулюй і українська національна ідея // Ровесник. – 2000. – 27 січ., портр. – (155-річний ювілей).

Українське коріння «рентгенівського» проміння // Слово Просвіти. – 2004. – 29 січ. – 4 лют. – С. 16. – (Постаті).

Харкавий І. Великий син України: І. Пулюй // Вісник Надзбруччя. – 2000. – 21, 28 січ.; 4 лют.

Харкавий І. Світоч Іван Пулюй // Свобода. – 2000. – 29 січ.; 8, 12, 22, 26 лют.

Черемшинський О. Першовідкривач ікс-променів: [І. Пулюй і В. Гнатюк] // Вільне життя. – 2000. – 15 лют.

Бандурка І. Іван Пулюй і... Біблія: [В приватній бібліотеці о. Р. Марчишака з Хоросткова зберігається Біблія 1925 р. видання, в перекладі на укр. мову якої брали участь П. Куліш, І. Левицький та І. Пулюй] // Вільне життя. – 2000. – 26 лют.

Басенко А. Духовна велич святині: До століття видання Біблії українською мовою: [В перекладі брав участь І. Пулюй] // Сільський час. – 2003. – 5 листоп.

Бойко Ю. Свято слова в українському Єрусалимі: Виповнюється 100 років від виходу в світ Святого Письма українською мовою: [В перекладі Біблії брав участь І. Пулюй] // Молодь України. – 2003. – 6 листоп. – (Наша духовність).

Збожна О. Молитовник Івана Пулюя // Молодь України. – 2000. – 3 берез.

Жук Г. Свято української Біблії: [100-річчя повного перекладу Святого Письма українською мовою, в роботі над яким брав участь І. Пулюй] // Вільне життя. – 2004. – 17 січ. – (Духовне).

Козирський В. Духовний український храм: [Про перше повне канонічне україномовне видання Святого Письма Старого та Нового Завітів, здійснено при участі Івана Пулюя] // Київ. – 2002. – № 1-2. – С. 109-112.

Мандрика М. Святе Письмо в українському вбранні: [І. Пулюй – один з перекладачів Біблії] // Дивослово. – 2000. – № 5. – С. 2-5.

Перший український друкований переклад Біблії // Сарбей В. Національне відродження України. – К., 1999. – Т. 9. – С. 182-183, фотогр. – (Україна на межі тисячоліть).

Про І. Пулюя, як перекладача.

Решетніков Ю. Не хлібом єдиним буде жити людина: [100-річчя першого укр. перекладу Біблії П. Кулішем та І. Пулюєм] // День. – 2003. – 7 листоп.

Сірик Ж. Біблія від фізиків: [Перша україномовна Біблія, в перекладі і виданні якої взяв участь І. Пулюй] // Літ. Україна. – 2002. – 23 трав.

Степовик Д. Світло від світла: До 100-річчя виходу в світ повного перекладу Біблії українською мовою: [В перекладі і виданні брав участь І. Пулюй] // Дем. Україна. – 2003. – 5 верес., фотогр.; 9 верес.

Шендеровський В. «Щоб діяти в єдності сердець...»: [До 100-річчя виходу в світ 1-го повного канонічного перекладу Святого Письма укр. мовою, над створення якого працював І. Пулюй] // Освіта. – 2003. – 10-17 груд. – С. 11.

Вшанування Івана Пулюя [в Терноп. держ. техн. ун-ті ім. І. Пулюя] // Урядовий кур'єр. – 2000. – 8 лют.

Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2000 рік: Бібліограф. список / Уклад. М. Друневич, Н. Іванко; Ред. Г. Моліцька. – Тернопіль: Оперативний друк, 1999. – 104 с.

С. 15-17: Про І. Пулюя.

2 ЛЮТОГО

75 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ВОЛОДИМИРА ХОМИ (2.02.1930) – УКРАЇНСЬКОГО ЛІТЕРАТУРОЗНАВЦЯ, КРАЄЗНАВЦЯ, ФОЛЬКЛОРИСТА

Народився 2 лютого 1930 року в селі Денисові Козівського району в селянській родині.

В рідному селі здобув семирічну освіту в 1945 році. Середню освіту одержав у Козлівській десятирічці.

В 1949 році працював учителем у Покропивній, в 1950-1953 роках – перебував на дійсній військовій службі.

У 1959 р. – закінчив філологічний факультет Львівського університету ім. І. Франка. З того часу друкується в газетах і журналах. Автор більше двох тисяч статей. Друкувався в наукових збірниках, енциклопедіях та зарубіжній пресі. Надрукував близько 30 книг в Києві, Львові, Тернополі.

Перший лауреат літературної премії ім. І. Блажкевич (1993), почесний член товариства «Просвіта» та Всеукраїнської спілки краєзнавців.

ЛІТЕРАТУРА

Молитва рільника / Упоряд. В. Хома. – Тернопіль: Діалог, 1994. – 175 с. – (Ювілейне видання до 140-річчя від дня народження П. Думки).

Хома В. А Денисів село славне. – Тернопіль, 1997. – 72 с.

Хома В. Денисівські Українські Січові Стрільці. – Тернопіль, 2003. – 18 с.

Хома В. Літературно-мистецька Козівщина. – Тернопіль: Воля, 2003. – 399 с.

Хома В. Старовинні Купчинці. – Тернопіль, 2000. – 229 с.

Хома В. Лісова Білосніжечка: Прозові твори для дітей. – Тернопіль: Астон, 1999. – 14 с.

Хома В. Ми маленькі діточки: Зб. віршів. – Тернопіль: Горлиця, 1998. – 23 с.

Хома В. Наш синьо-жовтий стяг: Вірші. – Тернопіль, 1997. – 27 с.

Хома В. Щедрість праці: Вірші. – Тернопіль: Воля, 2003. – 44 с.

Хома В. Олена Кисілевська: До 135-річчя від дня народж. письменниці // Вільне життя. – 2004. – 3 лип. – С. 6.

Хома В. Осип Мрозінський – письменник і вчений // Жайвір. – 2004. – берез. – (Пам'ять).

Хома В. Селянський поет і ватажок: До 150-річчя від дня народж. П. Думки // Вільне слово. – 2004. – 27 берез. – (З історії нашого краю).

Хома В. Степан Нечай // Тернопіль вечірній. – 1999. – 26 лют.

Хома В. Талановитий поет-селянин: До 150-річчя від дня народж. П. Думки // Свобода. – 2004. – 20 берез. – С. 5; фотогр.

Володимир Хома // Хома В. Літературно-мистецька Козівщина. – Тернопіль, 2003. – С. 104-106.

Головин Б. Володимир Хомі – 70 // Тернопіль вечірній. – 2000. – 2 лют.

Головин Б. Натура творча, дослідницька: [До 70-річчя від дня народження В. Хоми] // Вільне життя. – 2000. – 1 лют. – (Ювілеї).

Савка Б. Вшанували ювіляра // Тернопіль вечірній. – 2000. – 15 берез.

Савка Б. Не міліє джерело його творчості // Свобода. – 2000. – 19 лют. – (Ювілеї).

Ярема К. Володимир Хома: Літ. портрет: До 70-річчя від дня народження. – Тернопіль, 2000. – 36 с; фотогр.

Ярема К. За покликом серця: До 70-річчя з дня народження В. Хоми // Подільське слово. – 2000. – 4 лют. – (Знані краями).

8 ЛЮТОГО

15 РОКІВ ТОМУ (8.02.1990) БУЛО УТВОРЕНО ПРИРОДНИЙ ЗАПОВІДНИК «МЕДОБОРИ»

На території Тернопільщини Постановою Ради Міністрів України від 8 лютого 1990 р. було утворено заповідник «Медобори». Загальна площа близько 10,5 тис. га з філіалом Кременецький ліс.

Заповідник «Медобори» створився з метою збереження унікальних природних комплексів Подільських Товтр та Кременецьких гір, охорони наявних тут цінних флористичних, геологічних, історико-культурних об'єктів, забезпечення екологічної рівноваги в регіоні, оптимізації гідрологічного режиму в басейні р. Збруч, збереження від забруднення і виснаження запасів мінеральної води типу «Нафтуся».

Територія заповідника цікава ще й в історико-культурному плані. На горі Бохит знаходилося святилище язичницького бога Світоvida (Збруцького ідола). Відомими пам'ятками є також пуца Відлюдника, гора Божа, Дівочі скелі та деякі інші унікальні об'єкти.

ЛІТЕРАТУРА

Медобори і духовна культура давніх, середньовічних слов'ян: Матеріали наукової конференції (8-9 жовт. 1998 р., Гримайлів). – Львів, 1998. – 207 с.

Бурма В. Чебрецева галявина [в Медоборах] // Вільне життя. – 1999. – 26 черв.

Екологічна політика: [Про природний заповідник «Медобори»] // Литвин В. Україна на межі тисячоліть. – К., 1999. – Т. 14. – С. 202.

Слагін І. Таємниця неопалимої купини: [Ботанічні пам'ятки «Медоборів»] // Свобода. – 2003. – 2 верес. – (Природні заповідники).

Клос С. «Медобори»: заповідна скарбниця Поділля // Місто. – 2003. – 8 жовт., фотогр.

Ковальчук М. Вивчимо і збережемо Подільські Товтри: [Заповідник «Медобори»] // Ровесник. – 2000. – 27 квіт.

Мурська О. Жити в гармонії з природою: [Еколог. акція «Парк тисячоліть», «День довілля» в природ. заповіднику «Медобори»] // Свобода. – 2002. – 1 черв. – (Екологія).

Мурська О. «Парк тисячоліть у заповіднику «Медобори»: [Міжнар. природоохоронна акція на Терноп.] // Екологічний сполох. – 2003. – № 5. – С. 3.

Мурська О. Чарівний куточок Подільського краю: [Природ. заповідник «Медобори»] // Екологічний сполох. – 2003. – № 5 (трав.). – С. 2; фотогр.

Оліяр Г. Організація природоохоронної роботи в заповіднику «Медобори» // Основні аспекти формування екологічної політики Подільського регіону України. – Гусятин, 1999. – С. 49-53.

Патиківський Ю. Таємничі гори Товтри: [Заповідник «Медобори»] // Урядовий кур'єр. – 1999. – 23 груд.

Пахолко О. Цю квітку не шукай вечорами...: [У заповіднику «Медобори» росте унікальна рослина «зозулині черевички»] // Експрес. – 2003. – 12-19 черв., фотогр.

Природний заповідник «Медобори» // Екологічний сполох. – 2001. – № 12 (груд.). – С. 1, 4.

Свинко Й. Медобори // Вісник фонду Олександра Смакули. – 2000. – № 1. – С. 42.

Семеняк-Штангей В. Дорогою до Світовида: [Про природний заповідник «Медобори»] // Ровесник. – 2001. – 12 квіт., фотогр.

Черевчук Т. Прадавній час зупинений у Товтрах: [Унікальний заповідник «Медобори»] // Свобода. – 1999. – 4 верес.

Якель Р. Медобори, заховані від туристів: Кам'яністі узвишся не можуть затьмарити враження від тутешніх трав: [Гірське пасмо на Тернопільщині – Медобори] // Тернопіль вечірній. – 2002. – 12 черв., фотогр. – (Рідний край).

Те ж: Дзеркало тижня. – 2002. – 8 черв. – С. 23; фотогр.

9 ЛЮТОГО

125 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ІВАНА ДЖИДЖОРИ (9.02.1880-22.04.1919) – ВЧЕНО- ГО-ІСТОРИКА, ПУБЛІЦИСТА І ГРОМАДСЬ- КОГО ДІЯЧА

Народився 9 лютого 1880 р. в с. Заставцях Підгаєцького повіту (тепер Монастириського району).

Початкову освіту здобув у рідному селі. Навчався у Бучацькій державній гімназії. Після закінчення Львівського університету І. Джиджора залишився працювати у Львові в Науковому товаристві ім. Т. Шевченка.

В 1909-1910 рр. пише свою головну працю «Економічна політика російського правительства супроти України в 1710-30 рр.».

1910-1911 рр. – написав розвідку «До історії Генеральної військової канцелярії».

Брав активну участь у галицькому політичному житті.

Помер І. Джиджора 22 квітня 1919 року у с. Голгоча Підгаєцького району.

ЛІТЕРАТУРА

Грушевський М. Іван Джиджора – історик гетьманщини // Підгаєцька земля: Іст.-мемуар. зб. – Нью-Йорк: Торонто, 1980. – С. 105-109.

Гуцал П., Ткачук М. Учень і приятель М. Грушевського // Історичний календар'99. – К., 1998. – С. 129.

Джиджора Іван – громадський і культурний діяч // «Журавлина» книга: Тернопільська західна діаспора: Словник імен. А-І. – Тернопіль, 1999. – Ч. 1. – С. 175-176.

Забутий історик // Український історичний календар'95. – К., 1994. – С. 30.

Іван Джиджора (1880-1919) – історик, публіцист, громадський діяч // Визначні постаті Тернопілля: Біогр. зб. / Уклад.: О. Бенч, В. Троян. – К., 2003. – С. 69.

Квік І. І. Іван Джиджора – історик гетьманщини // Матеріали наукової конференції «Україна і світова наука». – Тернопіль, 1993. – С. 18-20.

Колодчин Т. Іван Джиджора // Вісті Придністров'я. – 1991. – 7 черв.

Колодчин Т., Пришляк В., Савчук В. «Визначна була се людина» // Нове життя. – 1989. – 20 квіт.

Пришляк В. «Визначна була се людина» // Тернопіль. – 1992. – № 2. – С. 38-40.

Пришляк В. Голгочі. Вічність // Земля Підгаєцька. – 1994. – 9 квіт., 7 трав.

Сиваник Я. Іван Джиджора // Вісті Придністров'я. – 1994. – 8 лип.

Джиджора Іван (1880-1919) // Енциклопедія українознавства / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 2. – С. 507.

16 ЛЮТОГО

25 РОКІВ ТОМУ (1980) ЗАСНОВАНО ТЕРНОПІЛЬСЬКУ ОБЛАСНУ БІБЛІОТЕКУ ДЛЯ МОЛОДІ

Обласна бібліотека для молоді – культурно-освітня, науково-інформаційна установа, заснована у 1980 році як обласна бібліотека для юнацтва.

В бібліотеці 8 відділів, 3 сектори. Від 2001 року функціонує Інтернет-центр. Бібліотека має постійний онлайн-доступ до повнотекстових електронних видань з гуманітарних, природничих і технічних наук.

Фонд бібліотеки універсальний, нараховує 120 тис. примірників українською та іноземними мовами з різних галузей знань, у тому числі художньої літератури – 62,5 тис. Довід-

ковий апарат бібліотеки складається з каталогів, картотек, алфавітно-предметного покажчика і фонду довідкової літератури.

У бібліотеці діють творчі програми: психологічна консультація «Магнолія», «Молодь і дозвілля», клуб «Як досягти успіху», театр книги «Діалог», літературно-мистецька вітальня «Зустрічі без прощань», «Обласна бібліотека для молоді – читачам з обмеженими можливостями», картинна галерея.

ЛІТЕРАТУРА

Бойко Т. Храм знань і спілкування // Свобода. – 1995. – 31 жовт.

Демків С. Дім, де живуть улюблені герої: [Про відкриття Терноп. б-ки для юнацтва] // Ровесник. – 1980. – 8 верес.

Хмурич М. «Життя – то відкрита книга»: [Інтерв'ю з директором б-ки для молоді зап. З. Кушнірук] // Свобода. – 1997. – 4 груд.

Гук Л. «Апостол черні» – твір для молодих: [Тиждень дитячої та юнацької книги в обл. б-ці для молоді] // Вільне життя. – 2002. – 13 квіт. – (Світ нашої духовності).

Гук Л. Краєзнавче читання про художника: [«Михайло Бойчук і Тернопільщина» – в обл. б-ці для молоді] // Вільне життя. – 2003. – 11 січ.

Залюблені в книгу: [В обл. б-ці для молоді відбулося засідання літ.-мистец. вітальні «Зустрічі без прощань»] // Свобода. – 2000. – 8 лют. – (Культура).

Ліскова О. Яка ж то юність без книжки: [Обл. бібліотека для молоді. Перспективи. Досягнення] // Вільне життя. – 2001. – 27 жовт.

Хмурич М. В. Організація діяльності Інтернет-центру Тернопільської обласної бібліотеки для молоді // Інтернет-центри в публічних бібліотеках. – К., 2003. – С. 70-73.

Семеняк В. «Магнолія» програмує на успіх: [Про роботу психологічної консультації «Магнолія» при обл. бібліотеці для молоді] // Ровесник. – 2002. – 14 лют. – («Білі плями»).

Щербакова С. Сімнадцять – то вік розквіту: Для юнацької книгозбірні // Тернопіль вечірній. – 1997. – 21 трав.

16 лютого – 20 років з дня заснування Тернопільської обласної бібліотеки для молоді // Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2000 рік: Бібліогр. список / Уклад.: Друневич М., Іванко Н.; Ред. Моліцька Г. – Тернопіль, 1999. – С. 22-24.

20 ЛЮТОГО

100 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ УЛАСА САМЧУКА (20.02.1905-9.07.1987) – УКРАЇНСЬКОГО ПИСЬМЕННИКА

Народився 20 лютого 1905 року в Дермані Рівненської області. 1914 року сім'я переїхала у село Тилявку Шумського району.

Вчився У. Самчук у Кременецькій гімназії. У 1929-1931 роках продовжив навчання в Українському вільному університеті у Празі, працював журналістом і видавцем.

1948 року виїхав до Канади.

Він автор трилогії «Волинь» (1932, 1936, 1937), романів «Марія» (1934), «Юність Василя Шеремети» (1946-1947), трилогії «Ост» («Морозів хутір» – 1948, «Темнота» – 1957, «Втеча від себе» – 1982), книг спогадів тощо.

Помер У. Самчук 9 липня 1987 року в Торонто (Канада).

ЛІТЕРАТУРА

Самчук У. Волинь: Роман. У 3 ч. – К.: Дніпро, 1993. – Т. 1. – 572 с.

Самчук У. Волинь: Роман. У 3 ч. – К.: Дніпро, 1993. – Т. 2. – 332 с.

Самчук У. Марія: Хроніка одного життя: Роман / Підгот. тексту та післямова С. П. Пінчука. – К.: Рад. письменник, 1991. – 190 с.

Самчук У. На білому коні. – Нью-Йорк: Б. в., 1965. – 234 с.

Самчук У. Чого не гоїть огонь: Роман. – К.: Укр. письменник, 1994. – 232 с.

Самчук У. Державна концепція С. Петлюри // Альманах українського народного союзу на рік 1979. – Нью-Йорк, 1979. – С. 37-41.

Самчук У. Сталося: [Передмова, опублікована автором в 1939 р. з нагоди проголошення незалежності Карпатської України] // Голос України. – 1992. – 7 жовт.

Сім листів Уласа Самчука до Євгена Маланюка // Сучасність. – 1996. – № 3-4. – С. 140-144.

Кременецькими шляхами Уласа Самчука // Чернихівський Г. Портрети пером: Статті, есе, рецензії. – Кременець; Тернопіль, 2001. – С. 5-28; портр. – Бібліогр.: С. 27-28.

Самчук Улас Олексійович: Укр. письменник // Провідники духовності в Україні. – К., 2003. – С. 302-304.

Улас Самчук (1905-1987) // Олійник-Рахманний Р. Літературно-ідеологічні напрямки в Західній Україні (1919-1939 роки). – К., 1999. – С. 95-96.

Про відзначення 100-річчя від дня народження українського письменника Уласа Самчука: Рішення сесії облради // Свобода. – 2003. – 29 листоп.

Бордійчук Н., Олійник В. Широкі обрії Самчукового свята: [в Кременці] // Діалог. – 2000. – 26 лют.

Вознюк А. Живе Улас у серцях шумчан // Новини Шумщини. – 2000. – 19 лют.

Герц М., Лупак Н. Він знаний у світі // Соломія. – 2000. – № 1; портр.

Добротвор Т. Не зміліти Самчуковій криниці // Новини Шумщини. – 2000. – 26 лют., фотогр. – (Ювілей).

Жив'юк А. Улас Самчук і розвиток національної свідомості українців у 1930-1940-х рр. // Пам'ять століть. – 2001. – № 6. – С. 103-113.

Жила В. Об'єднання українських письменників «Слово» (1954-1997): [Участь в роботі об'єднання У. Самчука] // Визвольний шлях. – 2000. – № 1. – С. 69-79.

Жук Г. «Не все одно», або дещо про нашу національну безпам'ять: [У. Самчук і його публіцистична стаття «Нарід чи чернь?»] // Тернопіль вечірній. – 2000. – 15 берез.

Зозуляк Є. Самчуківські дні на Тернопіллі // Вільне життя. – 2000. – 24 лют.

Кузьменко С. Таким був Улас Самчук // Березіль. – 2001. – № 1-2. – С. 183-185.

Ліберний О. Віще слово Уласа Самчука: [Незалежна Україна відзначила 95-літній ювілей від дня народження У. Самчука] // Свобода. – 2000. – 4 берез. – (Ювілей).

Мариненко Ю. Хресна дорога Уласа Самчука // Новини Шумщини. – 2000. – 19 лют., портр.

Станіславів М. Мій батько знав Уласа: До 95-річчя У.Самчука // Вільне життя. – 2000. – 19 лют.

Фарина І. Велична пісня про рідну землю: [Життєвий і творч. шлях У.Самчука] // Свобода. – 2004. – 28 лют. – С. 4. – (Славетні імена).

Фарина І. Вічна любов Уласа Самчука // Свобода. – 2000. – 22 лют. – (Постаті).

Фарина І. Пекуча чужина: Повість-есе про Уласа Самчука: 20 лютого – 99 річниця від дня народження Уласа Самчука // Новини Шумщини. – 2004. – 21 лют. – С. 5.

Чернихівський Г. Він називав її «панна Печеніг»: [про взаємини Уласа Самчука і Оксани Лятуринської] // Діалог. – 2000. – 12, 19 лют., портр. – (До 95-річчя від дня народження славетного письменника-земляка).

Шевчук С. Народна культура Волині у спадщині Уласа Самчука // Народна творчість та етнографія. – 2001. – № 1-2. – С. 6-12. – Бібліогр.: С. 12.

Шерех Ю. Спроби дружніх портретів. Улас Самчук із-над Флегетону // Сучасність. – 2000. – № 5. – С. 126-136. – (Спогади).

Ісаєв В. До ювілею – пам'ятник Самчукові: [У Рівному буде встановлено пам'ятник У. Самчуку] // Експрес. – 2004. – 2-3 берез. – С. 3.

Ковальчук Л. Велике надбання письменника: До 10-річчя музею Уласа Самчука: [Музей знаходиться в с. Тилявка Шумськ. р-ну] // Новини Шумщини. – 2003. – 27 верес.

Шаповалова О. До 95-річчя письменника: Відбулася наук. конф. в Терноп. педуніверситеті ім. В.Гнатюка] // Вільне життя. – 2000. – 29 лют.

Самчук Улас // Енциклопедія українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Париж; Нью-Йорк, 1973. – Т. 7. – С. 2704.

25 ЛЮТОГО

155 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ВОЛОДИМИРА БАРВІНСЬКОГО (25.02.1850-3.02.1883) – УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНОГО ДІЯЧА, ПУБЛІЦИСТА, ПИСЬМЕННИКА

Народився 25 лютого 1850 р. у с. Шляхтинці (Тернопільського району) у родині священика. Закінчив юридичний факультет Львівського університету.

Своєю активною громадською, публіцистичною і редакторською діяльністю намагався пробудити національну свідомість українців.

Володимир Барвінський – автор літературознавчих праць «Огляд творчості І. Крашевського», повістей «Скошений цвіт», «Сонні мари молодого питомця», оповідань «Химерні любові», «Мужик і пан». Займався також перекладами з російської та західноєвропейської літератур, видав у Львові «Бібліотеку найзнаменитіших повістей».

Помер Володимир Барвінський 3 лютого 1883 р. у Львові. Похований на Личаківському цвинтарі.

ЛІТЕРАТУРА

Барвінський Володимир Григорович (псевдонім – Василь Барвінок, Ришмидинов та ін.): Укр. письменник, публіцист, громад. діяч // Провідники духовності в Україні. – К., 2003. – С. 174.

Володимир Барвінський // Левицький К. Українські політики Галичини. – Тернопіль, 1996. – С. 36-38.

Кияновська Л. Володимир Барвінський (1850-1883) – письменник, літературознавець, публіцист, громадський діяч // Визначні постаті Тернопілля: Біогр. зб. / Уклад.: О. Бенч, В.Троян. – К., 2003. – С. 13.

Павлишин С. Рід Барвінських в історії української культури // Вісник НТШ: Інформ. вид. НТШ у Львові. – 1993. – № 6-7. – С. 16-18.

С. 18: Про В. Барвінського.

Головин Б. Пам'яті В. Барвінського: [Про В. Барвінського – видатного укр. письменника] // Тернопіль вечірній. – 2000. – 8 берез.

Головин Б. Святкова академія: [з нагоди 150-річчя від дня народження В. Барвінського] // Подільське слово. – 2000. – 3 берез.

Медведик П. Юрист, письменник, журналіст // Подільське слово. – 2000. – 3 берез.

Сохацький Б. «Я вибрав до життя борбу і працю...» // Свобода. – 2001. – 25 верес., 9 жовт. – (Славетні земляки).

Барвінський Володимир Григорович (25.02.1850-3.02.1883) // УРЕ. – 2-е вид. – К., 1977. – Т. 1. – С. 357.

Барвінський Володимир Григорович (1850-1883) – укр. письменник // УЛЕ. – К., 1988. – Т. 1. – С. 130.

Барвінський Володимир (1850-1883) – громад. діяч, публіцист і літератор // Енциклопедія українознавства / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 1. – С. 92-93.

Барвінський Володимир (25.02.1850-3.02.1883) – укр. громад.-політ. діяч, публіцист, письменник // Ткачов С., Ханас В. 250 імен на карті Тернопілля: Польсько-укр. культ. взаємини. – Тернопіль, 1996. – С. 7.

Мельничук Б. Барвінський Володимир Григорович (25.02.1850, с. Шляхтинці – 3.02.1883, м. Львів) // Тернопільський Енциклопедичний Словник. – Тернопіль, 2004. – Т. 1. А-Й. – С. 82.

5 БЕРЕЗНЯ

145 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ЄВГЕНА ОЛЕСНИЦЬКОГО (5.03.1860-26.10.1917) – ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНОГО ДІЯЧА, АД- ВОКАТА, ЕКОНОМІСТА, ПУБЛІЦИСТА

Народився 5 березня 1860 р. у с. Великий Говилів Гусятинського повіту в родині священика.

Навчався у Тернопільській гімназії та на правничому факультеті Львівського університету. До 1891 року проживав у Львові, редагував гумористичний журнал «Зеркало», перекладав повісті для газети «Діло», був театральним критиком, друкував свої статті в журналі

«Батьківщина». Після переїзду до Стрия зайнявся адвокатською практикою, організував будівництво Народного дому, заснував читальні «Просвіти» в селах. Брав участь у створенні української національно-демократичної партії. Після обрання його до сейму став керівником української сеймової делегації.

В 1906 р. очолив матірне товариство «Просвіта» у Львові. Був видавцем «Русько-української бібліотеки», членом Загальної Української Ради. Написав статті: «Як зберегти національний дух», «Сторінки з мого життя», опубліковані в 1935 році.

Помер Євген Олесницький 26 жовтня 1917 року в Стрию, де і похований. В його честь у Стрию одну з вулиць названо його іменем, а на будинку Стрийського краєзнавчого музею «Верховина» в 1998 р. встановлено бронзову таблицю з барельєфом «Стрийської трійці», одним з якої є О. Олесницький.

ЛІТЕРАТУРА

Олесницький Є. Кропивницький в Галичині // Спогади про Марка Кропивницького: Зб. – К., 1990. – С. 25-28.

Олесницький Є. Мої гімназійні літа: Тернопільська гімназія і її учительський збір: [Спогади] // Ювілейна книга Української гімназії в Тернополі 1898-1998: До сторіччя заснування / За ред. С. Яреми. – Тернопіль; Львів, 1998. – С. 172-177.

Олесницький Є. Моя наука і поступи в гімназії: [Спогади] // Ювілейна книга Української гімназії в Тернополі 1898-1998: До сторіччя заснування / За ред. С. Яреми. – Тернопіль; Львів, 1998. – С. 177-179.

Олесницький Є. Національний рух та організація серед української гімназійної молоді в Тернополі. Тернопільська «Громада»: [Спогади] // Ювілейна книга Української гімназії в Тернополі 1898-1998: До сторіччя заснування / За ред. С. Яреми. – Тернопіль; Львів, 1998. – С. 179-188.

Олесницький Є. [Спогади про М. Кропивницького] // Марко Лукич Кропивницький: Зб. статей, спогадів і матеріалів. – К., 1955. – С. 149-151.

Євген Олесницький (1860-1917) – адвокат, журналіст, громадський і політичний діяч // Визначні постаті Тернопілля: Біограф. зб. / Уклад.: О. Бенч, В. Троян. – К., 2003. – С. 146.

Олесницький Євген Григорович: Укр. громад.-політ. діяч, юрист, економіст, перекладач, публіцист, театр. діяч // Провідники духовності в Україні. – К., 2003. – С. 74-75.

Бойчук Н. Повернення Євгена Олесницького: [На вшанування 140-річчя – від дня народження вченого на батьківській хаті в с. Говилів Тербовл. р-ну відкрито пам'ятну дошку] // Вільне життя. – 2000. – 11 квіт., фотогр.

Бурлачок О. Зоря Євгена Олесницького // Свобода. – 2000. – 11 берез.

Ващишин М. Видатний громадський діяч Галичини: До 140-річчя від дня народження Є. Олесницького // Дзвін. – 2000. – № 7. – С. 112-121. – (Пошук).

Кісак В. Слово про славетного земляка: [У ТАНГ відбулася конференція, присвячена видатному громад.-політ., культ.-освітницькому діячеві Є. Олесницькому] // Тернопіль вечірній. – 2000. – 29 берез.

Матейко Р. Славний син України // Високий замок. – 2000. – 6 жовт.

Матейко Р. Учив «не плакати на руїнах»: Штрихи до портрета Є. Олесницького // Віче. – 2000. – № 5. – С. 139-141.

Медведик П. Будитель національної свідомості: Минуло 140 років від дня народження талановитого журналіста, перекладача і літературознавця Є. Олесницького // Свобода. – 2000. – 11 берез., портр. – (Славні імена).

Миколаєнко Г. Повернувся із забуття // Свобода. – 2000. – 18 квіт., фотогр. – (Вшанування).

Повернувся із забуття: До 140-ї річниці від дня народження Є. Олесницького // Воля. – 2000. – 1 квіт.

Сохоцький І. Олесницький Євген (5.03.1860-26.10.1917) // Енциклопедія українознавства / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1996. – Т. 5. – С. 1843-1844.

Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2000 рік: Бібліогр. список / Уклад.: М. Друневич, Н. Іванко; Ред. Моліцька Г. – Тернопіль: Оперативний друк, 1999. – 104 с.

С. 28-29: Про В. Сімовича.

9 БЕРЕЗНЯ

125 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ВАСИЛЯ СІМОВИЧА (9.03.1880-13.03.1944) – ПРОФЕСОРА, МОВОЗНАВЦЯ, ПЕДАГОГА, ПЕРЕКЛАДАЧА, КНИГОВИДАВЦЯ

Народився 9 березня 1880 р. в Гадинківцях Гусятинського району. Після закінчення Станіславської класичної гімназії навчався на філософському факультеті Чернівецького університету (1899-1903).

З 1904-1914 рр. – працював у Чернівецькій вчительській семінарії. У 1913 році при Чернівецькому університеті захистив дисертацію і отримав науковий ступінь доктора філософських наук.

Емігрував до Німеччини, де працював редактором «Української накладні» (друкарні).

Упродовж 1920-1923 рр. видав перший повний народний «Кобзар» Т. Шевченка, твори Ю. Федьковича, П. Мирного, І. Тобілевича, І. Нечуя-Левицького та багатьох інших українських письменників.

В. І. Сімович – відомий мовознавець і педагог, автор «Граматики української мови» (1921), «Нарису граматики староболгарської (староцерковнослов'янської) мови» (1926), праці «Спроби перекладів Св. Письма у творах Й. Галятовського» (1930), досліджень Шевченкової мови, статей про український правопис, мовознавців О. Потебню, С. Смаль-Стоцького, письменників І. Франка, О. Кобилянську та інших.

Помер В. І. Сімович 13 березня 1944 року у Львові.

ЛІТЕРАТУРА

Сімович В. Історія вивчення і сучасний стан дослідів: [Укр. мовознавство] // Енциклопедія українознавства. Заг. частина / Перевид. в Україні. – К., 1994. – С. 321-324.

Сімович В. Українське «що» (SCO) / Публ. Л. Тарновецької // Мовознавство. – 1990. – № 5. – С. 67-70.

Білоус М., Терлак З. Василь Сімович (1880-1944): Життєписно-бібліографічний нарис. – Львів, 1995. – 178 с.

Бубній П. Мовознавець В. Сімович: Штрихи до біографії // Тернопілля'95: Регіон. зб. – Тернопіль, 1995. – С. 625-627.

Василь Сімович (1880-1944) – педагог, мовознавець, редактор, видавець, організатор науки // Визначні постаті Тернопілля: Біогр. зб. / Уклад.: О. Бенч, В. Троян. – К., 2003. – С. 175-176.

Василь Сімович (1880-1944) // Історично-мемуарний збірник Чортківської округи. – Нью-Йорк; Торонто, 1974. – С. 45.

Сімович Василь (1880-1944) // Нарис історії «Просвіти». – Львів; Краків; Париж, 1993. – С. 164.

Бубній П., Ониськів М. Дійсний член НТШ Василь Сімович // Тернопіль: Тернопільщина літературна. – Тернопіль, 1991. – Дод. № 4. – Вип. 2. – Ч. 1. – С. 42.

Долинюк О. Тарас Шевченко в інтерпретації Василя Сімовича // Дзвін. – 2000. – № 3. – С. 148-151. – Бібліогр.: С. 151.

Когут Т. Василь Сімович: учений, громадський діяч, педагог // Рідна школа. – 2000. – № 3. – С. 77-78.

Ониськів М. Володимир Винниченко – Василеві Сімовичу // Вільне життя. – 2000. – 1 серп.

Криворотько А. Повернення Сімовича: [У Гадинківцях Гусятин. р-ну відкрито пам'ятник вченому, педагогу, громад. діячеві] // Тернопіль вечірній. – 1993. – 17 лип.

Михайленко М. Повернуте ім'я: [Про встановлення пам'ятника] // Вільне життя. – 1993. – 17 лип.

Сімович Василь Іванович (9.03.1880-13.03.1944) – укр. мовознавець і літературознавець // Укр. рад. енцикл. словник: В 3 т. – К., 1987. – Т. 3. – С. 218.

Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2000 рік: Бібліогр. список / Уклад.: М. Друневич, Н. Іванко; Ред. Г. Моліцька. – Тернопіль: Оперативний друк, 1999. – 104 с.

С. 29-30: Про В. Сімовича.

10 БЕРЕЗНЯ

95 РОКІВ ТОМУ (1910) У ТЕРНОПОЛІ ВПЕРШЕ В УКРАЇНІ БУЛО ПЕРЕВИДАНО «РУСАЛКУ ДНІСТРОВУ»

Видання трьох книг – «Енеїда» І. Котляревського (1798), альманаху «Русалка Дністрова» М. Шашкевича, І. Вагілевича та Я. Головацького (1837), першого видання «Кобзаря» Т. Шевченка (1840) – ознаменувало початок нової української літератури.

Перше видання «Русалки Дністрової» вийшло у Будапешті. В нього вкралося 300 помилок, переважно орфографічних і друкарських. Видання було конфісковане. Тільки невеличка кількість примірників розійшлася межі людьми.

То ж над передруком новим і кращим думали вже діячі гуртка «Руської трійці» та нові покоління. Академік О. Білецький підкреслював: «Русалка Дністрова» – перша заявка народу Західної України про своє існування, про свою національну гідність – залишалася безсмертною...

Вдруге «Русалка Дністрова» надрукована 1910 року в Тернополі, тобто вперше в Україні.

Це видання підготував до друку Йосип Застирець – викладач Бережанської, а потім Тернопільської гімназій. В організації та фінансуванні видання «Русалки Дністрової» допомогло культурне жіноче товариство ім. княгині Ярославни в Тернополі. Це товариство постановило видавати книги, альманахи до ювілеїв класиків літератури.

Першим таким виданням, на якому бачимо гриф «Ювілейна бібліотека, т. 1» була «Русалка Дністрова» 1910 року.

У передмові до видання упорядник повідомляв: «Русалку Дністровую» передруковуємо з 1-го видання, не змінюючи її правопису. Поряд з «передмовою» Й. Застирець подав коротеньку статтю про М. Шашкевича. В ній є згадки сучасників про життя Маркіяна у будинку на вірменській вулиці у Бережанах.

Друге видання «Русалки Дністрової» з дарчим автографом Й. Застирця з датою 10 березня 1910 р. зберігається сьогодні у Львівській науковій бібліотеці ім. В. Стефаника АН УРСР.

ЛІТЕРАТУРА

«Русалка Дністрова»: Документи і матеріали. – К.: Наук. думка, 1989. – 465 с.

Бондар М. Голос «Руської трійці» // Друг читача. – 1987. – 4 черв.

Валько М. «Руська трійця» і «Русалка Дністрова» у бібліографії // Дзвін. – 1997. – № 2. – С. 142-144.

Гриб А. «Русалка» в Тернополі // Ровесник. – 1969. – 27 листоп.

Медведик П. Вперше на Україні: [«Русалка Дністрова» була надрукована у Тернополі в 1910 році] // Вільне життя. – 1986. – 26 листоп.

Петраш О. Променем надії // Вільне життя. – 1987. – 6 черв.

Шалата М. Демократизація слова: [До 150-річчя виходу альманаху «Русалка Дністрова»] // Жовтень. – 1987. – № 5. – С. 105-110.

Великий просвітитель Галичини: [150 років від дня смерті Маркіяна Шашкевича] // Воля. – 1993. – 2 черв.

Медведик П. Сівач новітньої доби // Вільне життя. – 1986. – 26 листоп.

Петраш О. Блискавка серед ночі: [Пам'яті М. Шашкевича] // Гомін волі. – 1993. – 28 верес.

Зозуляк Є., Комариницький І. Маркіян і Русалка: [Легенда про М. Шашкевича і «Русалку Дністрову»] // Русалка Дністрова. – 1994. – № 7 (квіт.).

10 БЕРЕЗНЯ

65 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ІГОРЯ ДУДИ (10.03.1940) – МИСТЕЦТВОЗНАВЦЯ, ПЕДАГОГА, КУЛЬТУРНОГО ДІЯЧА

Мистецтвознавець, педагог і культурний діяч. Член Спілки журналістів з 1984 р., Спілки краєзнавців з 1992 р., Спілки художників України з 1992 р., член Міжнародної Асоціації мистецтвознавців з 1996 р., заслужений працівник культури України з 1999 р.

Народився 10 березня 1940 р. в с. Ганчова Горлицького повіту Краківського воєводства на Лемківщині.

Від грудня 1945 р. жив у м.Монастириську, де закінчив середню школу (1957 р.).

У 1967-73 рр. студіював в інституті живопису, скульптури і архітектури імені І. Рєпіна Академії мистецтв СРСР у Санкт-Петербурзі на факультеті теорії та історії мистецтва.

1970-91 рр. – викладач історії мистецтва, рисунка і шрифтів Республіканської школи декораторів-рекламознавців і відділення «художнього оформлення» Тернопільського кооперативного технікуму.

Паралельно викладав історію мистецтва в Тернопільському педагогічному інституті (1984-86 рр.), читав лекції в Обласному інституті удосконалення кваліфікації вчителів, на Республіканських курсах художників-оформлювачів у Києві.

Від червня 1991 р. – організатор і директор Тернопільського обласного художнього музею. Співзасновник Художньо-меморіального музею Леопольда Левицького в с. Бурдяківці Борщівського району (1996 р.). Діяльний в громадській роботі.

Відповідальний секретар Комісії з присудження обласної мистецької премії імені М. Бойчука з 1990 р. Член правління Тернопільської організації Національної Спілки художників України з 1996р. Член правління, заступник голови, голова (з 1998 р.) Тернопільського обласного товариства «Лемківщина». Заступник редактора, редактор (з 1999 р.) газети «Дзвони Лемківщини».

Член Наукового товариства імені Шевченка у Львові з 1991 року. Почесний член Всеукраїнського товариства «Просвіта» з 1998 р.

Працює в ділянці образотворчого, декоративно-ужиткового мистецтва та архітектури Галичини, краєзнавства. Друкується з 1972 р.

Більше 300 статей, рецензій і нарисів опубліковані в різних джерелах.

Займається рисунком, прикладною графікою і художнім оформленням.

Автор ряду афіш, емблем, художнього оформлення газет і власних книжок.

Співавтор герба Тернополя (1992), автор герба Підволочиська (1993), Зборова (1999).

Нагороджений медаллю «Ветеран праці» (1987), відзнакою III ступеня Тернопільської міської ради за заслуги перед містом (1999).

ЛІТЕРАТУРА

Діонізій Шолдра. Малярство / Авт.-упоряд. І. Дуда. – Тернопіль: Лілея, 1995. – 27 с.

Дмитро Шайнога. Малярство: Каталог / Авт.-упоряд. І. Дуда. – Тернопіль: Збруч, 1994. – 32 с.

Дуда І. Борщів: Путівник. – Тернопіль: Ред.-видав. відділ облполіграфвидаву, 1989. – 34 с.

Дуда І. Бучач: Путівник. – Львів: Каменярь, 1985. – 64 с., іл., 7 арк. іл.

Дуда І. Тернопільщина літературна: 325 імен на карті області: Пугівник. – Тернопіль, 1990. – 74 с.

Дуда І., Мельничук Б. Тарас Шевченко на Тернопільщині. – 2-е вид., доп. – Тернопіль, 1998. – 81 с.

Дуда І. М., Мельничук Б. І. Тернопіль: Що? Де? Як?: Фотопутівник. – К.: Мистецтво, 1989. – 239 с.: іл.

Мистці Тернополя: Каталог виставки у Братиславі / Авт.-упоряд. І. Дуда. – Тернопіль: Лілея, 1995. – 30 с.

Тернопільський обласний художній музей / Авт.-упоряд., макет і дизайн – І. Дуда. – Тернопіль: Астон, 2001.

Художники Тернопільщини / Авт.-упоряд. І. Дуда // Тернопіль. – 1994. - № 2-3. – 96 с.

Дуда І. Кризь нас майбутнє згадує минуле, кризь нас минуле бачить майбуття: [Худож. музей – 10 років] // Свобода. – 2001. – 9 черв.

Дуда І. Писанка як символ України: [Всеукр. вист. писанок у Художньому музеї Тернополя] // Дзвони Лемківщини. – 2003. – № 2 (трав.-черв.). – С. 2.

Дуда І.: «Сьогодні колекцію музейних експонатів поповнюють лише подарунки»: [Розм. з дир. обл. худож. музею. Зап. А. Вацик] // Тернопільська газета. – 1999. – 20 трав.

Дуда І. Тернопіль (1540-1991): Іст.-краєзнав. хроніка // Тернопіль вечірній. – 1999. – 12 лют. – 24 груд.

Дуда І. Художній музей: вчора і сьогодні // Соломія. – 1999. – № 5.

Дуда І., Мельничук Б. Шевченко і Тернопільщина // Тернопіль вечірній. – 1999. – 5 берез.

Дуда І., Фіглевський М. Постріл в історію: Майстер Пінзель // Тернопілля'98-99: Регіон. річник. – Тернопіль, 2002. – С. 585-586.

Вітаємо! Указом Президента України за вагомий особистий внесок у збереження історико-культурної спадщини українського народу, високий професіоналізм присвоєно почесне звання «Заслужений працівник культури» Дуді І. М. – директорві Тернопільського обласного художнього музею // Тернопіль вечірній. – 1999. – 4 черв.

Дуда Ігор Микитович – мистецтвознавець, краєзнавець, педагог і культурний діяч // Тернопілля'98-99: Регіон. річник. – Тернопіль, 2002. – С. 656-657.

Дуда Ігор Микитович – мистецтвознавець, публіцист, педагог, громадський діяч // Савак Б. Краєзнавці Тернопільщини: Біограф. довід. – Денісів, 2003. – С. 27-28.

Дуда Ігор – український мистецтвознавець, краєзнавець, педагог // Ткачов С., Ханас В. 250 імен на карті Тернопілля: Польсько-укр. культ. взаємини: Краєзнав.-біограф. покажч. – Тернопіль, 1996. – С. 22-23.

Заслужений працівник культури України // Працівники, колективи культури і мистецтва України, удостоєні почесних звань України. – К., 2000. – С. 33.

Удіна Т. Дуда Ігор Микитович (10.03.1940, с. Ганчова Горлиц. пов. Краків. воєв-ва, Польща) // Тернопільський Енциклопедичний Словник. – Тернопіль, 2004. – Т. 1. А-Й. – С. 541-542.

1 КВІТНЯ

255 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ГУГО КОЛЛОНТАЯ (1.04.1750-28.02.1812) – ВЧЕНОГО, ФІЛОСОФА, ПРОСВІТИТЕЛЯ, ГРОМАДСЬКОГО ДІЯЧА

Народився 1 квітня 1750 року в с. Великі Дедеркали на Шумщині. Гуго Коллонтай – один із засновників Вищої Волинської гімназії (1809 р., з 1819 – ліцей) у Кременці, співавтор польської Конституції (1791 р.).

Був ректором Ягеллонського університету (Краків), а з травня 1791 р. – коронний підканцлер Речі Посполитої. Активний учасник Польського повстання 1794, за що його було ув'язнено.

Після 1802 р. виїхав на Волинь, де брав участь у реформуванні закладів освіти. З Т. Чацьким заснував Кременецький ліцей, для якого створив навчальні плани і програми.

З початком наполеонівських війн був вивезений до Москви, де працював над історією людства.

Автор філософських праць «Фізико-моральний порядок», «Критичний розгляд основ історії початку людського роду» та ін. Написав брошуру про Варшавське князівство.

Помер 28 лютого 1812 року у Варшаві.

ЛІТЕРАТУРА

Бесараб М. Реформатор і натхненний діяч: До 250-річчя з дня народження Гуго Коллонтая // Новини Шумщини. – 2000. – 15 квіт.

Гуго Коллонтай (1750-1812): Коротка біограф. довідка // Вільне життя. – 1992. – 17 квіт.

Збручанський О. Кременець ушанував Гуго Коллонтая // Діалог. – 2000. – 22 лип., фотогр. – (З джерел інтелектуальної снаги).

Лавренюк В. Просвітитель з Великих Дедеркал: [До 250-річчя від дня народження відомого польського громад. діяча, філософа Гуго Коллонтая] // Вільне життя. – 2000. – 6 трав. портр. – (Рядок з біографії).

Мельничук Б. Тернопільський календар: Гуго Коллонтай (1750-1812) – польський громад. діяч, філософ // Вільне життя. – 1992. – 28 лют.

Фарина І. Пам'ятають про Коллонтая: [Про одного із засновників Вищої Волинської гімназії у Кременці] // Свобода – 2000. – 18 квіт. – (Славетні земляки).

Те ж: Новини Шумщини. – 2000. – 8 квіт.

Чернихівський Г. Вчений, філософ, просвітитель // Діалог. – 1997. – 1 берез.

Коллонтай Гуго (1.04.1750-28.02.1812) – польський громадський діяч, учений, філософ // УРЕ. – 2-е вид. – К., 1980. – Т. 5. – С. 283.

Коллонтай Гуго (1.IV.1750-28.II.1812) // Ткачов С., Ханас В. 250 імен на карті Тернопілля: Польсько-укр. культ. взаємини: Краєзнав.-біограф. покажч. – Тернопіль, 1996. – С. 28.

1 КВІТНЯ

100 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ БОГДАНА САРАМАГИ (1.04.1905-12.04.1975) – ДИРИ-

ГЕНТА, РЕЖИСЕРА, ПЕДАГОГА, КОМПОЗИТОРА

Народився 1 квітня 1905 року у Тернополі. Навчався у Тернопільській українській гімназії. Згодом закінчив Львівську консерваторію. Працював диригентом і хормейстром в українській трупі Й. Стадника, а з 1928 р. – в Театрі ім. І. Тобілевича з базою у Станіславі (тепер Івано-Франківськ).

У липні 1932 р. дістав дозвіл від влади і відкрив свій український театр. У репертуарі трупи були: «Шельменко-денщик» Г. Квітки-Основ'яненка, «Пошилися в дурні» М. Кропивницького, «Княжна Маріца» І. Кальмана, «Доллі» Г. Гірша та інші.

У трупі Б. Сарамачи в 1934 р. починав свою сценічну діяльність народний артист України Ярослав Геляс.

У 1950 р. разом із сім'єю Б. Сарамача переїхав до США й оселився в Детройті. Займався навчанням дітей в українських школах співу й музики. Організував симфонічний оркестр.

Музична спадщина Б. Сарамачи досить різноманітна. Він автор творів для оркестру, пісень, двох кантат для дитячих хорів. У його доробку – музика до п'єси І. Франка «Украдене щастя», оперет «Сади цвітуть» та «Королева балю у Ворохті», частина супроводу до «Марусі Богуславки» і семи релігійних пісень.

Помер Богдан Сарамача 12 квітня 1975 року в Детройті (США).

ЛІТЕРАТУРА

Богдан Сарамача – скрипаль і педагог // Михальчишин Я. З музикою крізь життя. – Львів, 1992. – С. 122-124.

Гайда П. Богдан Сарамача // Шляхами Золотого Поділля: Тернопільщина і Скалатщина: Регіон. іст.-мемуар. зб. – Нью-Йорк; Торонто, 1983. – Т. 3. – С. 654-655; портр.

Сарамача Богдан (1.04.1905-12.04.1975) – диригент // Ювілейна книга Української гімназії в Тернополі. 1898-1998: До сторіччя заснування / За ред. С. Яреми. – Тернопіль; Львів, 1998. – С. 593.

Творча діяльність галицьких скрипалів та віолончелістів // Михальчишин Я. З музикою крізь життя. – Львів, 1992. – С. 113-125.

С. 122: Б. Сарамача – укр. скрипаль,
композитор.

Медведик П. Богдан Сарамача // Тернопіль: Укр. гімназія в Тернополі. – Тернопіль, 1992. – Дод. № 3. – С. 55-56; портр.

Мельничук Б. Портрет на тлі театру // Тернопіль вечірній. – 1992. – 9 трав.

Сарамача Богдан – диригент, скрипаль // Водяний Б., Олексин Г., Ціж М. Короткий словник діячів української музичної культури. – Тернопіль, 1992. – С. 39.

Сарамача Богдан (1905-1975), диригент // Енциклопедія українознавства / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1998. – Т. 7. – С. 2710.

15 КВІТНЯ

**65 РОКІВ ТОМУ (1940) БУЛО ВІДКРИТО
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕ-**

ДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА

Тернопільський державний педагогічний університет – найстаріший вищий навчальний заклад на Тернопіллі. Його історія розпочинається з часу відкриття, 1 жовтня 1805 року, Кременецької гімназії.

У 1818 році вона була перейменована в ліцей. В 1831 році, після активної участі студентів і ряду викладачів у визвольному русі, ліцей був закритий, а його матеріальна база послужила створенню в Києві університету св.Володимира (сьогодні Київський державний університет ім.Т.Г.Шевченка).

В 1920 році Кременецький ліцей відновив свою роботу.

15 квітня 1940 року у Кременці був відкритий учительський інститут, який 4 серпня 1950 року реорганізовано в педагогічний.

У 1969 році інститут перебазовано в м.Тернопіль.

За роки свого існування педінститут підготував понад 30 тис. учителів. Значно зріс контингент студентів, професорсько-викладацький склад, зміцніла навчально-матеріальна база. Якщо на час реорганізації учительського інституту в педагогічний у вузі працювало 43 викладачів, в тому числі 3 доценти, то в даний час на 40 кафедрах університету працює 446 викладачів, в тому числі 30 докторів наук, професорів, 237 кандидатів наук, доцентів. На десяти факультетах навчається 5339 студентів. Університет готує вчителів з 29 спеціальностей.

Функціонує факультет післядипломної освіти, де кожного року проходять перекваліфікацію близько 200 колишніх випускників вищих навчальних закладів.

У 1989 році при вузі відкрито ліцей фізико-математичного профілю, а в 1991р. – аспірантуру.

Випускники університету працюють майже у всіх областях України.

Понад 100 колишніх студентів захистили кандидатські та докторські дисертації і працюють у вищій школі, науково-дослідних установах України та за її межами.

У 1997 році Тернопільський педагогічний інститут реорганізовано в університет і присвоєно ім'я В.М.Гнатюка, у 2001 році отримав статус національного.

ЛІТЕРАТУРА

Про створення Тернопільського державного педагогічного університету // Постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України. – 1997. – № 7. – С. 30.

Вітаємо! Враховуючи загальнодержавне і міжнародне визнання результатів діяльності ВУЗу та його вагомий внесок у розвиток української освіти і науки, статус національного отримав Тернопільський державний педагогічний університет // Вільне життя. – 2004. – 25 серп.

Постановою Кабінету Міністрів присвоєно ім'я В. М. Гнатюка Тернопільському державному педагогічному університету // Вільне життя. – 1997. – 25 листоп.

Белякова І. Педуніверситет став національним // Ріа плюс. – 2004. – 25 серп.

Бойко Т. Відтепер національний: Фоторепортаж // Свобода. – 2004. – 8 верес.

Грицишин А. Педуніверситет приймає поповнення // Свобода. – 2000. – 2 верес., фотогр. – (Освіта).

Кікінежді О. Учнівській молоді – гендерну культуру: [Просвіт. діяльність центру гендерних студій Терноп. педуніверситету] // Свобода. – 2003. – 11 жовт. – (Освіта).

Клос С. Педуніверситет: лідер серед кращих: Зі стін вузу цьогоріч вийде 834 дипломовані спеціалісти // Тернопіль вечірній. – 2001. – 6 черв., фотогр.

Кравець В.: «Ми п'ять років йшли до того, щоб нашому педуніверситету присвоїли звання національного, і тільки з призначенням нового губернатора процес «пішов» // Нова Тернопільська газета. – 2004. – 15 верес., фотогр.

Кравець В. Тернопільський державний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка // Вісник фонду Олександра Смакули. – 1998. – № 1. – С. 42-43.

Кушнірук З. Мудрість від віку – а краса – від юності: [ТДПУ – 60] // Свобода. – 2000. – 27 квіт., фотогр.

Святий А. Німкеня Каті Бруннер вважає Тернопіль особливим: [Викладач ТДПУ, ф-ту інозем. мов] // Місто. – 2003. – 22 жовт.

Тиран І. Педуніверситет святкує ювілей // Тернопіль вечірній. – 2000. – 31 трав.

Шот М. Звання зобов'язує: [Терноп. педуніверситет за результатами роботи серед пед. вищ. навч. закл. України займає перше місце] // Урядовий кур'єр. – 2004. – 3 листоп. – С. 13, фотогр.

Алексієвець М. Історичний факультет запрошує на навчання: [Історія і сьогодення ф-ту ТДПУ] // Вільне життя. – 2003. – 20 трав., фотогр.

Алексієвець М. Історичний факультет: шляхом утвердження й визнання // Наукові записки ТДПУ. Сер.: Історія. – Тернопіль. – 2003. – Вип. 2. – С. 3-7.

Алексієвець М. Оцінюючи минуле, орієнтуємось на майбутнє: Іст. освіта в Терноп. держ. пед. ун-ті ім. В. Гнатюка // Тернопіль вечірній. – 2000. – 14 квіт.

Алексієвець М. У державі – не провінційні: Ювілей іст. ф-ту [ТДПУ ім. В. Гнатюка] // Свобода. – 2003. – 14 жовт.

Алексієвець М. Шляхом утвердження і визнання: Історичному факультету ТДПУ ім. В. Гнатюка – 10 років // Вільне життя. – 2003. – 18 жовт.

Барна М. Запрошуємо на нову спеціальність: [Про хіміко-біологічний ф-т ТДПУ ім. В. Гнатюка] // Вільне життя. – 2001. – 22 трав.

Барна М. Минуле, сьогодення, перспективи: Про хіміко-біологічний ф-т ТДПУ // Вільне життя. – 2000. – 11 берез. – (Відродження історії педагогічного ун-ту).

Бурма В. Англійська, французька, німецька: [Про ф-т інозем. мов ТДПУ ім. В. Гнатюка] // Вільне життя. – 2001. – 10 листоп., фотогр.

Бурма В. Гутен таг, бонжур, гуд афтенун – добрий день!: [10-річчя ф-ту інозем. мов ТДПУ] // Вільне життя. – 2004. – 6 квіт.

Буяк Я. У Тернополі випускатимуть «французів»: [В ТДПУ ім. В. Гнатюка буде здійснено набір студентів для вивчення фр. мови] // Вільне життя. – 2000. – 13 черв., фотогр.

Буяк Я. Хіміко-біологічний робить ставку на наукову роботу: [Про один з найдавніших ф-тів ТДПУ ім. В. Гнатюка] // Вільне життя. – 2000. – 10 черв., фотогр.

Заставецька О. та ін. Кафедра географії України в Терноп. держ. пед. ун-ті // Історія української географії. – Тернопіль, 2002. – Вип. 6. – С. 43-48.

Кушнірук З. Філфак, ти жив, живеш – і будеш жить!: [Про одну з наймолодших кафедр укр. мови Терноп. держ. пед. ун-ту ім. В. Гнатюка] // Свобода. – 2000. – 8 черв., фотогр.

Лісанкова Л. Філфак – факультет особливий // Вільне життя. – 2000. – 6 черв., фотогр.

Ходорчук А. Мистецтво як засіб виховання: [Про підготовку вчителів трудового навчання в ТДПУ ім. В. Гнатюка] // Вільне життя. – 2000. – 1 лип., фотогр.

Бурма В. Світло знань. З глибин віків – до сьогодення: [З історії і ниніш. днів б-ки ТДПУ ім. В. Гнатюка] // Вільне життя. – 2004. – 12 лют. – С. 7; фотогр.

17 КВІТНЯ

50 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ НАТАЛІ МАЛІМАНОВОЇ (17.04.1955) – ДРАМАТИЧНОЇ АКТОРКИ, СПІВАЧКИ (СОПРАНО), ЗАСЛУ- ЖЕНОЇ АРТИСТКИ УКРАЇНИ (2000)

Народилася 17 квітня 1955 р. у с. Перегінськ Рожнятівського району Івано-Франківської області у сім'ї робітників. З 1962 р. по 1972 р. навчалась у Перегінській середній школі № 1. В 1973 р. вступила на підготовчий відділ вокального факультету Львівської державної консерваторії ім. М Лисенка. Закінчивши стаціонарно у 1980 р. консерваторію, Н. Маліманова прийшла працювати в Тернопільський музично-драматичний театр ім. Т. Шевченка.

Перший виступ актриси на сцені у ролі Наталки Полтавки в однойменній п'єсі І. Котляревського з музикою М. Лисенка став мистецькою подією.

До героїнь Н. Маліманової у музичних виставах належать Оксана («Запорожець за Дунаєм» Гулака Артемовського); в оперетах — Сільва («Сільва» Кальмана), Марина («На світанку» Сандлера).

В її творчому доробку такі ролі, як Галя у «Майській ночі» за М. Гоголем, Грушенька за повістю «Очарований странник» М. Лєскова та ряд епізодичних ролей: Оля («Дикий Ангел» О. Коломійця), Форелла («Моя професія — синьйор з вищого світу» Дж. Скарначчі), Марися («Мартин Боруля» І. Карпенка-Карого), Оля («Жарти жартами» О. Підсухи).

Новий етап у становленні Н. Л. Маліманової як актриси стали її драматичні ролі — Галя («Назар Стодоля» Т. Шевченка), Наталя («Лимерівна» П. Мирного), Маруся Богуславка («Маруся Богуславка» М. Старицького), які засвідчили багатство її акторського таланту.

Свою акторську діяльність вона активно поєднує з концертною.

У творчому доробку актриси концертні програми вокальної музики з творів українських та зарубіжних композиторів.

ЛІТЕРАТУРА

Маліманова Н. Лиш спогадами живу // Вільне життя. – 1992. – 14 берез. – (Монолог актриси).

Наталя Маліманова: «Хочу свята сьогодні»: [Інтерв'ю] / Зап. Г. Садовська // Вільне життя. – 1995. – 15 квіт., фотогр.

З нагородами! За вагомий особистий внесок у розвиток українського театрального мистецтва, високий професіоналізм Указом президента України присвоєно почесне звання «Заслужена артистка України» артистці Тернопільського обласного драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка Наталі Леонідівні Малімановій // Вільне життя. – 2000. – 8 квіт.

Богдашевський Ю. Вирішувати слід сьогодні // Укр. театр. – 1984. – № 1. — С. 12–16.

С. 14: Про Н. Маліманову.

Борчук М. Талантам квітнути: Звітний концерт переможців обласного огляду молоді // Вільне життя. – 1983. – 15 квіт., фотогр.

Н. Маліманова удостоєна Диплома першого ступеня.

Давидова І. Театральні вечори: Огляд вистав [Н. Маліманова в ролі Грушеньки за п'єсою «Грушенька» М. Лескова] // Вільне життя. – 1983. – 8 трав.

Медведик П. Наталка Маліманова: Театральний силует // Соломія. – 2000. – №2. – С. 4.

Садовська Г. Вибір Марусі Богуславки: [дебют артистки у драматичній ролі] // Вільне життя. – 1993. – 6 листоп.

Чи все вирішує талант?: Післяслово до звітнього концерту переможців огляду творчої молоді музично-драматичного театру ім. Т. Шевченка, філармонії та лялькового театру // Ровесник. – 1983. – 19 квіт., фотогр.

Явний М. І слово, і пісня, і танець // Вільне життя. – 1984. – 9 груд.

Климчук Б., Хаварівський Б. Прапорonoсці миру: [Рец. на виставу опери «Прапорonoсці» О. Білаша на сцені Палацу культури ім. Л. Курбаса за участю Н. Маліманової] // Ровесник. – 1986. – 22 трав., фотогр.

Краснопольський І. Про оперу «Прапорonoсці» О. Білаша, поставлену в Тернополі // Вільне життя. – 1986. – 3 черв., фотогр.

Н. Маліманова у ролі Шури Ясногорської.

Чорномаз О. Нова зустріч з героями: Нотатки про оперу «Прапорonoсці» О. Білаша; лібрето Б. Олійника; режисер Є. Ваврик; художник К. Сікорський на сцені Палацу культури ім. Л. Курбаса // Вільне життя. – 1986. – 13 трав.

Н. Маліманова у ролі Шури Ясногорської.

18 КВІТНЯ

75 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ВОЛОДИМИРА РАДЗІЄВСЬКОГО (18.04.1930) – КРАЄЗНАВЦЯ, ЧЛЕНА НАЦІОНАЛЬНОЇ СПІЛКИ ЖУРНАЛІСТІВ УКРАЇНИ, ПОЧЕСНОГО ЧЛЕНА УКРАЇНСЬКОЇ СПЕЛЕОЛОГІЧНОЇ АСОЦІАЦІЇ, АВТОРА ЧИСЛЕННИХ ПУБЛІКАЦІЙ

Народився 18 квітня 1930 року в містечку Миколаїв Хмельницької області.

Трудову діяльність розпочав 1947 р. в Підволочиській СШ, де працював до 1959 року. У 1955 році закінчив фізико-математичний факультет Коломийського вчительського інституту.

З 1959 року – в дитячому туризмі. Методист, завідувач відділу обласного центру туризму краєзнавства і експедицій учнівської молоді.

Спеціалізується з історико-географічного краєзнавства.

Автор путівників, нарисів, науково-популярних статей про історію, природу, спелеологію, екологію Поділля.

Консультант і учасник створення краєзнавчого кінофільму про печери Поділля «Людина шукає райдугу» (1965), автор сценарію краєзнавчого телефільму «Медобори» (1975).

Автор сценаріїв і текстів телефільмів (спільно з облдержтелерадіокомітетом): «В краю неопалимої купини» (1997), «Світ під кам'яним небом» (1998), «Шумить під вітром ковила» (1999).

Відзначений Золотою медаллю Центральної Ради по туризму і екскурсіях, Почесним знаком «Природозахисник» (Болгарія), значком «Почесний працівник туризму України» (2000), лауреат Всеукраїнського конкурсу робіт туристсько-краєзнавчої тематики, нагороджений Почесними грамотами Міністерства освіти і науки України (2003, 2004).

Опублікував понад 150 праць.

ЛІТЕРАТУРА

Радзівський В. О. Збруч – ріка єднання: Путівник / Фото В. Бурми та ін. – Львів: Каменяр, 1969. – 163 с.: іл.

Радзівський В. О. Змагання з орієнтування в печерах: Навч.-метод. посібн. – Тернопіль, 2002. – 32 с.

Радзівський В. О. Кременецькі гори: Путівник по туристському маршруту. – Львів: Каменяр, 1976. – 112 с.: іл.

Радзівський В. О., Бурма В. О. Медобори: Путівник. – Вид. 2-е зі змін. і доп. – Львів: Каменяр, 1975. – 88 с.: іл.

Радзівський В., Бурма В. Медобори: Путівник. – Львів: Каменяр, 1971. – 182 с.: іл.

Радзівський В. Особисте туристське спорядження для зимових походів. – Тернопіль, 2000. – 15 с.

Радзівський В. О. Подорож у підземну казку: Путівник по карстових печерах Тернопільщини. 2-е вид., доп. і перероб. – Львів: Каменяр, 1984. – 56 с.: іл.

Радзівський В. О. У печерних лабіринтах Тернопільщини. – К.: Здоров'я, 1967. – 63 с.: іл.

Лавренюк В. А., Радзівський В. О. Тернопільщина туристська: Путівник. – Львів, 1983. – 126 с.: іл.

Мандруймо рідним краєм («Компас-2») / Упр. освіти Терноп. обл. держ. адміністрації. Центр позашкільної освіти та виховання. Ред.-упоряд. В. Радзівський. – Тернопіль, 2000. – 131 с.: іл.

Радзівський В. О. Заповідник «Медобори» та питання рекреації і туризму // Проблеми становлення і функціонування новостворених заповідників: Матеріали наук.-практ. конф. 12-15 черв. 1995. – Гримайлів, 1995. – С. 69-70.

Радзівський В. Найбільші у Європі придністровські печери невдовзі зможуть стати туристичною Меккою для всієї Європи // Тернопіль вечірній. – 1995. – 9 верес.

Радзівський В. Печера Озерна: у світі мало таких // Свобода. – 1995. – 13 жовт.

Радзівський В. Печери: романтика, пізнання, радість // Свобода. – 1995. – 26 верес.

Боженко Г. Патріарх спелеології // Тернопілля'98-99: Регіон. річник. – Тернопіль, 2002. – С. 324-325.

Те ж. – Екологічний сполох. – 1998. – № 11 (листоп.).

Добровольський М. А казка не кінчається // Вільне життя. – 1997. – 2 верес. – (Слово до ювіляра).

Зозуляк Є. Мандрівочка пахне: [Краєзнавцю, спелеологу, педагогу В. Радзівському – 70] // Вільне життя. – 2000. – 15 квіт., портр., фотогр. – (Ювілеї).

Федик М. «Хрещений батько» печер Тернопілля: [Про В. Радзівського – краєзнавця спелеолога, педагога] // Свобода. – 2000. – 8 лип. – (Спелеологія).

Радзівський Володимир Олександрович (18.IV.1930) // Баженов Л. В. Поділля в працях дослідників і краєзнавців ХІХ-ХХ ст.: Історіографія. Бібліографія. Матеріали. – Кам'янець-Подільський, 1993. – С. 326.

5 ТРАВНЯ

150 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ АНТОНІНИ ОСИПОВИЧЕВОЇ (5.05.1855-22.11.1926) – ДРАМАТИЧНОЇ АРТИСТКИ І СПІВАЧКИ (СОПРАНО)

Народилася 5 травня 1855 року в Празі. У трьохрічному віці з родиною переїхала до Тернополя. Тут пройшли її дитячі і юнацькі роки.

Виступала в польській мандрівній трупі Пясецького, в 1917 році – у трупі «Тернопільські театральні вечори», 1917-1918 рр. – у Руському народному театрі у Львові, 1918-1919 рр. – у Чернівецькому українському театрі.

Основні ролі А. Осиповичевої: драматичні – Терпилиха («Наталка Полтавка» Котляревського), Стеха («Назар Стодоля» Шевченка), Анна («Украдене щастя» Франка); музичні – Тетяна («Підгоряни» Вербицького), Ївга («Чорноморці» Лисенка), Чіпра («Циганський барон» Штрауса) та багато інших.

Померла Антоніна Осиповичева 22 листопада 1926 року у Львові.

ЛІТЕРАТУРА

Ревуцький В. В орбіті світового театру. – К.; Харків; Нью-Йорк: Вид-во М. П. Коць, 1995. – 243 с.: іл.

С. 7, 8, 93, 95-99, 109, 210: Про А. Осиповичеву.

Рудницький М. Антоніна Осиповичева // В наймах у Мельпомени. – К., 1963. – С. 182-192.

Український драматичний театр: Нариси історії. У 2 т. Т. 1. Дожовтневий період / За ред. М. Рильського. – К.: Наук. думка, 1967. – 519 с.: іл.

С. 300, 304, 308, 335, 416-418, 427, 430-433: Про А. Осиповичеву.

Чарнецький С. Вибране. – Львів: Кн.-журн. вид-во, 1959. – 203 с.

С. 134, 145, 156, 162, 179-181: Про
А. Осиповичеву.

Медведик П. Антоніна Осиповичева // Вільне життя. – 1961. – 4 груд., фотогр.

Осиповичева Антоніна // УРЕ. – 2-е вид. – К., 1982. – Т. 8. – С. 72.

Осиповичева Антоніна // Мистецтво України: Біогр. довід. – К., 1997. – С. 453.

Осиповичева Антоніна // Митці України: Енцикл. довід. – К., 1992. – С. 437.

6 ТРАВНЯ

70 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ АНАТО- ЛІЯ БОБРОВСЬКОГО (6.05.1935) – АКТОРА, РЕЖИСЕРА, ЗАСЛУЖЕНОГО АРТИСТА УРСР (1967)

Народився 6 травня 1935 у с. Лісники Києво-Святошинського району Київської області. 1957 закінчив Київський театральний інститут ім. І. Карпенка-Карого (клас проф. В. О. Неллі). Працює з 1957 року актором, у 1970–1999 – режисером Тернопільського музично-драматичного театру ім. Т. Шевченка; 1973–1974 – режисером Хмельницького музично-драматичного театру. Зіграв ролі героїко-драматичні та характерні. Серед ролей: Командор («Камінний господар» Л. Українки), Андронаті та Івоніка («В неділю рано зілля копала» і «Земля» за О. Кобилянською), Заброда («Незабутнє» за О. Довженком), Северин («Дівчина з легенди» Л. Забашти), польський гетьман Жолкевський («Наливайко» за І. Ле), Шамшон («Тигр і гієна» Ш. Петефі), Карась («Запорожець за Дунаєм» Гулака-Артемовського).

Як режисер, цінить творчі знахідки актора, прагне до емоційно виразних образів у виставах. Поставив: «Вдови» І. Рачади (1970, худ. М. Стецюра, муз. Б. Олійника), «Кар'єра Артуро Уї» Б. Брехта (1975, худ. К. Сікорський, муз. Б. Янівського), «Дикий Ангел» О. Коломійця (1978, худ. М. Стецюра, муз. Б. Янівського), «Мартин Боруля» І. Карпенка-Карого (1983, худ. М. Стецюра), «Привиди» Г. Ібсена (1982, худ. М. Стецюра). Знімався в кіно: «Осяяння» (роль Художника, 1972), «Сім'я Коцюбинських» (роль Скрипника, 1972), «Дума про Британку» (1971) та інші. Читець художнього слова на концертах (твори Т. Шевченка, П. Тичини, А. Чехова).

ЛІТЕРАТУРА

Бобровський А. «Роль, до якої я йшов усе життя» // Тернопіль вечірній. – 1993. – 3 лип.

Бобровський А. «Шлях до сина» О. Корнієнка: [Режисер про свою виставу] // Ровесник. – 1970. – 27 жовт.

Корнієнко О. З. Тернопільський театр імені Т. Г. Шевченка. – К.: Мистецтво, 1980. – 102 с., іл.

С. 30, 47, 61–62, 67, 69, 77–81: Про
А. Бобровського.

Ляховський І. Анатолій Бобровський: Художник мусить творити // Вільне життя. – 1985. – 17 трав. – (Акторські силуети).

Ляховський І. Лінія найбільшого опору // Вільне життя. – 1983. – 17 квіт., портр. – (Акторські силуети).

Приходько Л. Мить, вимріяна з дитинства: Творч. портр. засл. артиста УРСР А. Бобровського // Вільне життя. – 1972. – 27 лют., портр.

Собуцька В. Камертон високої духовності // Свобода. – 1995. – 26 трав.

Хім'як В. Грані таланту // Ровесник. – 1985. – 12 трав.

Астаф'єв О. Монолог правди: [«Дикий Ангел» О. Коломійця] // Вільне життя. – 1979. – 6 лют.

Давидова І. Особливе право на віки: [Роздуми після вистави «Жарти жартами» Р. Коломійця] // Вільне життя. – 1986. – 27 трав.

Завалков С. «Кар'єра Артуро Уї» [Б. Брехта] // Вільне життя. – 1975. – 14 лют.

Завалков С. «Шлях до сина» [О. Корнієнка] // Вільне життя. – 1970. – 30 груд.

Завалков С. Щоб не було вдовиних сліз: [«Вдови» І. Рачади] // Вільне життя. – 1970. – 25 квіт.

Медведик П. «Під високими зорями» [М. Зарудного] // Вільне життя. – 1976. – 4 черв.

Паламар А. Совість роду свого: [«Дикий Ангел» О. Коломійця] // Вільне життя. – 1979. – 21 лют.

Садовська Г. «Доля людини». Виставу здано, що скаже глядач // Вільне життя. – 1976. – 19 листоп.

Чорномаз О., Сушкевич В. Наближення до істини: [Вистава «Наближення» Ю. Щербака, режисер А. Бобровський] // Вільне життя. – 1985. – 19 жовт.; фото з вистави.

Бобровський Анатолій Вікторович // Мистецтво України: Енциклопедія. – К., 1995. – Т. 1. – С. 216.

Мельничук Б. Бобровський Анатолій Вікторович (6.05.1935, с. Лісники, нині Києво-Святошин. р-ну Київ. обл.) – режисер, актор // Тернопільський Енциклопедичний Словник. – Тернопіль, 2004. – Т. 1 А-Й. – С. 147.

9 ТРАВНЯ

60 РОКІВ ПЕРЕМОГИ У ВЕЛИКІЙ ВІТЧИЗНЯНІЙ ВІЙНІ 1941-1945 РОКІВ

Друга світова війна стала для жителів Тернопільщини, як і всієї України, важким випробуванням. Вогняний смерч обпалив чи не кожну хату, сім'ю, родину, залишивши на чорних згарищах тисячі вдів і сиріт. Майже до кожного житла не повернулись з фронтів доріг батько чи син, загубились у чужинецькій неволі брат чи сестра.

Фашистські нелюди нищили наші міста і села, глумилися над пам'ятками культури, плюндрували квітучі сади і поля. У своїй ненависті окупанти не знали меж.

Тернопілля, розташоване в благодатній природно-кліматичній зоні на щедрих, багатих землях, стало для ворогів ласим шматком, і вони не гребували ніякими засобами, вимітаючи до «фатерлянду» хліб, виганяючи худобу, забираючи на каторжні роботи наших юнаків і дівчат – цвіт української нації.

Окупація німецькими фашистами Тернопільщини принесла нещастя, яких не могли навіть передбачити жителі області

Тернополяни мужньо боронили свою землю від лютого напасника. Зі зброєю в руках ішли до лав Червоної Армії, діяли в Українській Повстанській Армії. Мирні жителі міст і сіл області чинили фашистам відчайдушний опір, саботуючи їх накази і розпорядження про хлібоздачі та примусові роботи

Боротьба проти фашистських загарбників з кожним днем наростала і червоні партизани, й українські повстанці, дезорганізуючи регулярні німецькі війська, сприяли успішному просуванню Радянської Армії на Захід і швидкому очищенню області від коричневої чуми фашизму.

Перемога над фашизмом – чумою ХХ століття – кувалася спільними зусиллями фронту і тилу, незламною волею воїнів, робітників і хліборобів.

У боях за міста і села Тернопільщини відзначилися тисячі солдатів і офіцерів.

Уродженці Тернопільщини С. Кошель, А. Кживонь, І. Дворський та Ю. Гюбнер одержали високе звання Героя Радянського Союзу.

Тернополяни свято бережуть пам'ять про героїв: у їх честь споруджено меморіальний комплекс у парку Слави, доглядається меморіальне кладовище.

Іменами героїв названі вулиці.

ЛІТЕРАТУРА

Визволення України: Велика Вітчизняна війна. 1941-1945: Хронологічний довідник. До 55-ї річниці визволення України від німецько-фашистських загарбників. – К.: Парламентське вид-во, 1999. – 135 с.

Грабовецький С. Велика Вітчизняна: Міф і реальність // Сучасність. – 2001. – № 5. – С. 64-72.

Грещук Г., Ліберний О. Велика шана подвигу народу: 60-річчя визволення області від фашистських загарбників // Свобода. – 2004. – 31 лип. – С. 1, 2; фотогр.; 3 серп.

Друга світова й Велика Вітчизняна війна // Історія України: Нове бачення. – К., 2000. – С. 334-352.

Іванцов К. Знати і пам'ятати: [З історії Великої Вітчизняної війни] // Наша газета. – 2001. – 5 жовт. – С. 4-5.

Кульчицький С. Україна у вирі Другої світової війни // Історичний календар 2001. – К., 2001. – С. 369-371.

Лабоженко Д. Наслідки Другої світової війни для України та внесок українців у перемогу над фашизмом // Іменем закону. – 2002. – № 11. – С. 7.

Рацко О. Внесок українського народу в перемогу у Другій світовій та Великій Вітчизняній війнах // Армія України. – 2003. – 28 січ. – С. 11-12.

Саган О. Ціна перемоги, якою вона була для українців // Політика і культура. – 2000. – № 22. – С. 20-21.

Соловей О. До 60-ї річниці звільнення Тернопілля: Історії нетлінні сторінки // Діалог. – 2004. – 24 лип. – С. 2.

Шот М. Визволення прийшло жнивної пори: [60-річчя визволення Тернопільщини від фашист. загарбників] // Урядовий кур'єр. – 2004. – 6 серп. – С. 2; фотогр.

Шавкун Л. Зустріли Перемогу в Празі: Спогади фронтовика: [Згадано операції по звільненню Терноп. обл. в 1944] // Гомін волі. – 2004. – 8 трав. – С. 2.

Ластівка П. Вітчизни і душі криниця: [Спогади про війну, однополчан тернополянина П. Ластівки] // Свобода. – 2004. – 8 трав. – С. 3. – (Ті спомини болючі).

Несмашний В. «Вставайте, війна закінчилась!»: [Спогади колишнього фронтовика-тернополянина] // Тернопіль вечірній. – 2004. – 5-11 трав. – С. 6.

Левицька Л. Естафета: Буковина-Тернопілля: [Естафета «Слава визволителям Вітчизни» присвячена 60-річчю Перемоги на Тернопільщині] // Вільне життя. – 2004. – 20 квіт. – (Пам'ять).

Ліберний О. Естафету пам'яті передали сусідам: Тернопілля передало Ів.-Франківській області естафету пам'яті «Слава визволителям Вітчизни» // Свобода. – 2004. – 5 трав. – С. 1-2; фотогр.

Ліберний О. 60 років тому Україна звільнена від німецько-фашистських загарбників: [Естафета пам'яті на Тернопіллі] // Свобода. – 2004. – 21 квіт. – С. 2; фотогр.

26 ТРАВНЯ

160 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ВОЛОДИСЛАВА ФЕДОРОВИЧА (26.05.1845-22.12.1917) – ГРОМАДСЬКО-ПОЛІТИЧНОГО ДІЯЧА, ПРОСВІТИТЕЛЯ, МЕЦЕНАТА

Володислав Федорович – визначний політичний і громадський діяч Тернопільщини, голова Львівського товариства «Просвіта» у 1873-1877 роках. Він народився 26 травня 1845 року у селі Білинівка, нині Гусятинського району.

Одержавши початкову освіту, продовжив навчання у Тернопільській гімназії. Навчався у Віденському університеті, мав змогу слухати лекції в Сорбонському університеті Парижа та французької колегії.

За своїми поглядами належав до народницького напрямку. Він був палкий прихильник товариства «Просвіта», був його головою.

У 1873 році В. Федорович обраний послом до Державної ради Австрійської імперії і Галицького сейму.

Упродовж усього життя дбав про українське шкільництво та культуру народу.

З 1879 до 1882 року В. Федорович – посол парламенту Австрійсько-Угорської імперії, а згодом призначений – досмертним членом Палати панів Державної ради.

В. Федорович – автор багатьох статей із різних ділянок суспільного життя, які друкувала періодична преса.

Помер В. Федорович 22 грудня 1917 року на 73-му році життя у Києві.

ЛІТЕРАТУРА

Володислав Федорович (1845-1917) – підприємець, меценат, культурно-просвітницький діяч // Визначні постаті Тернопілля: Біогр. зб. / Уклад.: О. Бенч, В. Троян. – К., 2003. – С. 202-204.

Головин Б. Володислав Федорович – патріот, просвітянин, меценат... // Слово Просвіти. – 1999. – № 3 (берез.). – С. 11.

Кравченко О. Володислав Федорович (1845-1917) // Шляхами Золотого Поділля: Тернопільщина і Скалатщина: Регіон. іст.-мемуар. зб. – Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1983. – С. 632-634.

Малевиц А. Трагедія роду Федоровичів // Просвіта. – 1996. – № 5 (трав.). – С. 4-5.

Ювілейна книга Української гімназії в Тернополі 1898-1998: До сторіччя заснування / За ред. С. Яреми. – Тернопіль; Львів. – Наук. т-во ім. Шевченка; Львівське крайове т-во «Рідна Школа», 1998. – 736 с.

С. 180: Про В. Федоровича.

Федорович Володислав (26.05.1845, с. Білинівка, пов. Скалат – 22.12.1917, Київ) – гал. гром. діяч; власник зем. маєтку в с. Вікно, меценат // Енциклопедія українознавства / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 2000. – Т. 9. – С. 3489-3490.

28 ТРАВНЯ

10 РОКІВ ТОМУ (1995) В ТЕРНОПОЛІ БУЛО ВІДКРИТО ПАМ'ЯТНИК І. ФРАНКУ

28 травня 1995 року в сквері на вулиці гетьмана Петра Сагайдачного у Тернополі було відкрито пам'ятник Іванові Франку.

Місце для пам'ятника вибрано символічно. Бо саме до пам'ятника Каменяреві сходяться всі стежки-дороги, якими ходив письменник, перебуваючи у Тернополі 10 разів (у 1883, 1884, 1885, 1887, 1896, 1897, 1898, 1902, 1905, 1911 роках). Це стежка від залізничного вокзалу, від готелю «Україна» (колись «Подільський»), від будинку С. Даниловича, від будинків на вулиці Сагайдачного, які на диво зберегла нам історія під час війни, де зупинявся І. Франко у «Народній торгівлі» і приміщення теперішнього Державного архіву, вікна яких споглядають на пам'ятник.

Скульптор Іван Сонсядло створив образ молодого задуманого поета з книжкою в руці, а архітектор Данило Чепіль «вписав» скульптуру у рельєф вулиці Сагайдачного.

Зроблено пам'ятник Іванові Франку з карбованої міді, висота пам'ятника 360 см. Споруджено його за зібрані народні кошти.

ЛІТЕРАТУРА

Артемчук О., Владика Т. «І піду з вами до походу...»: [Про вшанування пам'яті І. Франка та І. Пулюя на Тернопільщині – відкриття пам'ятника і погруддя видатним людям] // Тернопіль. – 1995. – № 3. – С. 3-4. – (Пантеон українства).

Вшанування пам'яті Івана Франка у нашому краї: Широко шанує Тернопільщина Великого Каменяра. 24 пам'ятники, 11 меморіальних дошок відкрито на честь поета // Тернопіль вечірній. – 1995. – 27 трав.

Медведик П. Слідами Івана Франка в Тернополі: [У Тернополі відкрито пам'ятник великому Каменяреві] // Тернопіль вечірній. – 1995. – 27 трав.

Садовська Г. Прийшов Франко до Тернополя: [Про встановлення пам'ятника І. Франку] // Вільне життя. – 1995. – 3 черв.

Собуцька В. Дух Франка Тернополем витає: [Про відкриття пам'ятника І. Франку] // Вільне життя. – 1995. – 3 черв.

Ханас В. Погруддя І. Франку у Тернополі вже було: [На відзнаку 100-річчя від дня народження І. Франка робітники Терноп. паровозного депо виготовили з бронзи погруддя поета] // Тернопіль вечірній. – 1995. – 17 трав. – (Тернопіль Каменяреві).

31 ТРАВНЯ

100 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ АНДРІЯ НАКОНЕЧНОГО (31.05.1905-15.09.1983) – УКРАЇНСЬКОГО ХУДОЖНИКА

Народився 31 травня 1905 року в с. Урмань на Бережанщині.

Перебуваючи на службі у польській армії його хист до малювання помітили військові старшини й рекомендували на навчання до приватної школи професора Гофмана.

У 1929-1933 роках А. Наконечний продовжував навчання у школі професора Альфреда Терлецького, яка діяла при Краківській Академії Красних Мистецтв.

Дипломований митець 1933 року Андрій Наконечний визначився незалежним вільним художником, релігійний живопис став головним у його творчості.

Ікони: «Мати Божа – заступниця Соборної України», «Ісус Христос», «Святі Ольга та Володимир»; історичні композиції, пейзажі – доробок художника.

У Настасівській церкві збереглися розписи та образи, створені Андрієм Наконечним.

Помер художник 15 вересня 1983 року в Тернополі, похований – у Бережанах.

ЛІТЕРАТУРА

Герета І. Андрій Наконечний // Тернопіль: Художники Тернопільщини. – 1994. – № 2-3. – С. 11.

Дуда І. Тернопільщина мистецька: А. Наконечний // Свобода. – 1992. – 4 лют.

Дмитрів В. Повернення Андрія Наконечного // Бережанське віче. – 1992. – 28 берез.

Костюк С. Єдина розрадо – надіє... // Тернопіль. – 1991. – № 2. – С. 38.

Лисевич М. Воскресіння // Ровесник. – 1991. – № 7 (лют.).

Неосквернений пензель // За віру і волю. – 1991. – № 2.

Сивобородько М. Народний митець // Вільне життя. – 1991. – 14 лип.

Стецько В. «...А душі вбити не можуть» // Образотворче мистецтво. – 1992. – № 6. – С. 10-13.

Стрибуцька Н., Голизова А. Вічне джерело духовності – ікона // Вільне життя. – 1991. – 4 груд.

Якимів І. Андрій Наконечний // Бережанська земля: Іст.-мемуар. зб. – Торонто; Нью-Йорк; Лондон; Сідней; Бережани; Козова, 1998. – Т. 2. – С. 320-322.

15 ЧЕРВНЯ

65 РОКІВ ТОМУ (1940) БУЛО ВІДКРИТО КРЕМЕНЕЦЬКЕ МЕДИЧНЕ УЧИЛИЩЕ ІМЕ- НІ А. РІЧИНСЬКОГО

Кременецьке медичне училище було засновано 15 червня 1940 року як фельдшерсько-акушерська школа, де проводили підготовку спеціалістів за спеціальністю «фельдшер-акушер».

З вересня 1951 року фельдшерсько-акушерська школа була реорганізована в медичне училище, яке проводило підготовку спеціалістів із трьох спеціальностей: фельдшер, акушер та медична сестра.

У 1985-му році завершено будівництво студентського гуртожитку на 450 місць. Тут відкрили спортивний комплекс для оздоровлення студентів та працівників училища.

В училищі функціонує бібліотека з читальною залом, а також її філія в гуртожитку училища, книжковий фонд якої нараховує близько 40000 примірників документів.

Низку навчальних кабінетів організовано в районній лікарні.

Із 1994 року училище працює в комплексі з Кременецьким ліцеєм; 1996-му створено навчально-науковий комплекс із Тернопільською медичною академією, а через два роки – з Українським медичним інститутом асоціації народної медицини.

За роки роботи зі стін училища вийшли тисячі висококваліфікованих фельдшерів, акушерок, медичних сестер. Серед його випускників – керівники лікувально-профілактичних закладів, доктори та кандидати медичних наук, котрі працюють у вищих навчальних закладах різних регіонів України.

У 1999 році училищу присвоєно ім'я Арсена Річинського.

ЛІТЕРАТУРА

Хмілецький В. У Кременці – сонячно: [Мед. училищу присвоєно ім'я нашого славного земляка – відомого лікаря і поборника укр. православ'я А.Річинського] // Вільне життя. – 1999. – 20 трав.

Бойко Т. Легкого становлення вам, медики: [90 вчорашніх студентів Кременецьк. медучилища влилися у численну медичну родину Тернопілля] // Свобода. – 2003. – 18 берез.

В єднанні сили духу й святого прагнення добра: [Розм. з директором Кременецьк. мед. училища П. Мазуром зап. В. Хмілецький] // Діалог. – 2000. – 21 жовт.

Казмірчук В., Шостак О. Кременецькому медичному училищу – 60 років // Голос Лановеччини. – 2000. – 22 січ.

Кондратенко Т. Кременецьке медучилище дає міцні знання і виховує людяність // Ваше здоров'я. – 2001. – 7 верес.

Кременецькому медичному училищу – шістдесят років // Новини Шумщини. – 2000. – 22 січ.

Мазур П. Кременецькому медичному – 60! // Діалог. – 2000. – 21 жовт.

Малопінський І. Альма-матер у цей історичний день // Діалог. – 2000. – 28 жовт.

Малопінський І. Добридень, Кременецьке медучилище! Тобі вже шістдесят! // Діалог. – 2000. – 17 черв. – (Ювілеї).

Медучилищу виповниться 60 // Діалог. – 2000. – 5 лют.

Мишаківська Л. Розгалужене і розкішне фахове дерево медучилища: [З історії та сьогодення Кременецьк. медучилища] // Діалог. – 2003. – 14 черв., фотогр.

Фарина І. Медучилищу – шістдесят // Свобода. – 2000. – 17 трав.

1 СЕРПНЯ

80 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ПЕТРА ТИМОЧКА (1.08.1925) – УКРАЇНСЬКОГО ПО- ЕТА, ПЕРЕКЛАДАЧА

Народився Петро Тимочко 1 серпня 1925 року в Івачеві Долішньому, неподалік Тернополя, в бідній селянській родині.

Початкову освіту здобув у рідному селі та сусідній Плотичі. 1938 року – на навчанні в Тернопільській українській гімназії «Рідна школа», з 1939 по 1941 рік навчався у Тернопіль-

ській середній школі № 1, а з 1941 по 1943 рік знову в гімназії. Середню освіту завершив у вечірній школі робітничої молоді, відбуваючи заслання у Забайкаллі.

Під час Другої світової війни поет не ховався по закутках, не відсиджувався у затінні, а записався, як і тисячі інших патріотично настроєних юнаків, у лави дивізії «Галичина». Доля виявилася прихильною до нього – він уник смерті у вогненному бродівському котлі, та не уник гулагівського пекла.

У 1947 році після багатьох допитів і трирічного перебування у таборах був вивезений на спецзаслання в Забайкалля. Тут він жив і працював до 1956 року, де і склав екстерном іспити на атестат зрілості. У 1954 році почав вчитися у Всесоюзному заочному політехнічному інституті, який закінчив на початку 1961 року з дипломом гірничого інженера.

Повернувшись цього ж року на Тернопільщину, він працював на інженерних та керівних посадах у промисловості і будівництві.

Наприкінці 60-х років П. Тимочко почав працювати над поетичними перекладами відомих польських та німецьких авторів, які згодом були опубліковані в популярних журналах «Жовтень» (нині «Дзвін») та «Всесвіт».

З 1990 року, після зміни політичного клімату і прийняття в члени Спілки письменників України, почав друкувати власні поетичні і драматичні твори.

Від жовтня 1992 року – голова Тернопільської організації СПУ. Лауреат літературної премії ім. братів Богдана та Левка Лепких, премії ім. М. Рильського в галузі художнього перекладу.

Автор оригінальних поетичних збірок: «На канадській землі» (Тернопіль, 1991), «Рідний клин» (Київ, 1994), «Із болем у душі» (Львів, 1995) та інші. Видав драматичні твори, написані в 1970-80-х роках: «Трагедія зради або Українська трагедія» (1993), «Пекельний суд», «День Перемоги» (обидві 1994).

Як і на зорі своєї юності, так і сьогодні, на схилі поважного віку, П. Тимочко залишається все таким же невтомним і дієвим, непримиренним до підлості, неволі і зла, таким же чутливим до краси і величі цього світу, закоханим у рідне Тернопілля, край, кращий від якого не знайшов на землі.

ЛІТЕРАТУРА

Тимочко П. В стрімкім потоці часу та подій: Поезії. – Тернопіль, 1995. – 156 с.

Тимочко П. Із болем у душі: Поезії. – Львів: Каменяр, 1995. – 196 с.

Тимочко П. Із вічності у вічність: Поезія. – Львів: Каменяр, 2000. – 254 с.

Тимочко П. На канадській землі: Поезії. – Тернопіль: Ред.-видав. відділ упр. по пресі, 1991. – 44 с.

Тимочко П. Премудрість божу в собі шукаю. – Тернопіль, 1996. – 37 с.

Тимочко П. Рідний клин: Поезії. – К.: Український письменник, 1994. – 110 с.

Тимочко П. Мовчати було негоже. – Тернопіль: Горлиця, 2003. – 232 с.

Тимочко П. Пекельний суд: Політично-драматична поема-містерія; День перемоги: Драматична бувальщина. – Тернопіль: Збруч, 1994. – 96 с.

Тимочко П. Роздуми над пережитим: Мемуар.-публ. оповіді. – Тернопіль: Горлиця, 2001. – 621 с.

Тимочко П. Трагедія зради або Українська трагедія. – Тернопіль, 1993. – 45 с.

Гете Й-В. Невгасима любов: Вибрані поезії / Пер. з нім. П. Тимочка. – К.: Академія, 1997. – 480 с.

Кохановський Ян. Поезії / Пер. з польськ., передм. та приміт. П. Тимочка. – К.: Дніпро, 1980. – 143 с.

Сакс Г. Вибрані твори / Пер. з нім. та приміт. П. Тимочка. – Тернопіль; К., 1997. – 128 с.

Фогельвайд В. Поезії / З давньонім. пер. П. Тимочко // Всесвіт. – 1999. – № 7. – С. 80-89. – Від перекладача – С. 89.

Сорока П. Два життя Петра Тимочка. – Тернопіль: Тайп, 1999. – 81 с.

Дуда І. Петру Тимочку – 75! // Тернопільська газета. – 2000. – 27 лип.

Зозуляк Є. Лицар карбованих строф: П. Тимочку – 75 // Вільне життя. – 2000. – 1 серп.

Ковальчук В. Невгасний пал душі: П. Тимочку – 75 // Свобода. – 2000. – 29 лип.

Мельничук Б. «На долю досить нарікати»: [60-річчя дебюту терноп. поета П. Тимочка у літературі] // Свобода. – 2002. – 14 груд.

Мушкетик Ю. Не втративши надії: [Про кн. П. Тимочка «Роздуми над пережитим» та її автора] // Літ. Україна. – 2002. – 24 жовт.

Те ж: Свобода. – 2002. – 12 листоп. – (Книги наших земляків).

Петрук-Попик Г. З Говерли літ своїх: Ювілей П. Тимочка // Свобода. – 2000. – 7 жовт.

Петрук-Попик Г. Петрові Тимочку – 75 // Літ. Україна. – 2000. – 16 листоп., портр.

Полховський В. Сповідь поета // Дзвін. – 2002. – № 11-12. – С. 140-141. – Рец. на кн.: Тимочко П. Із вічності у вічність: Поезія. – Львів: Каменярь, 2000. – 254 с.

Шот М. «Наше минуле між нами й майбутнім лягло»: [Про поета, драматурга, перекладача, лауреата літ. премій П. Тимочка] // Урядовий кур'єр. – 2002. – 7 верес.; фотогр.

Ониськів М. Перекладацький ужинок Петра Тимочка – окраса поетичного року // Тернопілля'97: Регіон. річник. – Тернопіль, 1997. – С. 389.

Ювілейна книга Української гімназії в Тернополі 1898-1998: До сторіччя заснування / За ред. С. Яреми. – Тернопіль ; Львів: НТШ; Львівське крайове т-во «Рідна Школа», 1998. – 736 с.

С. 8, 260, 262, 263, 296: П. Тимочко.

Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2000 рік: Бібліогр. список / Уклад.: М. Друневич, Н. Іванко; Ред. Г. Моліцька. – Тернопіль: Оперативний друк, 1999. – 104 с.

9 СЕРПНЯ

200 РОКІВ ТОМУ (1805) БУЛО ЗАСНОВАНО БЕРЕЖАНСЬКУ ГІМНАЗІЮ

Бережанська гімназія наближається до свого 200-ліття.

9 серпня 1805 року до Бережан було перевезено гімназію зі Збаража.

Бережанська гімназія належала до однієї з кращих середніх шкіл у Галичині завдяки тому, що в ній вчили кваліфіковані й досвідчені педагоги, витримуючи високий рівень навчання.

Бережанська гімназія упродовж свого довгого існування випустила із своїх мурів тисячі свідомої української молоді, що посвятила свої знання, досвід і труд для добра нашої України.

Невмирущий дух Бережанської гімназії.

Починаючи від 1992 року, твориться нова сторінка її історії. В ній відчутна міцна сполука національного духу і духу високої поваги до знань, до науки.

ЛІТЕРАТУРА

Бережанська гімназія від 1805 – до 1935 року // Бережанське віче. – 1993. – 28 серп.

Гасай Є. Сяйво чистої душі: До 190-річчя Бережанської гімназії 1805-1995 рр. // Бережанське віче. – 1993. – 28 серп.

Гімназія // Бережанська земля: Іст.-мемуар. зб. – Нью-Йорк, 1970. – С. 56-70.

Гупало Л. Феномен духовності // Просвіта. – 1993. – № 27 (жовт.).

Дирда Н. Бережанська гімназія // Нове життя. – 1990. – 11 жовт.

Дудар С. Бережанська гімназія: З історії нашого краю // Нове життя. – 1985. – 26 жовт.

Кухар М. Зближається видатна подія: [До 200-річчя Бережанської гімназії] // Жайвір: Літ.-мистец. іст.-краєзнав. альманах. – 2001. – № 2 (трав.). – С. 10.

Пришляк В. Отчий світильник знань: Бережанська гімназія: Штрихи до історії // Жайвір: Літ.-мистец. іст.-краєзнав. альманах. – 1993. – Спец. вип. – С. 1.

Смольський Я. Земля талантів: До 190-річчя Бережанської гімназії (1805-1995) // Бережанське віче. – 1993. – 7 серп.

У гімназії – ювілей: [190 років з часу заснування гімназії в Бережанах] // Бережанське віче. – 1995. – 12 серп.

Штокало Я. Гімназія була. Гімназія буде: [У Бережанах] // Свобода. – 1992. – 24 берез.

Якель Р. І воскресає з попелу гімназія // Молодь України. – 1991. – 13 лип.

Богай Я. Кузня національного духу: [Бережанська гімназія. Спогади колишнього студента] // Вільне слово. – 1993. – 4 верес.

Те ж: Земля Підгаєцька. – 1993. – 4 верес. – (Бережанській гімназії 190 років).

Герасимів С. Мені особливо дорога // Бережанське віче. – 1993. – 11 серп. – (До 190-річчя Бережанської гімназії).

Зяць М. Три дні в альма-матер: [Бережанська гімназія. З'їзд колишніх студентів] // Вільне слово. – 1993. – 4 верес.

Те ж: Земля Підгаєцька. – 1993. – 4 верес. – (Бережанській гімназії 190 років).

Кекіш П. Незабутнє: [Спогади колишнього гімназиста] // Бережанське віче. – 1993. – 14 серп. – (До 190-річчя Бережанської гімназії (1805-1995)).

Лукомська-Крип'якевич Л. Зберігаю незабутні спомини: [Бережанській гімназії – 200] // Жайвір. – 2001. – № 2 (трав.). – С. 11.

«Ми любили своїх професорів»: [Розм. з колиш. випускником Бережанської гімназії, науковцем Б. Паньківим. Вела Т. Будар] // Бережанське віче. – 2004. – 23 квіт. – С. 4; фотогр. – (До 200-ліття Бережанської гімназії).

Богдан Паньків: «Гімназія – то важка праця»: [Розм. з професором Бережанського агротехнічного ін-ту про час навчання в Бережанській гімназії. Вела Т. Будар] // Шлях перемоги. – 2004. – 1 верес. – С. 13.

27 СЕРПНЯ

10 РОКІВ ТОМУ (1995) БУЛО ВІДКРИТО МУ- ЗЕЙ БОГДАНА ЛЕПКОГО У БЕРЕЖАНАХ

Музей Богдана Лепкого відкрито 27 серпня 1995 року. Відбулася реабілітація доброго імені видатного українського письменника, поета, художника, літературознавця, видавця, професора Богдана Лепкого. Фундаторами музею стали: багатолітній хранитель спадщини письменника д-р Роман Смик (США), його син Роман – д-р медицини, сестра Стефанія з чоловіком о. Володимиром Тарнавським, племінник письменника С. Ремеза, Н. Головата та Я. Шафранюк-Завадович (Канада). Музей від початку створення був як відділ Тернопільського краєзнавчого музею, від 2002 року – самостійний музей, а з 2003 р. – набуває статус обласного комунального. Експозиція розміщена у шести залах першого поверху Бережанської ратуші. Кожен із залів знайомить відвідувачів із життєвим та творчим шляхом письменника Богдана Лепкого (I зал – дитячі і юнацькі роки виховання у священничій родині, II зал – навчання і праця у Бережанській гімназії, де зароджується поетичний і художній дар співця Золотого Поділля, III зал – Краківський період у житті і творчості Б. Лепкого (1899-1914), (1925-1941), IV зал – життя і праця в Німеччині – в таборах для військовополонених царської армії в часи Першої світової війни та куток вічного спочинку на Раковицькому цвинтарі у Польщі. П'ятий зал представляє малярський набуток Б. Лепкого. Завершує експозиційний зал «Повернення Україні Б. Лепкого». Експозицію музею складають прижиттєві видання творів Б. Лепкого (60 книг), серед яких: зб. поезій «Осінь» (1902), «Стрічки» (1901), «З глибини душі» (1905), «Над рікою» (1905), «Писання» (1922) та ін. Проза: зб. «3 села» (1898), «3 життя» (1905), «Кидаю слова» (1911) та ін. Повісті: «Вадим» (1930), «Каяла» (1935), «Сотниківна» (1931) та ін. Трилогія в п'яти частинах «Мазепа» (1926-1929). Оригінальні світлини гімназистів і професорів Бережанської гімназії, родинні світлини, різного роду документи, підручники, публікації в німецьких часописах, оригінальні вітання з нагоди 60-ліття письменника, і основне – малярські роботи Б. Лепкого (78 робіт). Щорічно фонди музею поповнюються більше як 200-ма експонатами і щорічно музей відвідує біля 10000 відвідувачів.

Музей здійснює роботу по пропаганді творчості письменника через проведення літературних уроків, вечорів, зустрічей з письменниками, лауреатами міжнародної премії ім. братів Лепких, проведенням наукових конференцій, поетично-пісенних фестивалів, оформленням книжково-ілюстративних виставок. Надає допомогу і можливість учням, студентам та аспірантам користуватися фондами для написання наукових робіт.

Музей займається видавничою діяльністю. Серед видань: буклет по музею «Великий син Золотого Поділля» (1996), «Богдан Лепкий. Присвяти Василеві Стефаникові» (1997), антологія у публіцистиці, поезії «Високе небо Богдана Лепкого» (2001), численні дослідницькі праці у збірниках, щорічні календарики, літературно-мистецький альманах «Жайвір», пісні, твори для дітей «Цвіт споминів» (2002), бібліографічні покажчики.

Подала Н. Дирда.

ЛІТЕРАТУРА

Адамчук М. «Як в чужині умру, то згадайте мене...»: [Година-реквієм пам'яті Б. Лепкого в Бережан. музеї Лепкого] // Бережанське віче. – 2003. – 16 серп.

Будар Т. Хранителі найсвітліших променів: [Бережан. музей Б. Лепкого] // Бережанське віче. – 1997. – 18 жовт.

Відкриття музею Богдана Лепкого // Бережанська земля: Іст.-мемуар. зб. – Торонто; Нью-Йорк; Лондон; Сидней; Бережани; Козова, 1998. – Т. 2. – С. 307.

Волинець Н. Дебют у столиці Музею Богдана Лепкого і Музею книги // Жайвір: Літ.-мистец. іст.-краєзнав. альманах. – 2001. – № 1 (берез.). – С. 6.

Волинець Н. І серпень був... і Лепкий повернувся // Жайвір: Літ.-мистец. іст.-краєзнав. альманах. – 1995. – серп.

Волинець Н. Лежить на серці доля України // Жайвір: Літ.-мистец. іст.-краєзнав. альманах. – 2000. – серп., фотогр.

27 серпня 2000 року виповнюється 5 років з дня відкриття музеїв Богдана Лепкого у Бережанах та родини Лепких у Жукові // Жайвір: Літ.-мистец. іст.-краєзнав. альманах. – 2000. – серп.

Дирда Н. Весна поетового повернення...: [Музей Б. Лепкого в Бережанах] // Соломія. – 2002. – № 1 (берез.); фотогр.

Дирда Н. По краплині віддані людям скарби // Жайвір: Літ.-мистец. іст.-краєзнав. альманах. – 2000. – серп., фот.

Заболотна Г. Музею Богдана Лепкого – 5 років // Жайвір: Літ.-мистец. іст.-краєзнав. альманах. – 2000. – 19 груд.

Кудряк І. Лепкий повертається до Бережан // Бережанське віче. – 1995. – 2 верес.

Пархомчук Я. На крилах пам'яті: [Бережанці презентували музей Богдана Лепкого й музей книги у Будинку письменників у Києві] // Свобода. – 2001. – 19 квіт.

Фундатори музею Богдана Лепкого // Жайвір: Літ.-мистец. іст.-краєзнав. альманах. – 2000. – серп., фотогр.

Штокало Я. Він тут ходив і пам'ять залишив // Свобода. – 1995. – 1 верес.

1 ВЕРЕСНЯ

65 РОКІВ ТОМУ (1940) БУЛО ЗАСНОВАНО ТЕРЕБОВЛЯНСЬКЕ ВИЩЕ УЧИЛИЩЕ КУЛЬТУРИ

Засноване 1 вересня 1940 року як бібліотечна школа, Тереховлянське вище училище культури нині стало закладом, де відродилися й живуть національна культура та духовність. Воно готує фахівців за спеціальностями: народна художня творчість (народне пісенне мистецтво, видовишно-театралізовані заходи) і бібліотечна справа.

Студентам надається можливість опанувати за програмою факультативу спеціальність «регент церковного хору». На спеціалізацію «народна хореографія» проводиться набір до ансамблю «Надзбручанка» Тернопільської філармонії.

Педагогічний колектив училища складається більше як з 130 викладачів.

За час свого існування училище підготувало 10 тисяч випускників денної та заочної форм навчання для закладів культури області та України.

ЛІТЕРАТУРА

Виннічик М.: «Наша гордість й окраса – талановиті викладачі та учні» / Розм. з дир. Тербовл. вищого уч-ща культури вела О. Смола // Т. вісті плюс. – 2001. – 20 груд.

Вищу освіту можна здобути і в Тербовлі: [Розм. з дир. вищого уч-ща культури М. Виннічком. Вела Г. Миколаєнко] // Свобода. – 2004. – 17 квіт. – С. 3. – (Приємно повідомити).

Гортаючи сторінки біографії: До 60-річчя Тербовл. вищого уч-ща культури // Воля. – 2000. – 28 квіт.

Зозуляк Є. Дзвінка сторінка в біографії Тербовлі // Вільне життя. – 2000. – 27 трав., фотогр.

Мичко С. Не старіють тілом фізруки: [Тербовл. вище уч-ще] // Україна молода. – 2001. – 22 лют.

Незабутні миті ювілею // Воля. – 2000. – 2 черв.

Собуцька В. Під стягом альма-матер // Свобода. – 2000. – 27 трав., фотогр.

Тербовлянське вище училище культури – освітньо-культурний центр галицького Поділля: Інф.-іл. довід. / М-во культури і мистецтв України. Управління культури Терноп. обл. держадміністрації. Уклад.: М. І. Виннічик, Л. Р. Гордій., В. Д. Губ'як. – Тербовля, 2000. – 40 с.; фотогр.

У творчість перелиті мелодії сердець: [Розм. з дир. Тербовл. уч-ща культ. М. І. Виннічком] // Воля. – 2002. – 28 черв.

Училищу культури – 60 // Воля. – 2000. – 26 трав.

Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2000 рік: Бібліогр. список / Уклад.: М. Друневич, Н. Іванко; Ред. Г. Моліцька. – Тернопіль: Оперативний друк, 1999. – 104 с.

С. 57-58: Про Тербовл. вище уч-ще культури.

1 ВЕРЕСНЯ

45 РОКІВ ТОМУ (1960) БУЛО ВІДКРИТО ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ТЕХНІЧ- НИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ІВАНА ПУЛЮЯ

1 вересня 1940 року у Тернополі було створено Тернопільський загальнотехнічний факультет Львівського політехнічного інституту, який з часом був реорганізований у Тернопільський філіал Львівської політехніки – Тернопільський приладобудівний інститут. У 1996 році на базі Тернопільського приладобудівного інституту створено державний технічний університет імені Івана Пулюя. Нині – це єдиний в області технічний вищий заклад освіти, який забезпечує підготовку фахівців усіх освітньо-кваліфікаційних рівнів, докторів та кандидатів наук для регіону, що охоплює, окрім Тернопільської, Чернівецьку, Івано-Франківську, Хмельницьку та Рівненську область.

На 23 кафедрах університету здійснюється підготовка кваліфікованих робітників, бакалаврів, інженерів, менеджерів та магістрів із 10 напрямків базової та 16 спеціальностей повної вищої освіти.

До складу університету входять Тернопільський технічний коледж, Гусятинський коледж, Зборівський технікум. Загальний контингент студентів, учнів, слухачів, магістрів та

аспірантів складає близько 7500 чоловік. Професорсько-викладацький склад представляють 250 викладачів, з них – 3 члени-кореспонденти Академії наук України, член Нью-Йоркської Академії, 13 академіків і членів-кореспондентів галузевих Академій наук, 29 докторів наук, професорів, 161 кандидат наук.

Університет включає 15 навчальних на науково-дослідних корпусів, 6 гуртожитків, спортивні зали, приміщення для духовного і культурного розвитку, мистецько-освітній комплекс «Політехнік», спортивно-оздоровчий комплекс.

ЛІТЕРАТУРА

Про створення Тернопільського державного технічного університету імені Івана Пулюя // Зібрання постанов уряду України. – К., 1997. – С. 42.

Про присвоєння імені Івана Пулюя Тернопільському приладобудівному інституту: Постанова Кабінету Міністрів України // Зібрання постанов уряду України. – 1995. – № 7. – С. 161-162.

Бекесевич Б. Іноземці обрали тернопільський вуз: ТДТУ ім. І. Пулюя та компанія «Сис-косистем» організували регіон.-локальну мережеву академію // Вільне життя. – 2000. – 13 трав. – (Нова академія в дії).

Бекесевич Б. Осередок науки і культури: [40 років ТДТУ ім. І. Пулюя] // Вільне життя. – 2000. – 11 листоп.

Бойко Т. Інженерна підготовка плюс економічна освіта: [ТДТУ ім. І. Пулюя] // Свобода. – 2002. – 11 трав. – (Освіта).

Дацюк І. Першим запрацював «Політехнік»: [До 40-річчя ТДТУ ім. І. Пулюя] // Тернопіль вечірній. – 2000. – 25 жовт.

Дацюк І. Престижно вчитися в ТДТУ // Тернопіль вечірній. – 2000. – 8 верес.

Махінчук М. А після ярмарку рахують виторг: [У німецькому місті Ганновері на міжнародній виставці-ярмарку ЦеБІТ-2001 брали участь представники Терноп. технічн. ун-ту за участю ректора О. Шаблія] // Урядовий кур'єр. – 2001. – 12 квіт., фотогр.

Пастушенко Н. Вища технічна освіта – запорука міцності держави: До ювілею ТДТУ ім. І. Пулюя // Ровесник. – 2000. – 28 верес.

Пастушенко Н. Інтеграція науково-освітнього потенціалу: Тернопільський державний технічний університет ім. І. Пулюя вже декілька років втілює в життя програму співробітництва з навчальними закладами різних типів Автономної Республіки Крим // Ровесник. – 2001. – 20 верес., 15 листоп., фотогр. – (Перспективи).

Приймак Б. Коли професія – назавжди: [Про студентів ФКП ТДТУ ім. І. Пулюя] // Свобода. – 2002. – 16 трав.

Тернопільському політехнічному університетові – 40 років // Свобода. – 2000. – 17 жовт.

У Тернополі ще одна електронна бібліотека: [У ТДТУ ім. І. Пулюя] // Свобода. – 2002. – 10 квіт.

Шаблій О. Інженерна освіта забезпечене майбутнє: [Розм. з ректором ТДТУ ім. І. Пулюя зап. Б. Бекесевич] // Вільне життя. – 2001. – 2 черв.

Олег Шаблій: наше покликання – будувати майбутнє / Розм. з ректором ТДТУ ім. І. Пулюя // Тернопільська газета. – 2004. – 25 лют.-2 берез. – С. 11; фотогр.

Шаблій О. Переконалий у високому інтелектуальному потенціалі українства: [ТДТУ ім. І. Пулюя] // Губернатор. – 2003. – № 19. – С. 88-89; фотогр.

8 ВЕРЕСНЯ

95 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ МАР'ЯНА ЯКУБЦЯ (8.09.1910) – ПОЛЬСЬКОГО ВЧЕНОГО-СЛАВІСТА

Якубець Мар'ян – польський вчений-славіст. Народився 8 вересня 1910 р. в с. Гиновичі Бережанського району. Закінчив Бережанську гімназію (1930), Львівський університет, вчився в Празькому та Белградському університетах. Кандидат філологічних наук (з 1937 р.), доктор філологічних наук (1951), довголітній професор, завідуючий кафедрою російської філології, проректор Вроцлавського університету (1947-80), редактор журналу «Slavia orientalis», іноземний член АН України. Автор численних праць і монографій, присвячених польсько-українським літературним взаєминам: «Джерела і шляхи розвитку української культури» (1955), «Іван Франко» (1958), «І. Котляревський і польська література» (1970), «Леся Українка і польська романтична література» (1971), «Про новий синтез історії слов'янських літератур» (1976), «Ключові проблеми історії українсько-польських відносин» (1982), а також більше 30 статей в Малому словнику європейських письменників (1966). Укладач хрестоматії «Українська література». Упродовж багатьох років займався творчістю Т. Шевченка. У 1955 р. з ініціативи Мар'яна Якубця видано «Вибрані твори Шевченка» польською мовою з його післямовою та примітками (перевид. в 1974). Він – автор статей «Тарас Шевченко» (1955), «Поезія Т. Шевченка» (1961), «Тарас Шевченко в сторіччя смерті» (1961), передмови до книги Г. Вервеса «Там, де Ікви срібні хвилі плинуть (з історії польсько-українських літературних взаємин ХІХ та ХХ століть)», з його ініціативи у Польщі побачила світ поетична збірка Р. Лубківського. Був організатором та головним доповідачем наукових сесій та ІV і V міжнародних з'їздів славістів. Відзначений золотим Хрестом Заслуги, Хрестом Кавалерським та іншими високими нагородами Польщі. В 1995 році в Тернополі відбулися ІV Тернопільські славістичні читання, присвячені 85-річчю від дня народження М. Якубця «Російська література у колі слов'янських культур».

Подав В. Ханас.

ЛІТЕРАТУРА

Ониськів М. Мар'ян Якубець, учений славіст // Вільне життя. – 1992. – 28 трав.

Ониськів М. Якубець Мар'ян // Тернопіль. – 1993. – № 3. – С. 41-42.

Подуфалий В. Видатний учений-славіст (Мар'ян Якубець) // Нове життя. – 1990. – 8 верес.

Ханас В. Славістичні читання з нагоди пам'яті М. Якубця // Тернопіль вечірній. – 1995. – 25 жовт.

Ханас В. Ювілей польського славіста // Відродження. – 1996. – № 4. – С. 76.

Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2000 рік: Бібліогр. список / Уклад.: М. Друневич, Н. Іванко; Ред. Г. Моліцька. – Тернопіль: Оперативний друк, 1999. – 104 с.

14 ВЕРЕСНЯ

90 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ОТЦЯ МИТРАТА МИКОЛИ ШАВАРИНА (14.09.1915) – ВИКЛАДАЧА, ПУБЛІЦИСТА

Отець Микола Шаварин (літ. псевд. Юрій Джура, Микола Береза, Михайло Справедливий, Сергій Кованько) народився 14 вересня 1915 року в селі Качанівка Підволочиського району у родині хліборобів.

Початкову освіту отримав у родинному селі. Став учнем української гімназії у Тернополі. Захоплювався гуманітарними предметами, іноземними мовами.

У 1930 р. після закриття польським урядом української гімназії, закінчив польську гімназію ім. Ю. Словацького.

У 1936 р. М. Шаварин поступає у Львівську Богословську Академію. Восени 1944 року він був висвячений на священика Генеральним вікарієм Львівської Архієпархії УГКЦ єпископом Микитою Будкою.

У 1950 р. М. Шаварин був арештований і відбував покарання у Томській області.

Потім було повернення на Тернопільщину (1957 р.). Праця вантажника на цукровому комбінаті «Поділля»; тесляра на комбайновому заводі, бухгалтера на цьому ж заводі, аж до виходу на пенсію у 1975 році.

З часу легалізації УГКЦ, незважаючи на свій похилий вік, працює викладачем у Тернопільській вищій духовній семінарії імені Йосипа Сліпого. У 2000 році йому присвоєно титул митрата за заслуги перед Українською Греко-Католицькою Церквою у справі відродження духовності і зміцнення віри в господа Бога мирян нашого краю.

ЛІТЕРАТУРА

Джура Ю. Тяжка болячка: [Роздуми про долю церкви, її історію] // Божий сіяч. – 1996. – № 9. – (Неординарна думка).

Кованько С. Розлучення – провина моральна // Божий сіяч. – 2002. – № 3 (берез.). – (Листи).

о. Шаварин М. Будьмо рабами Божими, а не людськими: Відкритий лист Владиці Софроніві Дмитерку // Божий сіяч. – 2000. – № 8. – С. 3.

о. Шаварин М. Він був капеланом УГА: «Немало героїв крокує між нами» (Джамбул): [Про уродж. с. Покропивна Козівськ. р-ну о. М. Хмельовського] // Божий сіяч. – 2000. – № 6. – С. 2. – (Непересічна постать).

о. Шаварин М. Гордість Тернополя – наша «Заграда»: [самодіяльний народний хор укр. патріотичної пісні] // Вільне життя. – 2004. – 19 черв. – С. 7.

о. Шаварин М. Єзуїти і Москва // Божий сіяч. – 1999. – № 11 (листоп.). – С. 5. – (Монаші чини).

о. Шаварин М. З історії «Пласту» // Божий сіяч. – 2002. – № 9 (верес.).

о. Шаварин М. Мої спомини про Блаженного Миколая Чарнецького // Божий сіяч. – 2002. – № 8 (серп.).

о. Шаварин М. Отець Василь Баран [про багаторічного пароха з с. Розгадова Зборів. р-ну] // Божий сіяч. – 1998. – № 3 (берез.). – (Замість некролога).

о. Шаварин М. Повернімо честь святій тайні подружжя // Божий сіяч. – 2004. – № 5 (трав.). – (Листи).

о. Шаварин М. Старість не радість, молодість – не вічність // Божий сіяч. – 2004. – № 7 (лип.). – (Християнська мораль).

о. Шаварин М. Тернистою була дорога отця Пасіки // Свобода. – 1998. – 22 груд.

о. Шаварин М. Храми прославляють господа: [Історія виникнення стилів архітектури] // Божий сіяч. – 2004. – № 6 (черв.). – (Церковне будівництво).

Всюдисущий: [о. М. Шаварин] // Головин Б. Мученики та ісповідники Української церкви ХХ століття: Нариси. Статті. Дослідження. – Тернопіль, 2000. – С. 177-184.

о. Микола Шаварин // Глубіш О., Шподарунок Н. Симфонія Катедрального Собору: Минуле і сучасність. – Тернопіль, 1999. – С. 85-86.

Ювілейна книга української гімназії в Тернополі 1898-1998: До сторіччя заснування / За ред. С. Яреми. – Тернопіль; Львів: Вид-во «Поллі», 1998. – 705 с.

С. 149: Про о. М. Шаварина.

20 ВЕРЕСНЯ

25 РОКІВ ТОМУ (1980) БУЛО ВІДКРИТО БЕ- РЕЖАНСЬКИЙ КРАЄЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ

Вперше музей краєзнавчого профілю створено в Бережанах у 1925 році з ініціативи директора магістрату Адольфа Лучинського. Розміщувався він в партерних залах будинку магістрату. До 1930 року фонди музею склалися з 2726 цінних експонатів, а кількість відвідувачів перейшла за двохтисячну межу. Окремі документи, що висвітлюють його діяльність в 1930-х роках, зберігаються в сучасному музейному рукописному фонді.

Події Другої світової війни та повоєнні радянські часи не сприяли створенню нового музею. І лише наприкінці 70-х років ХХ ст. формується думка про використання приміщень ратуші під краєзнавчий музей. Почав накопичуватися відповідний музейний матеріал, закладалася підоснова майбутнього музею.

І у вересні 1980 року в 14 залах музею, площею 950 м², почали розміщувати експонати.

На сьогодні вони розташовуються у 18 залах. Фонди музею становлять понад 12000 різноманітних одиниць, що розповідають про минуле і сучасне не лише Бережанського, але й Підгаєцького районів. Матеріали сконцентровані за розділами природи, археології, етнографії та побуту, історії рідного краю, літератури, історії Січового стрілецтва, «гімназія – центр науки, освіти, культури», «Пласт і молодий рух в повіті», «УПА і Бережанщина», історія хорового співу, художнього відділу, лемківського життя.

Окрасою музейних експозицій є діорама художника М. Фролова «Стоянка первісної людини», макети реконструкцій Бережанського замку та монастиря Бернардинів (худ. З. Мігоцький), картина-панно Ігоря Бортника «Бій на Лисоні», панорамна фотографія центральної частини Бережан.

У музеї проводяться зустрічі з цікавими людьми, вечори-спогади, дитячі ранки, урочисті відкриття та закриття виставок.

Географія відвідувачів музею дуже широка. Це і жителі міста Бережан, області, України, ближнього та далекого зарубіжжя.

ЛІТЕРАТУРА

Бережанський краєзнавчий музей // Гайдукевич Я., Зелена І., Лавренюк В. Музеї Тернопільщини: Путівник. – Львів, 1989. – С. 34-41.

Бойко З. Зали краєзнавчого розповідають... // Жайвір: Літ.-мистец. іст.-краєзнав. альманах. – 2000. – серп.

Брицька Г. Зали відчинені для всіх: Бережан. краєзнавчому музею – 20 років // Бережанське віче. – 2000. – 23 верес.

Будар Т. Для мене музей – скарбниця культури: [Розм. з краєзнавцем, директором краєзнав. музею С. Т. Дударем] // Бережанське віче. – 2000. – 10 лют.

Волинець Н. Бережанці у столиці: [Про музеї м. Бережан] // Літ. Україна. – 2001. – 8 берез.

Голод Н. У фондах експозиції: [Краєзнав. музею] // Бережанське віче. – 2000. – 23 верес.

Кудряк І. Зали музею розповідають: [Бережан. краєзнав. музей] // Бережанське віче. – 1996. – 6 верес.

Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2000 рік: Бібліогр. список / Уклад.: М. Друневич, Н. Іванко; Ред. Г. Моліцька. – Тернопіль: Оперативний друк, 1999. – 104 с.

С. 63-64: Про Бережан. краєзнав. музей.

75 РОКІВ З ЧАСУ ПАЦИФІКАЦІЇ НА ТЕРНОПІЛЬЩИНІ (ВЕРЕСЕНЬ-ЛИСТОПАД 1930)

Польсько-українські взаємини впродовж віків були складними і драматичними. Український народ ніколи не мирився із польським гнітом. Використовуючи різні форми опору, він вів непримиренну боротьбу за волю, за відродження національної державності. Багато героїчних сторінок у цей літопис вписали українські патріоти в період між Першою та Другою світовими війнами. На зростання національної свідомості західних українців, посилення їх визвольних змагань польські окупаційні власті відповідали жорстокими репресіями, масовим терором. Та чи не найбільше закарбувалася в народній пам'яті сумнозвісна пацифікація 1930р., яка була цілою системою жорстоких каральних заходів, що їх здійснив польський уряд.

Спеціально організовані великі загони поліції, солдатів та осадників нападали на непокірні села, повіти. За період з 1 липня по 30 листопада 1930 року «втихомирнням» було охоплено 121 село Тернопільського воєводства. Надзвичайно жорстоко пацифікацію проводили в Збаразькому, Бережанському, Тернопільському, Підгаєцькому, Зборівському повітах. Всюди польські опричники залишали після себе сльози, кров, руїни.

Грубе неприховане насильство, нехтування елементарними людськими та національними правами і свободами українського населення – ось таким було справжнє обличчя польських пацифікаторів.

Свою лють та ненависть вони спрямовували в першу чергу проти української інтелігенції. Особливо жорстоко знищувалися пам'ятки української історії та культури.

Однією із жорстоких антиукраїнських акцій під час пацифікації стала ліквідація 26 вересня 1930р. Тернопільської державної гімназії з українською мовою навчання.

Пацифікація спричинила багато лиха українському населенню Тернопільщини. Наслідки пацифікації були протилежними тим, на які розраховував польський уряд.

Криваві погроми не «привели до покори», а навпаки, ще більше посилили ненависть українського населення до гнобителів.

ЛІТЕРАТУРА

Кованько С. 72 роки тому: [Акт пацифікації на Терноп. в 1930 р.] // Вільне життя. – 2002. – 12 листоп. – (Пам'ять).

Корчак-Городиський О. Останній політичний процес Польщі у Галичині, або що було у Бережанах 55 років тому // Тернопіль вечірній. – 1994. – 14 верес. – (Історія).

Крамар Ю. Політика «зміцнення польської присутності» на Волині в 2-й пол. 1930-х рр. // Історія в школі. – 2002. – № 5-6. – С. 23-28.

Матейко Р. Пацифікація на Тернопільщині // Тернопіль. – 1996. – № 2. – С. 57-58.

Підгірський О. Пацифікація: умиротворення чи покарання? // Вісник історії краю. – 1996. – № 7. – (Піднята завіса над минулим).

Політичні і національно-суспільні умовини життя в Галичині під польською владою // Семчишин М. Тисяча років української культури: Історичний огляд культурного процесу. – К., 1993. – С. 482-485.

Скочиляс І. Криваві події в Циганах у 1931 р. // Літопис Борщівщини. – Борщів, 1995. – Вип. 7. – С. 15-21. – Бібліогр.: С. 21.

Ханас В. Пацифікація: крок у безвихідь // Тернове поле. – 1995. – 21 жовт. – (Нам цього не забути).

Ходак В. Саботажна акція організації українських націоналістів на Західній Україні 1930 року // Галичина. – 2001. – № 5-6. – С. 321.

Шумський І. Політика польського окупаційного режиму і соціально-економічне становище молоді на західних землях України у міжвоєнну добу: [Терноп. обл.] // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету: Зб. наук. праць / За заг. ред. проф. М. М. Алексієвця. – Тернопіль, 1997. – Вип. IV. – С. 247-261. – (Серія: Історія).

Пацифікація – польська офіційна назва репресій до укр. населення в Галичині // Енциклопедія українознавства: Словникова частина / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1996. – Т. 5. – С. 1964-1965.

Пацифікація. 30-і роки // Енциклопедія українознавства: Заг. частина. – К., 1995. – Т. 2. – С. 561-564.

1 ЖОВТНЯ

135 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ВОЛОДИМИРА ГЕРАСИМОВИЧА (1.10.1870-14.08.1940) – УКРАЇНСЬКОГО ПИСЬМЕННИКА І ЕТНОГРАФА

Народився 1 жовтня 1870 року у Золочеві Львівської області. Вчився у народній школі та гімназіях Жовкви, Самбора, Львова.

1888 року вступив до Львівської духовної семінарії і на вечірнє відділення теологічного факультету університету. В 1892 році працював священиком у Крехові, Красові на Львівщині, потім у Тернополі.

З 1899 року і до кінця життя був парохом на парафії села Терпилівка Підволочиського району.

Автор оповідань «Домовик» (1895), «Візитація» (1924); п'єс «Воєнні промисловці» (1917), «Мамона» (1922), «Клопоти війта Смоктуна» (1934), «На колесі щастя» (1936) та інші. Йому належить низка етнографічних праць, переклади творів французьких, чеських, російських письменників.

Помер Володимир Герасимович 14 серпня 1940 року.

ЛІТЕРАТУРА

Герасимович В. Великодні свята: [Опис великодніх ігор] // Тернопіль. – 1995. – № 2. – С. 63-64.

Герасимович В. Домовик: Оповідання з життя народного // Тернопіль: Тернопільщина літературна. Дод. № 4. – Тернопіль, 1992. – Вип. 2. Ч. 1. – С. 18-20.

Герасимович В. Мамона: Драма з сільського життя на 5 дій. – Підволочиськ, 1995. – 48 с.

Бубній П., Матейко Р. Будив у народі любов до майбутнього // Тернопіль. – 1995. – № 2. – С. 61-63.

Гасай І., Матейко Р., Мельничук Б. І гомін віків, і природи краса: Дорогами Підволочиського району. – Тернопіль, 1991. – 71 с.

С. 46-47: Про В. Герасимовича.

Герета І. Душпастер, вчений: [Наук. конф. «Вклад В. Герасимовича в українську науку і культуру», орг. ін-том нац. відродження України] // Вільне життя. – 1996. – 22 черв.

До ювілею Володимира Герасимовича: [До 130-річчя укр. письменника, етнографа] // Свобода. – 2000. – 5 жовт.

Матейко Р. Пастор людських душ: В. Герасимович як громадський діяч // Тернопіль вечірній. – 1999. – 12 листоп.

Матейко Р. Світоч правди і добра // Свобода. – 1995. – 4 лип. – (Славетні земляки).

Володимир Герасимович (*1870-1940): Бібліогр. покажч. / Уклад.: Л. Оленич, В. Романюк; Ред. Г. Моліцька. – Тернопіль: Лілея, 1995. – 21 с.

2 ЖОВТНЯ

140 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ДЕНИСА СІЧИНСЬКОГО (2.10.1865-26.05.1909) – УКРАЇНСЬКОГО КОМПОЗИТОРА, ДИРИГЕНТА І МУЗИЧНОГО ДІЯЧА

Народився 2 жовтня 1865 року в Ключинцях Гусятинського району.

1873-1875 рр. – навчання в нормальній школі Станіслава (нині м. Івано-Франківськ).

В 1879-1887 рр. Денис Січинський навчається в Тернопільській гімназії, де навчається теорії музики і гри на фортепіано у відомого композитора В. Вшелячинського.

В 1889 р. Д. Січинський вступає до Львівської консерваторії. Він вчиться у К. Мікулі.

Денис Січинський організатор і диригент співацьких товариств «Боян» у Львові, Коломиї, Перемишлі, Станіславі.

Музична спадщина композитора: опера «Роксолана» (1909); музика до драматичних вистав; кантати («Лічу в неволі», «Дніпро реве»), хори («Пісне моя», «Непереглядною юрбою», «Даремне пісне»), романси («Як почувеш вночі», «У мене був коханий край», «Дума про Нечая»).

Помер Д. Січинський 26 травня 1909 року.

ЛІТЕРАТУРА

«Христос родився»: Коляди на Різдво Христове / Зложив Д. Січинський. – Вінніпег, 1975. – 32 с.

Гофман І. Доля була йому мачухою: [Про Д. Січинського] // Свобода. – 2000. – 10 черв., іл. – (Славетні імена).

Костюк Н. Денис Січинський (1865-1909) – композитор // Визначні постаті Тернопілля: Біогр. зб. / Уклад.: О. Бенч, В. Троян. – К., 2003. – С. 177-179.

Кучма Р. Свою долю поклав на алтар служіння народу: До 135-річчя з дня народження Д. Січинського // Вісник Надзбруччя. – 2000. – 10 листоп., фотогр., урочисто відкрито пам'ятник композитору.

Те ж: Вільне життя. – 2000. – 14 листоп.

Лисенко І. Про композитора Дениса Січинського // Музика. – 1997. – № 1. – С. 20-21.

Молчанова Т. Гідний пам'яті // Дзвін. – 1995. – № 10. – С. 90-91.

Павлишин С. Денис Січинський // Ювілейна книга української гімназії в Тернополі 1898-1998: До сторіччя заснування / За ред. С. Яреми. – Тернопіль; Львів, 1998. – С. 669.

Павлюк В. Помер у розквіті творчих сил // Вісник Надзбруччя. – 2000. – 10 листоп., фотогр.

Сингаївський М. Магія Дениса Січинського // Дем. Україна. – 1995. – 26 жовт.

Шевчук Ф. Композитор, диригент, музичний діяч // Просвіта. – 1995. – № 4. –

Те ж: Вісті Придністров'я. – 1995. – 13 жовт.

Січинський Денис (1865-1909) // Гусятинщина: імена відомі і невідомі (штрихи до портретів): Довід.-бібліогр. покажч. – Тернопіль, 1999. – С. 44-45.

8 ЖОВТНЯ

100 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ СЕРГІЯ ДАУШКОВА (8.10.1905-21.04.1991) – ПОЕТА, ПИСЬМЕННИКА

Народився Сергій Даушков 8 жовтня 1905 року в с. Лішня Крем'янецького повіту в багатодітній родині сільського мельника. Маючи лише початкову освіту, завдяки природному обдаруванню та наполегливій праці здобув визнання як прозаїк. Нелегка, страдницька доля випала йому. Складні колізії не раз траплялися в його житті.

Незважаючи на це, зумів написати більше десяти романів і повістей, понад 250 «Казок старого млина». На жаль, переважна більшість творчого доробку письменника у рукописах.

Сергій Даушков – автор популярної історичної повісті про княжі часи «Було колись», виданої у Крем'янці 1936 року, кількох збірок оповідань, понад 50-и публікацій малої прози у різних часописах.

Помер С. Даушков 21 квітня 1991 року в с. Мала Андруга на 86-у році життя.

ЛІТЕРАТУРА

Казки Сергія Даушкова / Підгот. до друк. Г. Чернихівський // Друг читача. – 1991. – 2 жовт.

Даушков С. Пирог з квасолею: [Казка] // Тернопіль. – 1994. – № 5-6. – С. 23-25.

Те ж: Діалог. – 1992. – 3 жовт.

Даушков С. Щаслива родина: Казка // Курінь: Літ.-мистец. альманах. – Крем'янець, 1993. – № 4. – С. 39-43.

Даушков С. Циганські ліки: Казки / Підгот. текстів 4-х казок та публ. Г. Чернихівського. – Дубно: Незабудка, 1992. – 16 с.

Буняк С. Під знаком Терезів, або спроба написання портрета з пам'яті // Русалка Дністрова. – 1995. – № 19 (жовт.).

Василишин О., Чернихівський Г. Вшанували письменника-казкаря // Русалка Дністрова. – 1995. – № 21 (листоп.).

Те ж: Діалог. – 1995. – 4 листоп.

Доля страдницька б'є крильми // Чернихівський Г. І. Крем'яничина: історичне та літературне краєзнавство: Матеріали на доп. педагогам і студ. спец. навч. закладів та загальноосвітніх шкіл. – Крем'янець, 1992. – С. 64-67.

Характерник із Малої Андруги // Чернихівський Г. Портрети пером. – Кременець; Тернопіль, 2001. – С. 69.

Те ж: Діалог. – 2000. – 7 жовт.

Чернихівський Г. Доля страдницька б'є крильми // Відродження. – 1991. – 13 квіт. – (Ось така історія рідного народу).

Те ж: Друг читача. – 1991. – 22 трав.

Чернихівський Г. Казкар із Малої Андруги // Русалка Дністрова. – 1995. – № 19 (жовт.).

Чернихівський Г. Підтримаймо Сергія Даушкова // Відродження. – 1991. – 28 берез.

Чернихівський Г. Сергій Даушков: Казкар Старого млина // Тернопіль. – 1994. – № 5-6. – С. 23.

Чернихівський Г. Справи письменницькі // Прапор перемоги. – 1991. – 3 квіт.

Фарина І. Казки Старого млина: [Про зб. казок С. Даушкова «Циганські ліки»] // Свобода. – 1992. – 24 листоп.

Фарина І. Пам'ятають письменника у рідному селі // Свобода. – 1995. – 24 жовт.

16 ЖОВТНЯ

80 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ДІОНІЗІЯ ШОЛДРИ (16.10.1925-24.09.1995) – ХУДОЖНИКА, РЕСТАВРАТОРА

Діонізій Шолдра народився 16 жовтня 1925 року в м. Тернополі на Підзамчі.

Після закінчення початкової школи навчався у гімназії Ю. Словацького в Тернополі.

8 березня 1944 виїхав до Австрії, де почав займатись малярством. Вивчав також історію мистецтва в Університеті Інсбрука (Австрія). В 1950 році емігрував до США. Став членом Об'єднання Мистців Українців в Америці (ОМУА). В 1957 р. повернувся до Європи. Деякий час перебував у Парижі, потім переїхав до Інсбруку, де продовжив перерване навчання. До 1965 р. у Відні вивчав малярство, історію мистецтва та техніку реставрації. Після повернення до Нью-Йорка бере активну участь у виставках Об'єднання Мистців Українців в Америці. Займається пейзажним і портретним живописом (олія). Багато мистецьких праць згоріли під час пожежі в робітні в Нью-Йорку (1982 р.).

У 1991 році вперше за багато років відвідав Тернопіль. В грудні 1993 року Д. Шолдра був призначений завідуючим реставраційною майстернею Тернопільського обласного художнього музею.

В травні 1994 р. в «Золотому залі» (Київ) українського Фонду культури проходила індивідуальна виставка, в якій брав участь сам художник.

За досить короткий проміжок часу відреставрував десятки робіт, зокрема картини Ю. Магофере, В. Маковського, І. Рєпіна, ікони.

З 17 лютого по 1 березня 1995 року у Тернопільському обласному художньому музеї відбулася ще одна індивідуальна виставка Д. Шолдри.

Помер художник 24 вересня 1995 року, похований у Тернополі.

16 жовтня – 9 листопада 1995 року у Тернопільському обласному художньому музеї проходила Виставка пам'яті художника.

22 вересня 1998 р. на будинку по вулиці Листопадовій, 8, в якому в 1994-1995 рр. жив митець, була відкрита пам'ятна таблиця Діонізію Шолдрі.

ЛІТЕРАТУРА

Діонізію Шолдра. Малярство: Каталог виставки тернопільського митця 17 лютого-31 березня 1995 р. – Тернопіль: Лілея, 1995. – 28 с.

Дуда І. Автопортрет: [Про уродж. м. Тернополя, митця і реставратора Д. Шолдру] // Тернопіль вечірній. – 1995. – 18 жовт.

Дуда І. Діонізію Шолдра: Життєпис // Тернопільщина земля любові нашої: Інформ. довід. – Тернопіль, 2004. – С. 10-11.

Дуда І. Живописець і реставратор Діонізію Шолдра // Тернопіль. Художники Тернопільщини. – 1994. – № 2-3. – С. 24-25.

Дуда І. Маляр неба і поламаних дерев // Тернопіль вечірній. – 1995. – 11 лют.

Зозуляк Є. З доріг життя // Вільне життя. – 1995. – 10 берез.

Музика С., Волянюк А. Маляр неба та самотніх дерев // Тернопільщина земля любові нашої: Інформ. довід. – Тернопіль, 2004. – С. 10-13.

18 ЖОВТНЯ

90 РОКІВ З ДНЯ ЗАСНУВАННЯ «ТЕРНОПІЛЬСЬКИХ ТЕАТРАЛЬНИХ ВЕЧОРІВ» (18.10.1915)

75 РОКІВ ТЕРНОПІЛЬСЬКОМУ АКАДЕМІЧНОМУ ОБЛАСНОМУ ДРАМАТИЧНОМУ ТЕАТРУ ІМЕНІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА (8.12.1930)

Поза сумнівом, історія Тернопільського академічного обласного драматичного театру ім. Т. Шевченка сягає значно глибше за дату її офіційного початку, – аж у далекий 1915 рік. Саме тоді – у розпалі Першої світової – в окупованому російськими військами Тернополі з ініціативи молодого актора театру львівського товариства «Руська бесіда» Леся Курбаса було створено перший на цих теренах стаціонарний театр під назвою «Тернопільські театральні вечори». Основне ядро трупі театру склали професійні актори «Руської бесіди» Микола Бенцаль, Фавст і Філомена Лопатинські, Марія Чернявська-Костева, Теодозія Бенцалева, Галина Юрчакова, до яких приєдналися молоді аматори – Я. Бортник, Т. Демчук, В. Калин, О. Ковальська та інші. Відкриття «Тернопільських театральних вечорів» відбулося 18 жовтня 1915 року. У репертуарі новоствореного театру переважали твори вітчизняної драматургічної класики – «Наталка Полтавка» І. Котляревського, «Безталанна», «Суєта» і «Мартин Боруля» І. Карпенка-Карого, «Дай серцю волю, заведе в неволю» і «Пошились у дурні» М. Кропивницького, «Лимерівна» П. Мирного, «Назар Стодоля» Т. Шевченка тощо.

По від'їзді Л. Курбаса і Лопатинських до Києва у 1916 році «Тернопільські театральні вечори» очолює М. Бенцаль. Однак вже у другій половині 1917 р. театр припиняє своє існування.

Невдовзі, у 1918 р. М. Бенцаль створює нове товариство під назвою «Український театр», маючи на меті продовжувати традиції, започатковані «Тернопільськими театральними вечорами». Колектив, до якого ввійшли переважно учасники Курбасової трупі, поповнюють відомі галицькі актори Іван Рубчак та Антоніна Осиповичева, запрошені М. Бенцалем, молодий Мар'ян Крушельницький, а згодом – і Амвросій Бучма. «Український театр» успішно виступає в Тернополі, гастролює по інших містах Галичини.

У 1919 р. з ініціативи А. Бучми «Український театр» реорганізовується в «Новий Львівський театр». Того ж року, гастролюючи в м. Вінниця, колектив театру зливається з групою акторів київського «Молодого театру», очолюваною Гнатом Юрою, тим самим започаткувавши Державний драматичний театр ім. І. Франка.

Тернопіль знову залишається без театру. Лише короткий час – із липня по вересень 1920 р. – тут діє «Драматичний театр», очолюваний М. Крушельницьким, а після його закриття театральне життя міста надовго завмирає.

Нова сторінка історії тернопільської сцени датується 23 жовтня 1939 р., коли було відкрито обласний драматичний театр ім. І. Франка. А 8 квітня 1948р. колектив франківців було об'єднано із трупю Охтирського драматичного театру ім. Т. Шевченка. Саме від дати заснування останнього – 8 грудня 1930 р. – і веде своє офіційне літочислення створений на їхній основі Тернопільський обласний український музично-драматичний театр ім. Т. Шевченка (зараз – Тернопільський обласний драматичний театр ім. Т. Шевченка).

Від часу створення і по сьогодні шевченківці вписали не одну славу сторінку в літопис театральної справи на Україні. Тут свого часу працювали і творчо зростали такі видатні майстри сцени як народний артист СРСР В. Грипич, народні артисти України Я. Геляс, П. Загребельний, заслужені артисти України С. Коваль, К. Капатський, Б. Антків, заслужений діяч мистецтв України С. Данилишин та багато інших. А репертуар театру засвідчує про

глибоку любов і повагу до надбань вітчизняної драматургічної класики, поєднану з орієнтацією на кращі зразки світової драматургії.

Сьогодні основне творче ядро колективу шевченківців, очолюваного художнім керівником, заслуженим діячем мистецтв М. Форгелем, складають артисти різного віку, різних акторських поколінь.

Серед них – народні артисти України В. Ячмінський, М. Коцюлим, В. Хім'як, заслужені артисти України А. Бобровський, М. Гонта, Б. Стецько, І. Ляховський, Л. Давидко, І. Сачко, Л. Ластівка, В. Самчук, артисти М. Безпалько, Н. Маліманова, М. Мельник, І. Матейко, І. Складан, О. Папуша та інші.

ЛІТЕРАТУРА

Медведик П. Тернопільські театральні вечори // Наукові записки: Зб. – Тернопіль, 1993. – С. 124-143.

Остап'юк Б. «Тернопільські театральні вечори» (1915-1917): Фрагменти // Тернопілля'95: Регіон. річник. – Тернопіль, 1995. – С. 671-674.

Погляд у минуле: З історії «Тернопільських театральних вечорів» // Корнієнко О. Тернопільський театр імені Т. Г. Шевченка. – К., 1980. – С. 12-15.

Белякова І. Яка вона – «форгеліада»: [Підсумки мистец. акції «Тернопільські театральні вечори»] // Rіa plus. – 2003. – 1 жовт., фотогр.

Білоус О. Лесь Танюк на Тернопіллі: [Народний депутат України взяв участь у відкритті Всеукр. фестивалю «Тернопільські театральні вечори-2000»] // Тернопіль вечірній. – 2000. – 4 жовт.

Вацик А. Друге пришестя «Тернопільських вечорів» засвідчило рівень молодого театральної режисури // Політика і культура. – 2000. – № 38. – С. 38.

Вацик А. «Тернопільські театральні вечори»: пришестя друге // Тернопільська газета. – 2000. – 11 жовт.

Вацик А. «Тернопільські театральні вечори» запрошують // Тернопільська газета. – 2000. – 27 верес.

Лісанкова Л. Поспішайте на зустріч з прекрасним: Тернопільські театральні вечори // Вільне життя. – 2000. – 30 верес.

Попович Ж. Тернопільські вечори. Чи вечорниці?: [У Тернополі відбувся II Всеукр. фестиваль театр. мистецтва] // Тернопіль вечірній. – 2000. – 25 жовт.

Попович Ж. «Тернопільські театральні вечори» – дебют відбувся // Тернопіль вечірній. – 2000. – 11 жовт.

Садовська Г. Під осінній падолист приходять в місто фестиваль: Тернопільські театральні вечори // Вільне життя. – 2000. – 7 жовт.

Собуцька В. Доля шанс дала, щоб нас почули в світі: Тернопільські театральні вечори // Свобода. – 2000. – 30 верес.

Собуцька В. Оця реальна мить вже завтра буде спогадом: Тернопільські театральні вечори-2000 // Свобода. – 2000. – 7 жовт.

Собуцька В. Фестиваль: Пришестя четверте // Свобода. – 2003. – 20 верес., фотогр. – (Тернопільські театральні вечори-2003).

Тернопільські театральні вечори-2000: [Відкриття] // Нова Тернопільська газета. – 2000. – 27 верес.

Трухін Р. «Тернопільськими театральними вечорами» запалились навіть іноземці // Місто. – 2003. – 8 жовт.

Белякова І. Наш драмтеатр отримав статус академічного [і тепер увійшов до десятки академічних театрів України] // Ріа плюс. – 2001. – 5 груд., фотогр. – (Подарунок Мельпомени).

Вацик А. З ювілеєм, драмтеатре! // Тернопільська газета. – 2001. – 31 січ.-6 лют., фотогр.

Окаринський В. Тернопіль театральний: [З історії театального життя м. Тернополя] // Тернопільська газета. – 2003. – 18-24 черв. – С. 21.; фотогр. – Ретро-Тернопіль).

Садовська Г. Свято, ім'я якому – театр // Вільне життя. – 2001. – 3 лют., фотогр. – (Тернопільські театральні вечори).

Собуцька В. Закулісся: [Про будні і свята облдрамтеатру] // Свобода. – 2004. – 27 берез. – С. 4.

Собуцька В. Незгасна зірка шевченківців // Свобода. – 2001. – 3 лют., фотогр. – (Віват, театр).

Собуцька В. Поміж сезонами – короткий антракт літа: [Театр. сезон 2002-2003 облдрамтеатру] // Свобода. – 2003. – 28 черв. – (Світ театру).

Тернопільський драмтеатр отримав звання академічного // Нова Тернопільська газета. – 2001. – 5 груд.

Михайло Форгель: Ви тільки увійдіть у театр: [Розм. з худож. керівником облдрамтеатру з нагоди відкриття театального сезону] // Ровесник. – 2001. – 31 жовт., фотогр.

Михайло Форгель: Театр у Тернополі більше, ніж театр: [Розм. з худож. керівником театру, лауреатом премії ім. М. Кропивницького. Вела Г. Садовська] // Вільне життя. – 2001. – 27 січ., фотогр. – (Ювілеї).

Михайло Форгель: «Театральний сезон оцінюють за прем'єрами»: [Розм з худож. керівником облдрамтеатру. Вела Н. Бригідир] // Тернопіль вечірній. – 2003. – 26 черв.

Попович Ж. Розіп'ята душа селянина: [Про прем'єру облдрамтеатру «Свангеліє від Івана»] // Тернопіль вечірній. – 2004. – 5-11 трав. – С. 13.

Садовська Г. Нове прочитання «Мартина Борулі»: [П'єса І. Карпенка-Карого у новій постановці Терноп. облдрамтеатру] // Вільне життя. – 2004. – 23 берез. – С. 4.; фотогр. – (Терноп. театр. вечори).

Садовська Г. «Ніч у Парижі»: [Прем'єра в Терноп. акад. драмтеатрі] // Вільне життя. – 2004. – 20 берез. – (Терноп. театр. вечори).

Собуцька В. У міражі ілюзій і оман: [«Останній палко закоханий» Н. Саймона в облдрамтеатрі] // Свобода. – 2003. – 29 листоп.; фотогр. – (Прем'єра).

Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2000 рік: Бібліогр. список / Уклад.: М.Друневич, Н. Іванко; Ред. Г. Моліцька. – Тернопіль: Оперативний друк, 1999. – 104 с.

22 ЖОВТНЯ

80 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ПЕТРА МЕДВЕДИКА (22.10.1925) – ТЕАТРОЗНАВЦЯ, ФОЛЬКЛОРИСТА, ЕТНОГРАФА, БІБЛЮ- ГРАФА, КРАЄЗНАВЦЯ

Народився 22 жовтня 1925 р. в с. Жабиня Зборівського району. Закінчив філологічний факультет Львівського університету (1952) та аспірантуру при цьому ж університеті.

Працював учителем української літератури в школах Тернопільщини, викладачем філфаку Тернопільського педінституту, з 1985 – старший науковий співробітник музею С. Крушельницької в Білій.

Перша стаття – з історії театру та про актора і режисера М. Бенця (1960). Автор понад 20 книг. Серед них збірники «Пісні Тернопільщини» (1989, вип. 1; 1993, вип. 2, співавтор С. Стельмашук), «Народні пісні села С. Крушельницької» (1993), «Село Жабиня на Зборівщині: весілля, звичаї і обряди з піснями» (1996), «Євшан-зілля: народні легенди та перекази Поділля» (1992), «Казки Західного Поділля» (1994), «Моє рідне Опілля: Іст.-культурний нарис села Жабиня та його околиць на Зборівщині» (2003).

Автор статей (персоналій митців, драматургів, театральних колективів України) в енциклопедіях, енциклопедичних словниках.

Член Наукового товариства ім. Т. Шевченка (з 1990), дійсний член НТШ (з 1998), лауреат республіканських премій ім. П. Чубинського (1992) та братів Богдана і Л. Лепких (1999).

За наукову та громадсько-культурну діяльність нагороджено Почесною грамотою Верховної Ради України (1992).

ЛІТЕРАТУРА

Віночок Соломії Крушельницької: Поезії і музичні твори. Висловлювання визначних діячів культури. Репертуар співачки / Зібр. і упоряд. П. Медведик. – Тернопіль: Збруч, 1992. – 127 с.

Євшан-зілля: Легенди та перекази Поділля / Зібр. та упоряд. П. Медведик. – Львів: Червона Калина, 1992. – 288 с. – (Іст. б-ка. Ч. 7).

Казки Західного Поділля: Антологія: Казки про тварин. Пісні-казки. Казки чарівні, соціально-побутові і притчі / Зібр. і уклав П. Медведик. Вступ. ст., приміт. та пояснення мало-вживаних слів П. Медведика. – Тернопіль: Лілея, 1994. – 352 с. – (Б-чка для дітей та юнацтва).

Медведик П. Катерина Рубчакова. – К.: Мистецтво, 1989. – 107 с.: іл. – (Майстри сцени та екрана).

Медведик П. Літературно-мистецька та наукова Зборівщина. – Вип. 1. – Словник біографій визначних людей / Вступ. ст. П. Медведика. – Тернопіль, 1998. – 242 с.: іл.; фотогр.

Медведик П. Моє рідне Опілля: Історико-культурний нарис села Жабиня та його околиць на Зборівщині. – Тернопіль: Джура, 2003. – 324 с.; фотогр.

Медведик П. Село Жабиня на Зборівщині: Весілля. Народні звичаї та обряди / Зібр. нар. пісні та віншівки, зробив описи звичаїв, обрядів і упорядкував П. Медведик. Післямова «Збирач народних перлин». – Тернопіль: Лілея, 1996. – 222 с.; портр., ноти. – Примітки, паспорти пісень та віншівок С. 218-219.

Народні пісні з села Соломії Крушельницької / Зап. в с. Біла Терноп. р-ну. Упоряд. П. Медведик, О. Смоляк. Білецький меморіальний музей Соломії Крушельницької. Терноп. ін-т нац. відродження. Обл. відділення фонду культури. – Тернопіль: Збруч, 1993. – 188 с.

Пісні Тернопільщини: Календарно-обрядова та родинно-побутова лірика: Пісенник Вип. 1. / Упоряд. С. Стельмашук, П. Медведик. Передм. «Народна пісня Тернопільщини» П. Медведика. – К.: Муз. Україна, 1989. – 495 с.; ноти. – (Перлини укр. нар. пісні «Золоті ключі»).

Пісні Тернопільщини: Іст.-баладні, жартівливі, танцювальні пісні та коломийки, пісні літ. походження і романси: Пісенник. Вип. 2. / Упоряд. вступ. ст., заг. ред мелодій, приміт., словник С. Стельмашука. Упоряд та приміт. П. Медведика. – К.: Муз. Україна, 1993. – 636 с.: ноти. – (Перлини укр. нар. пісні «Золоті ключі»).

Медведик П., Михайлюк І. Іван Франко і літературна Тернопільщина. – Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1963. – 76 с.

Боднарчук В. Новий лауреат премії ім. братів Богдана і Левка Лепких: [П. К. Медведик] // Соломія. – 1999. – № 6, портр.

Перлина до перлини: Першим лауреатом обласної премії В. М. Гнатюка для кращих збирачів фольклору став П. К. Медведик // Вільне життя. – 1989. – 23 лип.

Фентон А. Лауреат – наш земляк: [За багаторічну діяльність у збиранні і популяризації фольклорно-етнографічних пам'яток П. К. Медведик удостоєний звання «Лауреат премії ім. П. П. Чубинського з врученням йому Диплома і Почесного знака] // Вільне життя. – 1992. – 7 квіт.

Дзьобан О. Медведик Петро Костьович // Українська журналістика в іменах / За ред. М. Романюка. – Львів, 1998. – Вип. 5. – С. 200-206.

Збризький Є. Невтомний дослідник // Подільське слово. – 2000. – 27 жовт.

Зозуляк Є. Пісня його життя // Вільне життя. – 2000. – 28 жовт. – (Ювілеї).

Петро Медведик // Хома В. Літературно-мистецька Козівщина. – Тернопіль, 2003. – С. 95-96.

Савак Б. Збирач народних перлин // Свобода. – 2000. – 28 жовт. – (Ювілеї).

Те ж: Вільне слово. – 2000. – 4 листоп.

Федорук О. Його щира і світла душа // Вільне життя. – 1998. – 8 верес.

Баб'як П. Медведик Петро Костьович // УЛЕ. – К., 1995. – Т. 3. – С. 328.

Медведик Петро Костьович (22.10.1925) // Митці України: Енцикл. довід. – К., 1992. – С. 394.

Баженов Л. Поділля в працях дослідників і краєзнавців XIX-XX ст. – Кам'янець-Подільський, 1993. – 480 с.

С. 76, 99, 286, 435, 444, 446:
П. Медведик.

Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2000 рік: Бібліогр. список / Уклад.: М. Друневич, Н. Іванко; Ред. Г. Моліцька. – Тернопіль: Оперативний друк, 1999. – 104 с.

С. 73-75: Про П. Медведика.

24 ЖОВТНЯ

150 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ГЕНРІХА БЕГЕЛЯЙЗЕНА (24.10.1855-1.04.1934) – ПОЛЬСЬКОГО ВЧЕНОГО-ЛІТЕРАТУРОЗНАВЦЯ, ЕТНОГРАФА

Народився 24 жовтня 1855 року в Товстому Гусятинського району. Вивчав філософію та філологію у Львівському університеті. Продовжив навчання в Мюнхенському та Лейпцигському університетах. Здобув ступінь доктора філології. Повернувшись до Львова, викладав у гімназіях. Працював у редакціях періодичних видань та видавництвах.

Підготував і видав з власними передмовами твори в 4-х томах Ю. Словацького (1894), твори в 4-х томах А. Міцкевича (1893). Є автором біля 200 наукових праць, зокрема: «Ілюстрованої історії польської літератури» в 5-ти томах, «Нарисів історії польської літератури», монографій про Я. Кохановського, Т. Ленартовича, А. Фредри, А. Міцкевича, Ю. Словацького, К. Уейського (родом з с. Берем'яни Бучацького району).

Г. Бегеляйзен написав народознавчу працю «Завдання і методи ентології». У 1927 році опублікував українською мовою спогади про І. Франка.

Помер Г. Бегеляйзен 1 квітня 1934 року у Львові.

ЛІТЕРАТУРА

Гуцал П. Польський друг Івана Франка // Свобода. – 1995. – 12 трав. – (Маловідомі імена).

Бегеляйзен Генріх (24.X.1855 – 1.IV.1934) – польський вчений, літературознавець, етнограф // Ткачов С., Ханас В. 250 імен на карті Тернопілля: Польсько-укр. культ. взаємини. – Тернопіль, 1996. – С. 9.

Тернопільський енциклопедичний словник / За ред. Б. Мельничука: Гуцал П. Бегеляйзен Генріх (24.X.1855-1.IV.1934) // Русалка Дністрова. – 1994. – № 10 (черв.).

1 ЛИСТОПАДА

25 РОКІВ ТОМУ (1980) БУЛО ВІДКРИТО ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ТЕАТР АКТОРА І ЛЯЛЬКИ

1 листопада 1980 року виставою-казкою Ю. Єлисеєва «Сембо» актори театру вітають своїх перших глядачів. Художнє керівництво новоствореним колективом здійснював досвідчений режисер Євген Ткаченко.

Художником була призначена Лариса Воробйова, музичну частину очолив Олексій Іванов, а трупу театру склали в основному випускники Харківського інституту мистецтв, Дніпропетровського і Горьківського театральних училищ.

Уже перші роботи молодого творчого колективу високо оцінила театральна критика і глядачі.

Спектакль «Куди ти, лоша?» за п'єсою Р. Москової нагороджений Дипломом Міністерства культури України.

Театр був серед кращих лялькових колективів, які взяли участь у республіканському фестивалі в 1983 році. Годі тернополяни отримали Диплом першого ступеня.

Творчий склад театру – в основному молодь. Колектив проводить велику громадську роботу: виступає з концертними програмами, шефськими виставами в Тернопільському будинку дошкільнят та Коропецькій школі-інтернаті для дітей-сиріт.

У 1985 році колектив удостоєний звання лауреата обласної премії ім. С. Будного. Театр єдиний серед лялькарів, який брав участь у Всесоюзному фестивалі «Айтматов і театр». Тернополяни представили на суд журі спектакль «Рябий пес, що біжить краєм моря» за твором Ч. Айтматова і були нагороджені Почесною Грамотою Президії Верховної Ради Киргизії.

Схвальні відгуки отримали останні роботи колективу – вистави для дітей «Добродушко», «Пригоди гномика Ромтомтомика», «Журавлине пір'я» та інші.

Успіхи творяться спільними зусиллями всього колективу.

ЛІТЕРАТУРА

Базиляк Д. Кому в рік Тигра допомагає Дракон // Свобода. – 1998. – 28 верес.

Градоблянська Г. Мудрість казок – у «чарівному персні»: [Про виставу театру актора і ляльки «Чарівний перстень»] // Свобода. – 2000. – 23 груд. – (Прем'єра).

Лісанкова Л. Там, де мешкають казки // Вільне життя. – 2000. – 7 листоп.

Подкович М. З днем народження «Театр ляльки і актора»: [З нагоди 20-річчя з часу відкриття лялькового театру спогадами ділиться перший директор, засл. працівник культури Ю. Г. Кройтор] // Соломія. – 2000. – № 3 (груд.); фотогр.

Собуцька В. На крилах казки: [Розм. з директором театру актора і ляльки І. Шелепом] // Свобода. – 2001. – 24 берез., фотогр.

Собуцька В. У світі казки і добра // Свобода. – 2000. – 11 листоп., фотогр. – (Стали історією 20 літ).

Стрільчук М. До зустрічей у новому сезоні // Свобода. – 2000. – 25 лип. – (Театр ляльок).

Хміляр Л. Театр – це особливий світ // Подільське слово. – 1997. – 20 груд.

Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2000 рік: Бібліогр. список / Уклад.: М. Друневич, Н. Іванко; Ред. Г. Моліцька. – Тернопіль: Оперативний друк, 1999. – 104 с.

С. 78-79: Про Терноп. театр актора і ляльки.

13 ЛИСТОПАДА

135 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ СТАНІСЛАВА ДНІСТРЯНСЬКОГО (13.11.1870-

5.05.1935) – АКАДЕМІКА, ВЧЕНОГО-ПРАВНИКА, ПОЛІТИЧНОГО ДІЯЧА

Народився 13 листопада 1870 р. у Тернополі.

У 1888 р. він з відзнакою закінчив гімназію і вступив на юридичний факультет Віденського університету.

З 1901 по 1918 роки був професором австрійського цивільного права у Львівському університеті.

Тут С. Дністрянський розгортає широку наукову діяльність. Очолює юридично-статистичну комісію Наукового товариства імені Т. Шевченка, з 1901 року редагує «Часопис правничий і економічний», публікує статті на юридичні теми і рецензії в українській, польській і німецькій пресі.

У 1901-1913 роках опублікував трьома мовами понад 12 новаторських правових праць, зокрема: «Чоловік і його потреби в правовій системі», «Реформа виборчого права в Австрії», «Звичаєве право і соціальні зв'язки» та інші.

У 1907 і 1911 роках його було обрано депутатом до Віденського парламенту.

У 1920 році написав проект конституції для ЗУНР. Він розробив основи правової держави, зокрема правління республіки, заклав основи української політології.

Помер С. Дністрянський 5 травня 1935 року в Ужгороді.

ЛІТЕРАТУРА

Дністрянський С. Доповідь С. Дністрянського на святкових зборах у Празі з нагоди вісімдесятиліття від дня народження І. Горбачевського // Тернопіль. – 1995. – № 1. – С. 47-49.

Станіслав Дністрянський – світоч української правової науки: Матеріали наук. конф. юридичного ін-ту ТАНГ, присвяченої річниці з дня народження академіка Станіслава Дністрянського. – Тернопіль, 1999. – 86 с.

Боберський О. Правник, державник, науковець: Станіслав Дністрянський // Тернопільська газета. – 2000. – 15 листоп., портр. – (Галицькі світочі).

Гаврош О. Історія одного кохання: Через сто років після шлюбу закохані знову з'єдналися: [Про Станіслава та Софію Дністрянських] // Україна молода. – 2001. – 11 квіт., фотогр. – (Минуле і думи).

Гладун З. Станіслав Дністрянський і сучасність // Свобода. – 2000. – 14 листоп.

Збожна О. Є світочі української правової освіти // Свобода. – 2000. – 23 верес.

Савків Л. «Сирота зрозумів сироту, та й полубилися»: [Рівно 100 років тому у Львові взяли шлюб С. Дністрянський і С. Рудницька] // Свобода. – 2001. – 21 лип., фотогр.

Світоч української юридичної думки: 130 років від дня народження академіка Станіслава Дністрянського: Життєпис ювіляра // Свобода. – 2000. – 14 листоп., портр.

Станіслав Дністрянський (1870-1935) – правознавець, публіцист, політичний діяч // Визначні постаті Тернопілля: Біопр. зб. / Уклад.: О. Бенч, В. Троян. – К., 2003. – С. 73-74.

Сулима О. Академік Станіслав Дністрянський // Тернопіль вечірній. – 2000. – 22 листоп., портр. – (Постаті).

Сулима О. В експозиції – документи про С. Дністрянського: [Обл. держ. архів] // Свобода. – 2000. – 2 груд.

Академік Станіслав Дністрянський 1870-1935: Біобібліографія. – К., 1992. – 93 с.

Дністрянський Станіслав (1870-1935) // Енциклопедія українознавства / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1993. – Т. 2. – С. 551.

Мельничук Б. Дністрянський Станіслав Северинович (13(25).11.1870, м. Тернопіль – 5.05.1935, м. Ужгород) – вчений-правознавець, публіцист, редактор, громадський діяч // Тернопільський енциклопедичний Словник. – Тернопіль, 2004. – Т. 1. А-Й. – С. 508-109.

Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2000 рік: Бібліогр. список / Уклад.: М. Друневич, Н. Іванко; Ред. Г. Моліцька. – Тернопіль: Оперативний друк, 1999. – 104 с.

С. 79-80: про С. Дністрянського.

20 ЛИСТОПАДА

130 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ МИКОЛИ МЕЛЬНИКА (20.11.1875-6.08.1954) – ВЧЕНОГО- ПРИРОДОЗНАВЦЯ

Народився 20 листопада 1875 року в с. Довжанка Тернопільського району у родині хліборобів. Закінчив початкову школу у родинному селі, навчався в Тернопільській українській гімназії.

В 1899 році вступив до Віденського університету на природничий відділ філософського факультету.

Після закінчення університету працював у польській гімназії в Перемишлі, викладав природознавство в Українському інституті для благородних дівчат. З 1906 р. викладав у філії Української Академічної гімназії у Львові.

Воював на фронтах Першої світової війни. Після війни повернувся до Львова. Працював у філії Академічної гімназії, завкафедрою ботаніки і дендрології Львівського лісотехнічного інституту.

Викладав у Львівському університеті, вивчав фітопланктон в околицях Львова. В 1948 р. Миколі Мельнику було присвоєно звання доцента.

Член НТШ з 1909 року. Найбільш вагомі праці М. Мельника: «Методи визначення породотворчих мінералів» (1914 р.), «Словник української номенклатури вищих рослин» (1922); написав брошуру «Фізіогранічна робота на теренах Західної України (Східної Галичини)», брав участь у складанні фундаментальних видань НТШ як «Атлас України й суміжних країв» (1937 р.) та «Географія українських і суміжних земель» (1938, 1943 рр.) за редакцією В. Кубійовича, видав підручники для середніх шкіл: «Мінералогія і геологія» (1911), «Ботаніка» (1938).

Помер М. Мельник 6 серпня 1954 року. Похований на Личаківському цвинтарі у Львові.

ЛІТЕРАТУРА

Волік О., Свинко Й. Микола Мельник – талановитий український геоботанік і педагог першої половини ХХ ст. // Освітнянин. – 2003. – № 4. – С. 30-32. – Бібліогр.: С. 32.

Гасай Є. Ботанік світового рівня // Русалка Дністрова. – 1993. – № 11 (трав.).

Гасай Є. Володар рослинних таємниць // Вільне життя. – 2001. – 30 жовт.

Свинко Й. Микола Мельник – талановитий український природознавець, геолог і педагог // Наукові записки. Сер.: Географія. – Тернопіль. – 2003. – № 2. – С. 8-12. – Бібліогр.: С. 12.

Творець української ботанічної номенклатури: М. Мельник – вчений-природознавець // Шендеровський В. Нехай не гасне світ науки. – К., 2003. – С. 191-198; портр. – Бібліогр.: С. 198.

Шендеровський В. Микола Мельник (1875-1955) – ботанік, педагог // Визначні постаті Тернопілля: Біогр. зб. / Уклад.: О. Бенч, В. Троян. – К., 2003. – С. 133-134.

Мельник Микола (1875-1954) // Енциклопедія українознавства / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 4. – С. 1515.

Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2000 рік: Бібліогр. список / Уклад.: М. Друневич, Н. Іванко; Ред. Г. Моліцька. – Тернопіль: Оперативний друк, 1999. – 104 с.

С. 82-83: Про М. Мельника.

1 ГРУДНЯ

75 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ГРИГОРІЯ РАДОШІВСЬКОГО (Г. Я. БАРАН) (1.12.1930) – ПОЕТА, ПУБЛІЦИСТА, КРАЄЗНАВЦЯ

Народився 1 грудня 1930 року в селі Радошівка Шумського району.

Г. Радошівський – людина нелегкої долі. Ще в юні роки був репресований, засуджений до 25 років сталінських таборів і 5 років позбавлення прав після відбуття покарання.

Він все пережив і в 1956 році був реабілітований. Закінчив факультет журналістики Львівського університету (1964). Працював у районній пресі. Був редактором газети «Дзвін», директором музею «Зборівська битва».

В 1969 році побачила світ його перша книжка «Квіти на постаментах».

Друкується в обласній та республіканській пресі, в колективних збірниках. Видав збірки: «Біль перебитого крила» (1994), «Мальви прийдуть на поклін» (1995); путівники «Над Стрипою» (1981), «Заліщики» (1988), «В гучнім оркестрі завірюх» (2001).

ЛІТЕРАТУРА

Радошівський Г. Біль перебитого крила: Книжка вибраних поезій. – Тернопіль: Мальви, 1994. – 96 с.

Радошівський Г. В гучнім оркестрі завірюх: Поезії. – Тернопіль: Горлиця, 2001. – 103 с.

Радошівський Г. Квіти на постаментах: Поезії. – Львів: Каменяр, 1969. – 40 с.

Радошівський Г. Мальви прийдуть на поклін: Сповідь у дзвонах і шаблях: [Поезії]. – Тернопіль: Поліграфіст, 1995. – 26 с.

Радошівський Г. Підпалені присмерки: Поезії. – Тернопіль: Горлиця, 1999. – 91 с.

Баран Г. Заліщики: Краєзнав. нарис. – Львів: Каменяр, 1988. – 32 с., 8 арк. іл.

Баран Г. Я. Над Стрипою: Путівник по туристському маршруту. – Львів: Каменяр, 1981. – 95 с.: іл.

Білик Л. «...І знов на стежці совісті збагну я мить святу»: [Про зб. Г. Радошівського «Підпалені присмерки»] // Зборівська дзвіниця. – 2000. – 1 січ.

Зозуляк Є Політ із перебитим крилом: Поетові Григорію Радошівському – 70 років // Вільне життя. – 2000. – 5 груд., фотогр.

На взаєминах з автором – «Підпалених присмерків» // Зборівська дзвіниця. – 2000. – 26 трав.

Петрук-Попик Г. В гучних оркестрах завірюх // Свобода. – 2000. – 2 груд. – (3 роси і води).

Література до знаменних і пам'ятних дат Тернопільщини на 2000 рік: Бібліогр. список / Уклад.: М. Друневич, Н. Іванко; Ред. Г. Моліцька. – Тернопіль: Оперативний друк, 1999. – 104 с.

С. 84-85: Про Г. Радошівського.

31 ГРУДНЯ

160 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ СИЛЬ-ВЕСТРА ЛЕПКОГО (31.12.1845-5.06.1901) – ПИСЬМЕННИКА, СВЯЩЕНИКА, ГРОМАДСЬКОГО І ПОЛІТИЧНОГО ДІЯЧА

Народився 31 грудня 1845 року в с. Куликові на Львівщині.

Навчався у Бережанській гімназії. Закінчив Львівську духовну семінарію. Працював священиком у селах Львівщини і Тернопільщини. З 1879 року був парохом села Поручин, а з 1891 року – села Жуків, що на Бережанщині.

Виступав з літературними творами під псевдонімами Марко Мурава, Борислав Борис, Василишин, Лепкий Борис. Друкувався в «Ділі», «Зорі», «Буковині». Писав популярні книжечки та театральні п'єси для «Просвіти». У Львові виходять його книжечки «Опир» (1897), «Історія читальні в Жукові» (1900), оповідання «Горить» (1901).

Перший з галичан почав перекладати твори Шекспіра з оригіналу українською мовою. Був лауреатом премії імені Стефана Дубравського.

Помер Сильвестр Лепкий 5 червня 1901 року в с. Жуків, де й похований.

У 1903 році за редакцією сина Богдана Лепкого вийшла збірка його поезій «Книжка горя».

ЛІТЕРАТУРА

Лепкий С. «...О, нетямущі люди безідейні»: [Вірш] // Русалка Дністрова. – 1993. – № 3 (січ.).

Лепкий С. Ударить дзвін: [Вірш] // Богославень: Духовна поезія західноукр. авторів. – Тернопіль, 1994. – С. 328.

Мурава М. О руська жінко!...; Чому ж так сили мало...; Хмельницькому: [Вірші] // Тернопіль: Тернопільщина літературна. Дод. № 4. – 1992. – Вип. 2. Ч. 1. – С. 33-34.

Мурава М. Соломії Крушельницькій у пам'ять концерту в Бережанах 12 червня 1898 р.: [Вірш] // Берег моєї любові: Перекази. Легенди. Спогади. Поезія. Проза. Пісні. – Бережани, 1995. – (До 620-річчя Бережан).

Бережанська земля: Іст.-мемуар. зб. – Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто: Комітет «Видавництва Бережани», 1970. – 877 с.

С. 41, 43, 77, 102, 104, 109, 544, 786: Про С. Лепкого.

Лепкий Сильвестр // Богославень: Духовна поезія західноукр. авторів. – Тернопіль, 1994. – С. 478.

Лепкий Сильвестр (псевд. Марко Мурава, Борислав Борис, Лепкий Борис, Василичин) – письменник, священник, громад.-просвіт. діяч // Мазурак Я. Літературна Бережанщина: Біо-гр. довід. – Бережани, 2000. – С. 83-84.

Марко Мурава (1845-1901) // Берег моєї любові: Перекази. Легенди. Спогади. Поезія. Проза. Пісні. – Бережани, 1995. – С. 28. – (До 620-річчя Бережан).

Медведик П. Марко Мурава // Тернопіль: Тернопільщина літературна. Дод. № 4. – 1992. – Вип. 2. Ч. 1. – С. 33.

Подуфалий В. «Словом залишений слід» // Русалка Дністрова. – 1993. – № 3 (січ.).

Лепкий Сильвестр (псевд. Марко Мурава) // Енциклопедія українознавства / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 4. – С. 1287.

190 РОКІВ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ СТЕПАНА КАЧАЛИ (1815-1888) – ВИДАТНОГО ГРОМАДСЬКОГО І ПОЛІТИЧНОГО ДІЯЧА, ПИСЬМЕННИКА І ПУБЛІЦИСТА, ФУНДАТОРА І МЕЦЕНАТА БАГАТЬОХ УКРАЇНСЬКИХ ТОВАРИСТВ ТА ОРГАНІЗАЦІЙ

Одним із засновників «Просвіти» в Галичині у 1868 р. був отець Степан Качала.

Народився 1815 року в селі Фірлеїв біля Бережан. Закінчив Бережанську гімназію, студіював у духовній семінарії у Львові. Відомий як член головної Руської Ради та її представник на слов'янському з'їзді у Празі.

З 1848 р. – парох села Скорики, з 1872 року – села Шельпаки Підволочиського району, де працював аж до смерті і там похований. Це був священник великого масштабу, який широко цікавився справами цілої нашої церкви і народу.

Член-засновник Галицько-Руської матиці, літературного товариства ім. Т. Шевченка, видавничої спілки газети «Діло» у Львові. Великий пропагандист видань «Просвіти». Був плідним публіцистом, писав книжки на суспільні теми.

Автор популярної «Короткої історії України» – підручника для середніх шкіл.

Посол від Збаражчини до першого галицького сойму. Заснував «Руську бурсу» в Тернополі, читальню «Просвіти» у Збаражі. Існували спеціальні стипендії для молоді, серед яких і фундація о. С. Качали.

Останні роки С. Качала важко хворів.

10 листопада 1888 року він помер у Шельпаках Підволочиського району.

ЛІТЕРАТУРА

Качала С. Розправа про польсько-українські взаємини / Відповід. за пер. і переказ змісту книжки С. М. Горак // Дорош Є. Степан Качала. – Тернопіль, 1995. – С. 25-46.

Дорош Є. Степан Качала. – Тернопіль, 1995. – 53 с.

Качала С. (1815-1888) – парох с. Шельпаки, громадський і політичний діяч // Збаражчина: Зб. статей, матеріалів і споминів. – Нью-Йорк, 1980. – С. 292-294.

Качала Степан (1815-1888) // Нарис історії «Просвіти». – Львів; Краків; Париж, 1993. – С. 138.

Стефан Качала // Левицький К. Українські політики Галичини. – Тернопіль, 1996. – С. 33-35.

Качала Степан // «Просвіта»: історія та сучасність (1868-1998): Зб. документів і матеріалів. – К., 1998. – С. 109; фотогр.

Шляхами Золотого Поділля. Тернопільщина і Скалатщина: Регіон. іст.-мемур. зб. – Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1983. – Т. 3. – 846 с.

С. Качала див.: «Іменний покажчик»,
С. 820.

Ярема С. Степан Качала – видатний галицький політик і громадський діяч: [Виступ на відкритті пам'ятного знака на будинку колишньої гімназії Укр. пед. т-ва «Рідна школа»] // Звідомлення про зустріч тернопільських українських гімназистів 17-19 серп. 1992. – Тернопіль, 1993. – С. 42-46.

Бубній П. Наша духовність коріння і крона // Свобода. – 1995. – 4 квіт.

Гасай Є. Їх знали Медин і Скорики: [С. Качала і А. Качала] // Збручанська зоря. – 1990. – 15 листоп.

Дорош Є. Степан Качала // Тернопіль вечірній. – 1991. – 20 лип.

Каштан В. Його устами промовляла істина: Урочини в Шельпаках до 180-річчя С. Качали // Гомін волі. – 1995. – 22 листоп.

Качала Степан (1815-1888), священник, політик, громад. діяч // Енциклопедія українознавства / За ред. В. Кубійовича. – Львів, 1994. – Т. 3. – С. 988-989.

Качала С. – священник, громадський діяч // Кузня національного духу: Бібліогр. покажчик / Уклад. Пайонк М. – Тернопіль, 1996. – С. 12-13.

765 РОКІВ З ЧАСУ ЯВЛЕННЯ ЧУДОТВОРНОЇ ІКОНИ МАТЕРІ БОЖОЇ У ЗАРВАНИЦІ (1240)

Зарваниця. Подільське село-мальованка, що розіслалося лівобережжям тихоплинної Стрипи, згадується в історичних джерелах уперше від 1458 року. Народні перекази повідомляють, що теперішня назва за селом закріпилася з 1240 року, коли явилася чудотворна ікона Матері Божої.

Опісля зруйнування Десятинної церкви у Києві, мандруючий до Теревовлі монах-галичанин заночував у лісі. Пришелець щиросердечно молився за знедолений край, благаю-

чи заступництва Божої Матері. Знеможений голодом і ранами, заснув у безконечних молитвах. Сон явив Пречисту Діву Марію, котра поблагословила монаха, торкнувшись блукаючого своїм омофором. Богомолець прокинувся. Перед взором відкрилося небачене диво: ранковий туман, що огорнув сріблясту долину, мінився різноколірними барвами щедрого сонця. Посеред низини виокремлювався незвичайний надприродній відблиск. Монах наблизився до кринички, де примітив ікону Богоматері, віддзеркалення якої здіймалося над долиною. Упавши навколішки, монах щиро молився. Коли сили повернулися до богопоклінного чоловіка, в одній із печер він збудував келію і встановив ікону. Місце, де сон його зарвав, нарік Зарваницею.

Відтоді й літочислить свою присутність у пам'яті народній чудотворна ікона Богородиці у Зарваниці. Відаючи про надможливості святого образу Матері Божої, прочани звідусюди приносили свої біди і болі до Зарваниці. І по сьогодні щорічно, від дня св. Юрія (6 травня), розпочинаються велелюдні прощі, закінчуючися в Свято Покрови Пречистої Диви Марії (14 жовтня). Щонеділі, в будні чи в свята не переривається паломницька вервечка до Святого Місця. І душі паломників наповнює новий згусток здорової енергії, зароджується надія. Свідомість переповнює сподівання і велика сила віри.

ЛІТЕРАТУРА

Андрушків Б. Зарваниця – святиня Землі Української / Напутні слова: «Буде поціноване нащадками» В. Коломийчук; «Заради духовного зцілення» І. Герети. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2000. – 192 с., іл.

Зарваниця: Буклет / Упоряд. П. Бубній. Фото В. Балюха. Перед. слово Ієрарха Терноп.-Зборів. єпархії УГКЦ М. Сабриги. – Зарваниця, 2001. – 21 с.: іл.

Зарваниця: Фотобуклет. Авт. тексту П. Бубній. – Тернопіль, 2000. – 20 с., фотогр. – (Христос вчора, сьогодні, навіки. Ювілей Р. Б. 2000).

Кузьмович-Головінська М. Зарваниця: Листки споминів. – Тернопіль: Джура, 2000. – 224 с., фотогр.

Бойко С. Зарваницькі дзвони // Екологічний сполох. – 2000. – № 1.

Бондарук Л. Зарваниця – острів Божої любові // Шлях перемоги. – 2002. – 25-31 лип., фотогр.

Буяк Я. У неділю в Зарваниці // Вільне життя. – 2000. – 20 трав., фотогр.

Ванчицький С. Проща до Зарваницької Божої Матері // Наша віра. – 2000. – № 9 (верес.).

Вацик А. Найсвятіше місто на Тернопільській землі // Тернопільська газета. – 2000. – 18 трав., фотогр.

Вербицька Т. У Зарваниці мироточили старовинні мощі // Місто. – 2003. – 21 трав. – С. 2; фотогр.

Галушка О. Як небо з'єдналось із Землею: [Про те, як відбулась Проща у Зарваниці] // За вільну Україну. – 2000. – 28 лип., фотогр.

Галянт Н. Над Зарваницею сходила Божа благодать: [Посвячення Собору Зарваницької Божої Матері] // Ратуша. – 2000. – 28 лип.

Ганкевич Р. Хресний шлях до волі: [Про ікону Матері Божої Зарваницької. Тернистий шлях прочан до неї] // Шлях перемоги. – 2000. – 26 лип., фотогр. – (Національна Всецерковна проща).

Головин Б. Зцілений Зарваницькою Богоматір'ю: [Про Йосифа Івана Кушніра, уродж. с. Ласківці] // Божий сіяч. – 2001. – № 9. – (Подвижники).

Гудима А. Пречистий дух Зарваниці // Віче. – 2000. – № 8. – С. 158-159.

Гуреш Т. До Матері Божої Зарваницької // Українське слово. – 2000. – 27 лип. – 2 серп.

Доманецька Ю. На прощу до Зарваниці: [Історія зародження Зарваниці] // Українське слово. – 2003. – 14-20 серп., фотогр.

Думич М. Сорок років зберігали таємницю ікони: [Про переховування Чудотворної ікони Матері Божої (Зарваницької)] // Галицький вісник. – 2001. – 17 листоп.

Зарваниця – духовне джерело України // Губернатор. – 2003. – № 19. – С. 108-109, фотогр.

Зарваниця – острів Божої любові // Свобода. – 2001. – 28 лип., фотогр. – (Духовні скарби).

Крамар Р. Зарваниця: повернення до Бога // Тернопільська газета. – 2000. – 20 лип., фотогр.

Максимишин О. Роздуми біля Зарваницьких святинь // Вільне життя. – 2000. – 22 лип. – (Світ нашої духовності).

Мандро Й. Зарваниця чекає кожного з нас: [22-23 липня – Всеукраїнська проща] // Нова доба. – 2000. – 21 лип.

Мичко С. Здавалося, що в усіх одне серце: [Із Зарваницької Прощі] // Тернопільська газета. – 2000. – 27 лип., фотогр.

Патиківський Ю. Історія й легенди Зарваниці // Урядовий кур'єр. – 2000. – 16 груд.

Переволоцька Н. У стін Зарваницької Богоматері // Божий сіяч. – 2000. – № 9-10; фотогр.

Святий дух витав над Зарваницею // Тернопіль вечірній. – 2000. – 26 лип., фотогр.

Томин В. І скличе на прощу Зарваниця // Свобода. – 2000. – 6 черв., фотогр. – (Наші святині).

Черевчук Т. Легкість і спокій спадали з небес: [Всеукраїнська Проща] // Свобода. – 2000. – 27 лип., фотогр.

765 РОКІВ З ЧАСУ ЗАСНУВАННЯ ПОЧАЇВСЬКОЇ ЛАВРИ (1240)

Згідно з переказами, монастир на Почаївській горі відомий ще з початку дванадцятого століття. Першими його поселенцями були учні святого Мефодія, котрі проповідували віру Христову. Жив тут у той час побожний чоловік Туркул. Він не раз бачив у сні Божу Матір. Якось до нього завітав глибокий старець, чернець о. Мефодій. Туркул розповів йому про видіння Божої Матері. Обміркувавши цю розповідь, о. Мефодій збагнув, що це місце вибрала сама Божа Мати для духовної оселі тим, хто хоче врятувати свої душі від мирської суєти.

Про це він залишив там пам'ятку: на очищеному від кори липовому дереві намалював образ Богоматері таким, яким вона являлась у сні побожному Туркулові. А сам він подався на Афон, звідки повернувся на Почаївську гору з дванадцятьма будівничими, котрі звели скит з келіями.

Отець Мефодій освятив церкву на честь Преображення Господнього.

На своєму довгому історичному шляху Почаївський монастир не жив відокремленим життям. Його доля була тісно пов'язана з Волинню й іншими землями, що в часі заснування Почаївського монастиря (1240) належали до Галицько-Володимирського князівства (до 1336), пізніше – до Литовської держави, й нарешті, після Люблинської Унії, увійшли як складові частини, до Польської Речіпосполитої. Релігійні, політичні й національні зміни й процеси, що відбувались на цих землях під час їх приналежності до названих держав, дохо-

дили до стін Почаївського монастиря, вони викликали в його житті світлі й радісні або важкі моменти, що турбували непевністю завтрашнього дня.

Та, не дивлячись на все, Почаївський монастир проіснував 760 років. З віддалі століть можна безсторонньо оцінити його історичне минуле.

Передовсім звертає на себе увагу той факт, що Почаївський монастир від його заснування все був православною святинею. Визнавали вони предківську віру православному, що її запровадив на українських землях голова старої Київської держави князь Володимир Великий.

Багато лиха зазнав упродовж своєї історії Почаївський монастир, але лишався тим, чим був від початку свого заснування: святинею автохтонного українського населення.

В теперішні часи Лавра так само може черпати моральні й матеріальні сили для свого існування тільки в єднанні з народом і опираючись на нього.

ЛІТЕРАТУРА

Ричков П. А., Луц В. Д. Почаївська Свято-Успенська Лавра. – К.: Техніка, 2000. – 135 с.; іл. – (Національні святині України). – Бібліогр.: С. 131-134.

Богаєвський В. Храм душі нашої // Урядовий кур'єр. – 2000. – 13 трав., фотогр.

Ботюк М., Дердусь Л. Біжать у Почаїв стежки і доріжки: [Розп. учасниці паломницького походу] // Вільне життя. – 2000. – 11 лип., фотогр.

Грабовий С., Мельниченко Г. Дива під почаївським небом: [Історія Почаїв. Лаври] // Місто. – 2004. – 15 трав. – С. 19; фотогр. – (Дивокрай).

Квач В., Волянчук Г. Гортаючи сторінки історичного літопису Почаєва: [Почаїв. Свято-Успенська Лавра] // Діалог. – 2000. – 14 жовт.

Почаївська Лавра – православна святиня України // Галицький вісник. – 2000. – 29 січ., 5 лют.

Ратинський І. Де залишилась Матері Божої стопа: [Про Почаїв. Свято-Успенську Лавру] // Вільне життя. – 2001. – 22 трав., фотогр. – (Наші святині).

Рожко В. Найбільш шановані відпустові місця Волині і Полісся: [Почаївська Лавра] // Визвольний шлях. – 2000. – № 7. – С. 70.

Сторожук Г. Святиня землі нашої: [Фоторепортаж про Почаївську Свято-Успенську Лавру] // Голос України. – 2001. – 5 січ., фотогр.

Черевчук Т. Яка вона, Почаївська святиня? // Свобода. – 2000. – 12 груд., фотогр.

Шилінська Л. Почаїв – святиня українського народу // Діалог. – 2001. – 3 берез.

Шилінська Л. Тут духовне очищення тим, хто готовий його прийняти // Діалог. – 2001. – 14 лип.

Шилінська Л. Фортеця православ'я: [Почаїв. Свято-Успенська Лавра] // Діалог. – 2004. – 27 берез. – (Духовне).

На монеті – Почаївська Лавра: [Про введення в обіг пам'ятної монети] // Свобода. – 2003. – 6 груд.

МІСТА-ЮВІЛЯРИ

665 РОКІВ З ЧАСУ ЗАСНУВАННЯ МІСТА ЗАЛІЩИК (1340)

Поселення під назвою Заліщики, за деякими даними, вперше згадується у письмових джерелах 1340 р. Дехто з дослідників вважає, що назва походить від слова «ліщина», інші – «заліщики» як ті, що живуть за лісом.

Місто розташоване на лівому березі Дністра, на залізничному і автомобільному шляхах Тернопіль-Чернівці, має залізничну станцію, річкову пристань.

Заліщики – промисловий центр, в якому працюють консервний, маслоробний і цегельний заводи, фабрики «Дністрянка» і текстильнохудожніх виробів, хлібокомбінат, хлібоприймальне підприємство, райдрукарня. У Заліщиках є кліматичний курорт, будинок відпочинку, турбаза, неповна загальноосвітня та загальноосвітня школи, школа-інтернат, гімназія, музична і спортивна школи, радгосп-технікум, професійно-технічне училище, районний будинок культури, бібліотека, два кінотеатри, краєзнавчий музей. Архітектурні пам'ятки: костел XVII ст., ратуша XVIII ст.

Заліщики – батьківщина Михайла Гайворонського, композитора, автора стрілецьких пісень, диригента духових оркестрів. Тут тривалий час жив український письменник, педагог і громадський діяч Осип Маковей, зараз йому споруджено пам'ятник і відкрито літературно-меморіальний музей.

Неодноразово у Заліщиках бувала видатна співачка Соломія Крушельницька. Заліщицьку вчительську семінарію закінчували український драматичний актор і співак Іван Григорович (1876-1937), письменник Дмитро Макогон (1881-1961).

Сьогодні Заліщики – районний центр, місто, яке схоже на сонячний коровай на рушнику Дністра.

ЛІТЕРАТУРА

Дрозд В. Заліщики-Сірет: [Перебув. делегації Заліщицьк. міськ. ради в Румунії] // Колос. – 2003. – 22 берез., фотогр.

Дуда А. Жити і померти у Заліщиках: [Історія і сьогодення] // Українське слово. – 2001. – 22-28 берез.

Заліщики: Місто, район. центр: [Кольор. зобр. та опис герба] // Гречило А. та ін. Герби міст України (XIV – I пол. XX ст.). – К., 2001. – С. 144-145.

Заліщики: [Герб. Кольорове зобр. Опис] // Панченко В. Міські та містечкові герби України. – К., 2000. – С. 73.

Заліщики: століття і роки // Свобода. – 1998. – 13 черв., фотогр.

Клименко О. Заліщики // Нова Тернопільська газета. – 2001. – 29 серп., фотогр. – (Герби Тернопілля).

Мисак М. Загадковий півострів: [Заліщики] // Вільне життя. – 2004. – 17 лип. – С. 7. – (Там, де ти народився).

Монич Л. Новосілля супермаркету: [в Заліщиках] // Колос. – 2003. – 18 жовт. – С. 1, 2; фотогр. – (Обличчям до споживача).

Сіреджук П. Першовитоки: Нариси історії заселення Заліщанщини від найдавніших часів до наших днів. – К., 1994. – 109 с.

Тернопільська «Швейцарія» // Іменем закону. – 2001. – 12 жовт.

Криворотько А. Заліщики: [Вірш] // Колос. – 1993. – 8 трав.

630 РОКІВ З ЧАСУ ЗАСНУВАННЯ МІСТА БЕРЕЖАН (1375)

В мальовничій долині річки Золота Липа, на берегах одного і найбільших в області штучних озер, розкинулося місто Бережани. Від слова берег і походить його назва. Міські вулиці й площі, від яких віє спокоєм, лежать набагато нижче поверхні ставу. Бережани належать до найдавніших українських поселень. Перша письмова згадка про місто датується 1375 роком. У 1530 році Бережани дістали магдебурзьке право.

Нині Бережани – це значний промисловий і культурний центр, залізнична станція. Тут розміщені маслосирзавод, заводи: скловиробів, овочесушильний, «Мікрон», меблева і макаронна фабрики, хлібокомбінат.

У Бережанах є чотири загальноосвітні і дві початкові школи, школа-інтернат, агротехнічний коледж, музична, художня і спортивна школи, районний будинок культури, бібліотеки.

Славиться місто народним театром, народною хоровою капелюю «Боян», народним естрадним оркестром будинку культури, краєзнавчим музеєм, музеєм книги, музеєм Б. Лепкого.

Головні архітектурні та історичні пам'ятки міста – ратуша (1811 р.), Миколаївська церква (XVII ст.), замок (XVI ст.), Троїцький собор (XVIII ст.), пам'ятник Т. Г. Шевченку.

Бережани – батьківщина народної художниці України, лауреата державної премії Т. Г. Шевченка Олени Кульчицької (1877-1967), поета і перекладача Сидора Твердохліба, поетеси Оксани Сенатович. Тут жив і працював український письменник Андрій Чайковський.

У Бережанській гімназії в різний час вчилися український поет Маркіян Шашкевич, письменники Богдан Лепкий, Михайло Яцків, журналіст і композитор Лев Лепкий, літературознавець і письменник Михайло Рудницький, відомий математик Микола Чайковський.

В місті встановлено пам'ятник Б. Лепкому.

...Живе, трудиться, вчиться, молодіє старовинне українське місто Бережани.

ЛІТЕРАТУРА

Бережани: Місто, рай. центр: [Кольор. зобр. герба; іст. довід.] // Гречило А. та ін. Герби міст України (XIV – I пол. XX ст.). – К., 2001. – С. 75.

Бережани: Бізнес – історія – туризм: Путівник. – Тернопіль: Наш світ. 2002.

Баца В. Новосілля у Бережанах: [Відкриття нового приміщення від-ня банку «Аваль»] // Вільне життя. – 2003. – 3 квіт.

Будар Т. Візит до сусідів: [Про участь бережан. делегації в святкуванні 750-літ. ювілею польськ. міста-побратима Ключборка] // Бережанське віче. – 2003. – 5 лип., фотогр. – (Міста дружби).

Будар Т. Доля замку непокоїть усіх: [Наук.-практ. конф., присвячена 450-літтю побудови Бережан. замку] // Бережанське віче. – 2004. – 11 черв. – С. 4.

Дзюк О. Не гірша, ніж у Парижі: [Урочисте відкриття в Бережанах відреставрованої пошти] // Вільне життя. – 2003. – 5 лип.

Слагін І. Рай на бережанському узліссі: [Райський парк на околиці Бережан] // Свобода. – 2004. – 15 трав. – С. 4.

Костюк С. Віки старіють пам'ятку: [Міжнар. наук.-практ. конф. «Бережанський замок...»] // Рада. – 2004. – № 5. – С. 59. – (Історія краю в постатях і символах).

Одинчук А. Як зберегти замковий комплекс: [Міжнар. наук.-практ. конф. «Бережанський замковий комплекс...»] // Вільне життя. – 2004. – 22 черв. – С. 1.

Парацій В., Тихий Б. Замку – 450. Держбуд передав його на баланс ДІАЗу: [Про діяльність Бережан. держ. іст.-архіт. заповідника] // Жайвір: Літ.-мистец. іст.-краєзнав. альманах. – 2004. – № 1 (берез.). – С. 9.

Пархомчук Я. Меценати стали друзями: [Швейцарська карета «швидкої допомоги» – у подарунок Бережан. лікарні] // Свобода. – 2003. – 15 квіт., фотогр. – (Милосердя).

«Повернення до Бережан зробило мене щасливим»: [Проф. ізраїльського ун-ту Шимон Редліх та його кн. «Разом і нарізно в Бережанах. Поляки, євреї та українці 1919-1945»] // Жайвір: Літ.-мистец. іст.-краєзнав. альманах. – 2003. – № 1. – С. 3; фотогр.

Русінський З. Поховання коронного гетьмана Адама Миколая Синявського: [Поховання володарів Бережанського замку] // Жайвір: Літ.-мистец. іст.-краєзнав. альманах. – 2004. – № 1. – С. 12.

Савчук В. Пам'ять про полеглих єднає живих: [Перебування у Бережанах делегації з Австрії та Німеччини з метою оглядин військ. меморіалу з часів I-ї Світової війни] // Бережанське віче. – 2003. – 20 верес., фотогр. – (Меморіал).

Семеняк В. Затьмарена перлина: [Іст.-культ. заповідник – Бережани] // Українська газета. – 2003. – 3 квіт. – С. 7; фотогр.

Тихий Б. Сьогодні ДІАЗу: [Бережан. іст.-архіт. заповідник] // Бережанське віче. – 2004. – 16 січ. – С. 4. – (Архітектура).

Балучан М. Бережани: Вірш // Бережанське віче. – 2003. – 19 лип.

565 РОКІВ З ЧАСУ ЗАСНУВАННЯ СМТ. КОЗОВИ (1440)

Козова, розташована на обох берегах річки Коропець, уперше згадується в письмових джерелах за 1440 рік як власність Богдана Скарбка.

На початку XVI ст. це село належало магнатам Потоцьким, які збудували тут замок, 1669 р. – костел.

З 1569 р. поселення Козова у документах фігурує вже як приватне містечко і має магдебурзьке право. Проте розвивалося воно дуже повільно, на 1635 р. в ньому налічувалося всього 38 селянських господарств.

Наступні власники Козови і Козівського ключа (до нього належало містечко Завалів і кільканадцять сіл) Мошинські відбудували замок. На 1772 рік, коли Галичина потрапила під владу Австрійської Монархії, Козова була значним містечком з 263 будинками, ринковою площею і ратушею в центрі, трьома передмістями, тут діяло чотири цехи, жили вірменські купці. В австрійські часи Козова зберегла статус містечка Бережанського циркулу, потім повіту.

З кінця XIX ст. містечко було відоме торгівлею нерогатою худобою. У міжвоєнній Польщі Козова зберегла статус міста.

Зараз Козова – селище міського типу, райцентр. Є залізнична станція на лінії Тернопіль-Ходорів.

Козова – промисловий і культурний центр. Тут працюють цукровий, комбікормовий та цегельний заводи, молокозавод, завод «Темп», райдрукарня.

У селищі три загальноосвітні та спортивна школи, гімназія ім. В. Герети, школа мистецтв, два будинки культури, бібліотеки, кінотеатр. Встановлено пам'ятник Т. Г. Шевченку.

ЛІТЕРАТУРА

Про підсумки проведення у 2001 році щорічного обласного конкурсу «Місто і селище найкращого благоустрою»: Розпорядження голови обласної держадміністрації // Свобода. – 2002. – 19 берез.

Комісія з проведення конкурсу присудила призіві місця серед районних центрів: смт. Козова – II місце з врученням диплома II ступеня.

Козова: Селище міськ. типу, район. центр // Гречило А. та ін. Герби міст України. – К., 2001. – С. 186.

Зобр. герба, історія.

Козова: [Герб. Кольорове зобр. Опис] // Панченко В. Міські та містечкові герби України. – К., 2000. – С. 88.

Федик-Балацька Я. Роки і люди. Місто Козова за півстоліття (1944-1994): Іст.-мемуар. нарис. – Козова; Тернопіль: Джура, 2001. – 334 с.: фотогр., ноти і сл. пісні про Козову.

Боднарчук І. І дреня і юна Козова відзначає своє 560-річчя // Вільне слово. – 2000. – 24 черв.

Ждан В. Відчуття польоту: [20-ліття дитячого драм. колективу «Дивосвіт» при РБК Козови] // Свобода. – 2002. – 11 черв. – (Театральні вечори у Козовій).

Ждан В. І в пам'яті. І в серці: [Відвідання Козови колишніми жителями міста, тепер – громадянами Ізраїля, які постраждали в роки Другої світової війни] // Вільне життя. – 2003. – 21 черв.

Колодій Я., Хоптій І. Спогади очевидців: [Козова напередодні та в перші дні Великої Вітчизняної війни] // Вільне слово. – 2003. – 21 черв.

Пархомчук Я. З кожного по гривні – є авто: [На пожертвування козівчан придбано машину швидкої допомоги для лікарні] // Свобода. – 2003. – 1 січ.

555 РОКІВ З ЧАСУ ЗАСНУВАННЯ МІСТА ПОЧАЄВА (1450)

Почаїв... Чим же приваблює він сотні й тисячі мандрівників – людей різних переконань й уподобань?

Перші поселенці знайшли собі тут осідок ще за доби неоліту. Про це розповідають археологічні пам'ятки – різноманітні крем'яні знаряддя.

В писемних пам'ятках Почаїв згадується лише в 1450 році. На цей час він підпорядковувався володарям замку. Наступну згадку про Почаїв знаходимо вже під 1527 роком, коли польський король Сигізмунд надав його панам Гойським.

З історією Почаєва нерозривно пов'язана й історія самого монастиря. Певне місце в історії Почаєва посідає діяльність друкарні. Її заснував відомий просвітителі і друкар Кирило Ставровецький-Транквіліон, видавши «Зерцало-богословії». Чимало видатних людей побу-

вало різного часу в Почаєві. Його відвідали Феофан Федорович, Василь Барвінський, Григорій Сковорода.

Восени 1846 року в Почаїв приїздив Т. Г. Шевченко, він написав чотири акварелі з видами Почаєва. Крім малюнків записав тут три пісні («Ой у саду, саду гуляла кокошка», «Гиля-гиля селезень», «Ой випила, вихилила»).

Зібравши місцеві факти про гайдамацькі повстання, написав повість «Варнак» та однойменну поему.

Про Почаїв поет згадує також у поемі «Невольник».

Подорожуючи Волиню, трохи раніше Почаїв відвідали відомий історик і письменник Микола Костомаров, Михайло Драгоманов.

Почаїв подарував українському образотворчому мистецтву двох відомих художників – І. Ф. Хворостецького та О. Я. Шатківського.

Чудове старовинне місто нині розбудовується, впорядковується.

ЛІТЕРАТУРА

Про підсумки проведення у 2001 році щорічного обласного конкурсу «Місто і селище найкращого благоустрою»: Розпорядження голови обл. держадміністрації // Свобода. – 2002. – 19 берез.

Серед міст і селищ, які не є районними центрами відзначено позитивну роботу у проведенні благоустрою м. Почаєва.

Почаїв: місто Кременецького району: [Кольор. зобр. та опис герба] // Гречило А. та ін. Герби міст України (XIV – I пол. XX ст.). – К., 2001. – С. 288.

Почаїв: [Герб. Кольор. зобр. Опис] // Панченко В. Міські та містечкові герби. – К., 2000. – С. 137.

Почаїв // Рада. – 2003. – № 4. – С. 66. – (Історія краю в постаттях і символах).

Зобр. герба А. Гойської, та міськ. герба 18 ст.

Броннікова Л. Почаєва мистецький Камертон // Діалог. – 2000. – 18 листоп.

Буяк Я. Свято міста: Почаєву – 550! // Тернопільська газета. – 2000. – 18 жовт., фотогр.

Важко Кременцю й Почаєву бути заповідником... / Розм. з дир. Кременецько-Почаївського ДІАЗу О. Луб'яницьким. Вела Н. Бєсяда // Діалог. – 2003. – 17 трав., фотогр.

Вовіки буде слава золота древнього Почаєва: [Свято з нагоди 552 річниці Почаєва] // Діалог. – 2002. – 6 лип.

Дмитрук Г. Почаєву – 550 // Вільне життя. – 2000. – 29 серп.

Клименко О., Хаварівський Б. Почаїв: З історії міста // Вільне життя. – 2001. – 6 груд. – (Герби Тернопілля).

Почаїв – туристичний центр: [Кабмін виділив кошти для створення Кременецько-Почаївського історико-архітектурного заповідника] // Нова Тернопільська газета. – 2001. – 28 листоп.

Садовська Г. Де Божії дзвони гудуть: Почаєву – 550 // Вільне життя. – 2000. – 19 жовт., фотогр.

У Почаєві осінь починається... // Іменем закону. – 2001. – 12 жовт.

Узій Л. Використання пам'яток Кременецько-Почаївського державного історико-архітектурного заповідника як об'єктів розвитку туризму на Волині // Наукові записки ТДПУ. Сер. Географія. – Тернопіль, 2003. – № 1. – С. 80-82.

Фарина І. Зібрало людей свято міста // Свобода. – 2003. – 17 лип., фотогр. – (Добрі вісті).

Фарина І. Почаїв береже століть карби // Свобода. – 2000. – 17 жовт., фотогр. – (Ювілеї).

Фарина І. Чи стане Почаїв туристичним центром? // Свобода. – 2001. – 15 трав.

Цифрова телефонна станція – подія у життя Почаєва // Нова Тернопільська газета. – 2002. – 4 груд., фотогр.

Шилінська Л. Занурилися випускники у глибини щемких спогадів: [50 років першого випуску в ЗОШ м. Почаєва] // Діалог. – 2003. – 15 берез.

Шилінська Л. Каплиця Св. Марії Магдалини // Діалог. – 2004. – 14 серп. – С. 2; фотогр. – (Духовні святині).

Шилінська Л. Почаїв – святиня українського народу // Діалог. – 2001. – 3 берез.

Пісня про Почаїв / Сл. і муз. В. Сабрана // Діалог. – 2003. – 12 лип.

465 РОКІВ З ЧАСУ ЗАСНУВАННЯ МІСТА ТЕРНОПОЛЯ (1540)

У мальовничій місцевості, на березі тихоплинного Серету, розкинулося старовинне українське місто Тернопіль – нині один із адміністративних, економічних та культурних центрів області у складі Української держави.

Однією із найдавніших споруд, що збереглася до наших днів і з якою пов'язана перша письмова згадка про Тернопіль, є замок, побудований у 1540 році. Навколо замку почало розвиватися місто, яке у 1548 році отримало магдебурзьке право.

Зараз Тернопіль – це місто-легенда, місто-символ.

Неповторний і неперевершений архітектурний ансамбль: гармонійне, взаємодоповнює поєднання давніх, минуловікових стилів (стара фортеця, Домініканський костюл – тепер церква Непорочного Зачаття Пресвятої Богородиці) і новітніх (обласний краєзнавчий музей, театр ляльок, видавництво «Збруч») – це Тернопіль.

Над місцевиною вивершуються золоченими хрестами храми, схороняючи від нещастя і даруючи благодать Божу – це Тернопіль.

Оксамитові килими клумб, розписані довільними та геометричними орнаментами різнокольорових рослин і квітів – це Тернопіль.

Сріблясто-голубе дзеркало розлогого ставу вилискує-підморгує сонячними зірницями – це Тернопіль.

Підбадьоруюче дзюрчання й освіжаючо-таємниче шумовиння каскаду фонтанів літньої спекотної пори – це Тернопіль.

Малочасно палахкотять білосніжними суцвіттями-свічами каштани – це Тернопіль.

Духмяно-медово п'янять золотавими кронами липові алеї – це Тернопіль

Справжні пухопадкові заметілі тополиного цвіту – це Тернопіль.

Тернопіль – місто майбутнього.

ЛІТЕРАТУРА

Бойцун Л. Тернопіль у плині літ: Історико-краєзнавчі замальовки. – Тернопіль: Джура. – 392 с.: фотогр.

Завітайте у Тернопіль: Фотоальбом. – Тернопіль: Джура, 2003. – 21 с.

Клименко О., Хаварівський Б. Тернопіль: Місто, обл. центр: Історія краю в постатях і символах // Рада. – 2003. – № 8. – С. 113-116; фотогр., зобр. гербів.

Тернопіль: Бізнес-історія-туризм: Путівник. – Тернопіль: Наш світ. – 2002.

Тернопіль: Місто, обл. центр // Гречило А. та ін. Герби міст України (XIV – I пол. XX ст.). – К., 2001. – С. 338-339.

Бойцун Л. С. Так народжувався Тернопіль: [Історія Тернополя] // Місто. – 2003. – 11 черв. – С. 17; фотогр.

Мичко С. Таємниці тернопільських вулиць: [Іст. забудови міста] // Місто. – 2003. – 21 трав. – С. 4; фотогр.

Що так довго приховували тернопільські підземелля: [Добірка матеріалів про підземні ходи в центрі міста] // Тернопільська газета. – 2003. – 16-22 лип. – С. 4-5; фотогр.

Гулько Я. Портрет Лучаківського у міській раді: [Вшанування пам'яті В. Лучаківського в Тернополі] // Тернопіль вечірній. – 2003. – 27 берез., фотогр.

Стецько В. Володимир Лучаківський в історії Тернополя // Наукові записки Терноп. обл. краєзнав. музею. – Тернопіль, 2003. – Вип. 3. – С. 90-96; фотогр.

Бойцун Л. Коли Тернопіль був столицею: [Тернопіль періоду ЗУНР] // Місто. – 2003. – 29 жовт.

Грещук Г. Промовляла історія слави стрілецької: 85-річчя Листопадового Зриву в Тернополі // Вільне життя. – 2003. – 8 листоп., фотогр.

Терен О. Тернопіль 59 років тому: [Визволення міста від фашист. загарбників] // Думаї. – 2003. – 17 квіт. – С. 17.

Березовська С. Запрацювала промисловість // Тернопіль вечірній. – 2003. – 13 берез.

Бойко Т. Оаза Тернополя – парк імені Т. Г. Шевченка: [50-річчя з часу закладення] // Свобода. – 2003. – 26 лип. – (Ювілеї).

Бридун Є. Західний регіон – двигун демократизації України: [Співпраця Тернополя з міжнар. організаціями] // Тернопіль вечірній. – 2002. – 3 лип.

Кравчишин О. Соціальна сфера міста Тернополя в сучасних умовах // Студентський на-ук. вісник. – 2002. – № 5. – С. 199-200.

Місто найкращого благоустрою: [В групі міст другої категорії відзнач. позитивну роботу міськвиконкому Тернополя з благоустрою, озеленення та санітарного стану] // Міське господарство України. – 2003. – № 2. – С. 5. – (Конкурси).

Наше місто очима іноземців: [Сучасні та ретро-свідчення] // Тернопільська газета. – 2003. – 19-25 листоп., фотогр.

Солодка О. Новий торговельний центр міста: [Про будівництво комплексу в м. Тернополі] // Rіa plus. – 2003. – 30 лип., схема. – (Грандіозні плани).

Яркун А. Від різних напастей тернополян захищатимуть хрести: [Встановлення дерев'яних хрестів біля під'їздів до Тернополя] // Тернопільська газета. – 2003. – 19-25 листоп., фотогр. – (Обереги).

ПЕРЕЛІК ІМЕН ВІДОМИХ ЛЮДЕЙ ТА ПОДІЙ, ЯКІ НЕ УВІЙШЛИ ДО ОСНОВНОГО СПИСКУ

2(15) січня 1910 р. у Києві народився Еммануїл Бергер – вчений-патофізіолог, доктор медичних наук, професор.

Закінчив Київський медичний інститут у 1935 році. З 1957 року працював у Тернопільському медичному інституті (нині ТДМА): доцент, професор, завідуючий кафедрою.

Працював у галузі патофізіології нервово-гуморальної регуляції функцій організму.

Автор близько 100 наукових праць, краєзнавчих публікацій. Відомий як колекціонер екслібрисів, книжкової графіки. У Тернопільському обласному художньому музеї зберігається близько 7 тис. книжкових знаків Бергера.

Помер 7 листопада 1999 р. у Тернополі.

14 січня 1915 р. у с. Острів Тернопільського району народився Богдан Антків – актор, композитор і диригент, заслужений артист УРСР. Працював у Тернополі – обласному музично-драматичному театрі ім. Т. Г. Шевченка (1948-1963 рр.). Від червня 1963 року – актор Львівського драматичного театру імені М. Заньковецької.

Першу свою роль зіграв у виставі «Бувальщина», а далі «Наталка Полтавка», «Безталанна». У 1962-1969 рр. вчився заочно у Львівській консерваторії, писав музику для вистав, інсценізував прозові твори.

Зіграв головну роль у постановці Грипича «Наливайко» і написав до її музику.

Б. Антків проявив себе і як композитор, автор музики до багатьох вистав репертуару, і як актор. Тарас Голота («Правда»), Гайдай («Загибель ескадри»), Михайло Гурман («Украдене щастя»), Софрон («Маруся Богуславка»), Гнат («Безталанна»), Манелік («Людина та вовк») – це далеко не повний перелік образів створених артистом. Кожен з цих образів мав своє самотутнє обличчя, живий, неповторний характер.

Помер Б. Антків 22 грудня 1998 року. Похований у Львові.

4 лютого 1885 р. в с. Великі Бірки, нині смт. Тернопільського району народився Степан Бaley – психолог, педагог, філософ. Доктор філософії, доктор медицини, професор. Член НТШ (1917), член Польської АН (1952).

Закінчив гімназію в Тернополі, Львівський університет. Викладав в українських гімназіях Тернополя, Перемишля і Львова.

З 1927 р. – працює у Варшавському університеті, а в 1936-1951 рр. – займає посаду директора Варшавського педагогічного інституту Спілки вчителів. Тут він написав низку праць з питань дитячої педагогічної і соціальної психології, котрі по кілька разів перевидувались. Свої дослідження психології літературної творчості С. Бaley продовжив у працях «Психологічні замітки про виникнення поеми Словацького «В Швейцарії» та «Творча особистість Жеромського» (1936).

За заслуги на науковій ниві нашого земляка нагородили Хрестом Ордена Відродження, обрали членом Польської Академії Наук.

Помер Степан Бaley 13 жовтня 1952 року у Варшаві, де й похований.

8 лютого 1895 р. в м. Скалаті (нині Підволочиського району) народився Олександр Кульчицький – вчений-психолог та соціолог.

У 1913 р. закінчив Класичну гімназію у Станіславі, нині Івано-Франківськ. Навчався на філософському факультеті Львівського університету. Захистив дисертацію французькою мовою «Релігія у вченні Ренана» й отримав ступінь доктора філософії Львівського університету.

1930-1939 рр. опублікував низку педагогічних праць із характерології та педагогічної психології, співпрацював із українськими та польським газетами й журналами.

1940 р. емігрував до Польщі, відтак – до Німеччини, де співпрацював з німецьким Інститутом психологічних досліджень і психотерапії. Від 1945 р. – надзвичайний професор, від 1955 р. – повний професор Українського вільного університету.

З 1951 р. переселився до Франції.

Олександр Кульчицький – автор концепції формування української психіки, більше 110 праць із цілісноструктурної психології, етнопсихології, характерології та інших напрямків досліджень, розвідок про творчість Г. Сковороди, Т. Шевченка, І. Франка; ще 264 праці залишилися в рукописах.

Помер О. Кульчицький 30 квітня 1980 р. в Парижі.

31 березня 1935 р. в м. Кременці народилася Галина Гордасевич – поетеса.

1971 року закінчила Літературний інститут ім. М. Горького у Москві. Член Національної Спілки письменників України з 1983 р. Брала участь в русі дисидентів, була членом оргкомітетів і делегатом установчих з'їздів Товариства української мови, Народного Руху України та Демократичної партії України.

Лауреат літературного конкурсу «Шістдесятники» за 1996 р., премій ім. Олександра Білецького в галузі критики та ім. Валерія Марченка в галузі публіцистики за 1997 р.

Померла у Львові 11 березня 2001 року. Похована в м. Кременці.

14 квітня 1895 р. в Струсові в дяківській родині народився Йосип Гірняк – український актор, режисер. Вчився в гімназії у Коломиї, а потім у Станіславі. З ранніх літ захоплювався виставами.

З 1914 р. брав участь в аматорських виставах УСС. Далі працював у професійних театрах – «Українська Бесіда», Новий Львівський театр, Театр ім. І. Франка, «Березіль». В 1933 році як одноступень Л. Курбаса був заарештований і засланий на північ. В 1942-1944 рр. – актор і режисер Львівського Оперного театру. Вперше на українській сцені поставив «Гамлета» Шекспіра. В 1945-1956 рр. мистецький керівник і актор Театру-Студії, Українського Театрального ансамблю. Визначний виконавець комедійних ролей з драматичним забарвленням. Представник модерного театрального мистецтва, у своїй творчості розвивав ідеї Л. Курбаса. Відновлював у новому світлі традиції української інтермедії, сполучаючи давнє з сучасним, автор багатьох праць з питань театрального мистецтва.

15 квітня 1540 р. – перший запис у біографії Тернополя пов'язаний із королівським дозволом на спорудження замку над Серетом Краківському каштеляну Яну Тарновському. Ця фортифікаційна споруда мала перекрити шлях різним наїзникам на широких просторах від Теремовлі до Буська, де на той час не було жодного великого укріплення. Сотні вправних ремісничих рук почали зводити мури нової фортеці, що мала стати оплотом польських завоювальників на Подільській землі. Будівництво тривало вісім літ і завершилось у 1548 році.

21 квітня 1945 р. в м. Тернополі народилася Любомира Бойцун – архівознавець, публіцист, член Всеукраїнської спілки краєзнавців (1992).

Закінчила Тернопільську СШ № 3 (1963) та філологічний факультет Чернівецького державного університету (1968).

Навчалася на курсах Московського історико-архівного інституту та Московському інституті підвищення кваліфікації інформаційних працівників.

Працювала викладачем підготовчого відділення в Тернопільському інституті народного господарства, старшим науковим працівником та завідувачкою відділу використання й публікації Державного архіву Тернопільської області.

Упорядник документальних збірників з історії Тернопільщини та доповнень до путівника «По державному архіву Тернопільської області».

Автор буклету «Державний архів Тернопільської області», історико-краєзнавчого нарис-су «Тернопіль у плінні літ», та численних публікацій у пресі.

25 травня 1925 р. в с. Лідихів, що поблизу Почаєва, народився Степан Ярмусь – відомий у Канаді та США священник, доктор богослов'я, професор, редактор, видавець, автор двадцяти книг, сотень статей.

2 липня 1885 р. в Бережанах народився Франц Коковський – український письменник, журналіст, етнограф, перекладач, критик.

Після закінчення Бережанської гімназії у 1906 році вступив на філософський факультет Львівського університету.

Працював адвокатом у Підгайцях і Бережанах. За часів ЗУНР був комісаром у Козові.

У 1928 р. Коковський переїхав до Сянока. Брав участь у заснуванні Сяноцького музею «Лемківщина».

Автор збірок віршів «Сердечні струни», «Настрої», «Малим друзам», збірника сонетів і терцин, повістей «Марія», «За землю», «Лемківська слава», «Слідами забутих предків», «Вчорашній дань», «Людська вдячність», балади «Над озером».

У 1935 році повернувся у Бережани, де посів посаду судового радника.

Репресований. Замучений у Тернопільській тюрмі 9 вересня 1940 року.

8 липня 1910 р. в селі Якимівці на Лановеччині народився Кирило Куцюк-Кочинський. Після закінчення школи навчався в Дерманському монастирі на Рівненщині, готуючи себе до сану священника.

Друга світова війна та фашистська окупація змусили його залишити рідне село та сім'ю. З 1941 по 1944 рік живе на Вінничині і служить у церкві.

Відступаючи з території Поділля, гітлерівці арештовують його і вивозять у Німеччину.

По дорозі йому вдається втекти з ешелону. Він залишається жити в Румунії. Там здобуває професію інженера-будівельника.

Друкуватися Куцюк-Кочинський почав за кордоном. Перша його збірка поезій «Вечірній заспів» вийшла в Бухаресті у видавництві «Критеріон». Згодом одна за одною виходять книги «Запах неба», «Вогні смеркання», «Рушник на камені» та ін. Куцюк-Кочинський відомий не тільки як поет, але і як перекладач. Він репрезентував українському та румунському читачеві твори майстрів красного письменства Росії, Польщі, Болгарії, Угорщини, Німеччини та Англії.

Помер у 1991 році.

15 липня 1730 р. Митрополит Атанасій Шептицький своїм декретом проголосив Ікону Тернопільської Божої Матері – чудотворною і встановив її празник на день Святого Покрова Матері Божої (14 жовтня).

Свого часу у храм Різдва із Хрестовоздвиженської церкви перенесли чудотворну Ікону Тернопільської Божої Матері. Цю ікону передала храмові родина тернопільського шевця Маркевича, що мешкав над ставом. Саме у цій хаті під час Великого посту 1730-го заплакав образ Матері Божої. Церковна комісія підтвердила істинність чуда. Ікону з урочистою процесією перенесли у Надставну церкву. І тут Богородиця продовжувала плакати. Декрет Атанасія Шептицького поновлювано у 1737 і 1834 роках. Про чудесні зцілення від ікони свідчили дари вдячності. Отець Громницький прикрасив образ на знак вдячності срібними ризами. Ікона зберігається і сьогодні у церкві Різдва Христового.

15 липня 1880 р. у Тернополі народився Богдан Барвінський – український історик, знавець бібліотечно-архівної справи. Син Олександра Барвінського.

Навчався у Тернопільській, згодом у Львівській Академічній гімназії, на філософському факультеті Львівського університету (1898-1901), у Відні, Берліні.

Доктор філософії (1907), дійсний член НТШ. Автор багатьох історичних праць з історії України та Польщі, зокрема: «Історичний розвій імени українсько-руського народу» (1909), «Крайовий архів актів громадських і земських у Львові» (1917), «Жигмонт Кейстутович, великий князь литовсько-руський, 1432-1440» (1907), «Коротка історія Галичини впродовж тисячоліття, 907-1941» (1941).

Помер у 1962 році.

23 липня 1885 р. в Струсові Тереховлянського району народився Никифор Гірняк – доктор філософії. Середню освіту здобув у Станіславі (нині Івано-Франківськ). Закінчив Віденський університет, отримав ступінь доктора філософії.

З 1912 р. працював вчителем Рогатинської гімназії. Був опікуном «Пласту». В роки Першої світової війни працював у легіоні УСС, був комендантом коша УСС, сотником.

З 1922 р. на викладацькій роботі в гімназії «Рідна школа», згодом – її директор.

Н. Гірняк займався активною суспільною працею у «Просвіті», у товаристві «Рідна школа», очолював товариство «Українська громада».

З 1949 року поселяється в Америці.

Доктор Н. Гірняк є автором багатьох нарисів та спогадів.

Помер 4 березня 1962 року в Пассайку (штат Нью-Джерсі, США).

8 серпня 1940 р. в смт. Кути Косівського району Івано-Франківської області народилася Марта Подкович. Трудову діяльність розпочала після закінчення в 1958 році театральної студії при Івано-Франківському обласному музично-драматичному театрі. Працює артисткою цього театру. В 1963 р. перейшла на роботу в Івано-Франківське обласне управління культури на посаду старшого інспектора. В 1968 переїхала в Тернопіль, де працювала лектором-музикознавцем обласної філармонії. З 1969 року – старшим інспектором з питань мистецтва управління культури облвиконкому, з 1971 р. – на партійній роботі: інструктор відділу пропаганди і агітації Тернопільського обкому партії, секретар Кременецького райкому партії. В 1975 р. обрана заступником голови облвиконкому. З 1978 р. – зав. денним відділом Тернопільського музичного училища, з 1980 по 2000 рр. – директор Тернопільського музичного училища, а з листопада 2000 р. – по теперішній час – заступник директора з загальних питань.

Освіта вища – закінчила Київський інститут театрального мистецтва ім. Карпенка-Карого в 1966 р., ЗПВШ в 1976 р. Заслужений працівник культури України, член Національної Спілки журналістів України, шеф-редактор газети «Соломія». В даний час голова обласного відділення Спілки жінок України, голова Благодійного фонду «Соломія».

1 вересня 1925 р. в с. Княгинине, нині Млинівського району Рівненської області народився Ігор Юхновський – учений-фізик, академік НАН, народний депутат України.

На початку 30-х років його батьки переїжджають до Кременця, де й пройшли дитячі та юнацькі роки майбутнього академіка. Тут він у 1932-1944 роках здобув освіту.

У вересні 1946 р. – студент фізико-математичного факультету Львівського державного університету ім. І. Франка.

В 1965 р. успішно захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора фізико-математичних наук на тему: «Статистична теорія систем зарядження частинок», а через два роки вченому присвоєно звання професора кафедри «Теоретична фізика».

Перу вченого академіка І. Юхновського належать кілька солідних монографій, майже 400 наукових праць.

Ігор Юхновський – один із творців доленосних документів незалежної України. При його безпосередній участі розроблено і прийнято такі важливі документи, як Декларацію про державний суверенітет України, Акт про незалежність України, Закон про економічну самостійність України.

9 вересня 1900 р. в с. Добриводи на Збаражчині народився Олександр Смакула – професор, фізик, дійсний член НТШ.

Навчався в Збаразькій, потім Тернопільській гімназіях. У 1918 р. брав активну участь у становленні влади Західно-Української Народної Республіки (УНР). Упродовж 1918-1920 рр. воював в УГА.

Вивчав математично-природничі науки в м. Генінген (Німеччина), де й здобув у 1927 р. ступінь доктора філософії з відзнакою. У 1928 р. О. Смакула – професор фізики Одеського університету.

Розробив метод підрахунку електронів, пійманих у пастку під час взаємодії радіації з кристалами, виразивши його відомим науці у цілому світі і названим його іменем – Смакуловим рівнянням або формулою Смакули. Науковці назвали це винаходом сторіччя в галузі оптики. В 1935 р. в Німеччині одержав перший у світі патент на виготовлення просвітленої техніки.

З 1930 р. став дійсним членом Наукового Товариства ім. Т. Шевченка.

З 1946 р. вчений працює у США, з 1951 р. – надзвичайний професор Массачусетського інституту і заступник директора лабораторії для дослідів ізоляції.

Професор Смакула – автор багатьох патентів, понад ста ґрунтовних наукових праць. Він є почесним членом Товариства Українських інженерів (США), Американського Оптичного Товариства та ін.

Помер 17 травня 1983 р.

17 вересня 1935 р. в Ланівцях народилась Тамара Дідик. Після закінчення школи навчалася у Львівському музичному училищі, яке відмінно закінчила. А тоді – навчання у Львівській консерваторії ім. М. В. Лисенка, при вступі до якої всі формальності практично звелися до прослуховування співу. Педагогом молоді співачки була О. К. Бандрівська, племянниця знаменитої Соломії Крушельницької. У 1960 році вона закінчила з відзнакою консерваторію по класу сольного співу.

Понад 30 років – солістка опери м. Львова. У її виконанні прозвучали партії: Галя («Утоплена» Лисенка), Мирослава («Золотий обруч» Лятошинського), Шевцова («Молода гвардія» Мейтуса), Татьяна («Євгеній Онегін» Чайковського), Мікаела («Кармен» Бізе), Оксана та Одарка («Запорожець за Дунаєм» Гулака-Артемовського) та інші.

У 1966 році Тамарі Дідик було присвоєно почесне звання заслуженої артистки УРСР, а в 1975р. – народної артистки УРСР.

З 1989 року і по сьогоднішній день працює у Вищому державному музичному інституті ім. М. В. Лисенка.

20 вересня 1955 року в с. Козівка Тернопільського району народився Михайло Франків – хормейстер, режисер, культурний діяч. В 1970 році закінчив місцеву восьмирічну школу, а в 1973 році – Терехівлянське культурно-освітнє училище. Свою трудову діяльність розпочав у 1973 році на посаді завідуючого клубом с. Байківці Тернопільського району.

З 1976 по 1980 роки навчався в Рівненському інституті культури на диригентсько-хоровому відділі у заслужених діячів мистецтв України, уродженців Тернопільщини Володимира Пекаря (м. Козова) та Ореста Олійника (с. Дарахів).

З 1980 по 2004 рік працював у Тернопільському обласному методичному центрі народної творчості на посадах методиста, провідного методиста, завідуючого відділом народної творчості, заступника директора. З липня 1992 по листопад 1998 року та з лютого 2001 по червень 2004 року – директор обласного методичного центру народної творчості. З червня 2004 року Михайло Франків працює заступником начальника управління культури облдержадміністрації.

Нагороджений почесною відзнакою Міністерства культури і мистецтв України «За багаторічну плідну працю в галузі культури».

Вересень-листопад 1915 р. У період Першої світової війни під селом Семиківці (колись Підгаєцького повіту), а тепер Терехівського району, відбулася велика битва Українських Січових Стрільців з російськими військами, яка увійшла в історію як яскравою сторінкою боротьби стрілецтва проти іноземних поневолювачів.

(Іваськевич І. Семиковецька битва: [Передумови і хід битви в період I-ї Світової війни] // Свобода. – 2003. – 27, 30 верес., фотогр. – (Сторінки нашої історії)).

15 жовтня 1885 р. в Бережанах народився Олександр Надрага – юрист-правознавець.

Навчався в гімназії у Львові, потім у Львівському університеті вивчав право. Працював урядовцем австрійської державної адміністрації в Станіславі. Після війни переїхав до Львова і відкрив приватну адвокатську канцелярію. В 1920-1924 рр. викладав у Таємному Українському Університеті у Львові римське право. Після заснування Митрополитом Андреем Українського Католицького Союзу став його активним членом. З 1932-1933 – викладав процесуальне право в Богословській Академії у Львові. В 1944 р. його арештували і разом з сім'єю вивезли на Сибір. В 1960 р. повернувся на Галичину і оселився в Самборі.

Помер Олександр Надрага у 1962 році.

18 жовтня 1885 р. в с. Глусте (тепер Товсте) Заліщицького повіту народився Володимир Кучер – фізик.

1905 р. закінчив гімназію у Бучачі, у 1905-1909 рр. вивчав фізику та математику на філософському факультеті Львівського університету. Вчителював у Станіславі, Тернополі, Львові. У 1914-1915 рр. навчається в Інституті теоретичної фізики у професора Газенерла. У Віденському університеті, захистивши дисертацію на тему «Загальна формула для тиску випромінювання», здобув вчений ступінь доктора філософії. В 1918 р. затверджується приват-доцентом на кафедрі фізики Українського державного університету у Кам'янець-Подільському.

В 1919 р. Кучера обирають дійсним членом Наукового Товариства ім. Шевченка, був представником теоретичної фізики у діяльності математично-природописно-лікарської секції.

Початок наукової діяльності В. Кучера припадає на період становлення квантової механіки, і він робить свій внесок у її розвиток.

Відомі його роботи – «Основи електроніки», «Динаміка електрону». «З теорії лучистого тиснення», «Сучасна атомістична теорія» та ін.

Помер В. Кучер 29 серпня 1959 р.

21 жовтня 1915 р. в с. Бережанка Лановецького району народився Анатолій Малевич.

Закінчив Кременецьку українську гімназію та філологічний факультет Чернівецького державного університету (1952). Працював учителем у с. Лосятин та директором школи в с. Старий Тараж на Кременеччині.

В останні роки працював старшим науковим працівником Збарзького краєзнавчого музею.

Видав краєзнавчий нарис «Збараж» (1984). На початку 1990-х років з-під його пера виходять нариси, путівки, буклети – ««Просвіта» на Збаражчині», «Морозенко», «Дмитро Байда Вишневецький», «Збарзький замок», «Вишневець», «Неопалима купина», «Літопис землі Збарзької». В альманасі «Літературна Збаражчина» він є автором розділу «Славні імена».

Недописаним залишився рукопис книжки «Лікарі Збаражчини». Очолював товариство «Просвіта» і керував ним до останніх днів свого життя.

Помер 9 червня 1997 року в м. Збаражі.

31 жовтня 1875 р. в с. Денисові Козівського району народився Григорій Глинка – український письменник, фольклорист.

Закінчив Денисівську початкову школу. Був активним співаком і музикантом славнозвісного Денисівського хору О. Вітошинського. Записував народні пісні різних жанрів, надсилав їх І. Франку, В. Гнатюку, О. Маковею, М. Павлику. Був активним членом «Просвіти».

У 1906 р. видав у Львові свій прозовий твір «Сирітська доля».

Перед Першою світовою війною виїхав до Канади. Тут продовжував літературну діяльність і залишив великий творчий архів. Фольклорні записи Г. Глинки зберігаються у фондах НАН України. Окремі записи пісень опубліковані у фольклорному збірнику «Балади» (3 т.).

Помер Г. Глинка 1966 року в Канаді.

Жовтень 1990 р. – вийшов у світ перший номер «Свободи», тоді газета називалася «Відродження». Нинішня назва газети від грудня 1991 року. Газета Тернопільської обласної ради і обласної державної адміністрації.

«Свобода» – це тематичні добірки «Пам'ять», що вже не один рік регулярно з'являються у газеті.

Щирістю, ніжністю і теплом віє від «Гніздечка».

Ніколи не розчарує любителів поспілкуватися у дружньому колі «Бамбетель».

Зцілення для душі та тіла будь-якої хвилини запропонує «Народний цілитель».

Точно відповість на найзаплутаніші, найскладніші запитання добірка «Читач-газет-читач».

Про життя в світі, Україні та на Тернопіллі, коротко і чітко поінформує свободівський «Пульс».

Жодна проблема суспільно-політичного, духовного, економічного життя не залишається поза увагою газети.

16 листопада 1875 р. у с. Мала Лука Гусятинського району народився Іван Левицький – скрипаль, педагог, диригент, композитор.

Навчався музики в Тернопільській гімназії. У 1910 р. склав державний іспит на вчителя співу та музики середніх шкіл у Львові.

У 1903-1912 рр. працював учителем співу та музики Тернопільської української гімназії. Водночас був другим диригентом «Тернопільського Бояна».

Згодом працював педагогом музики та диригентом учнівського хору в українській жіночій семінарії у Львові (1913-1914, 1919-1934).

З 1914 р. писав вокальну музику, зокрема солоспіви у супроводі фортепіано («Буває тужу за тобою» та «Рожевий квіте» на слова Б. Лепкого, «І світає, і смеркає» на слова Т. Шевченка та інші).

На початку 30-х років вів клас скрипки у Вищому музичному інституті ім. М. Лисенка у Львові.

Помер І. Левицький 8 квітня 1938 р.

17 листопада 1885 р. в м. Гусятині народився Йоаникій Шимонович – статистик, економіст. Після закінчення середньої школи, поступив до Київського економічного інституту. У 1914 р. переїхав до Петербурга і вчився на Вищих статистичних курсах. Працював начальником департаменту при Міністерстві пошт і телеграфів.

Наприкінці 1917 р. українці Петербурга делегували його до Центральної Ради, де він отримав посаду помічника міністра пошт і телеграфів.

У Києві Й. Шимонович вів активну педагогічну діяльність.

1919 р. разом з урядом УНР переїхав до Кам'янця-Подільського, де працював у Державному Українському університеті.

Працював у Львові, Харкові, Казані.

Професор Й. Шимонович був широковідомим ученим-економістом і статистиком. З-під його пера вийшли дослідження «Нафта у світовій політиці» (1922), «Історія політичної економіки» (1923), «Зелений Клин – нова Україна» (1923), «Західна Україна. Територія і населення» (1926), «Галичина. Економічно-статистична розвідка» (1928) та багато ін.

Репресований у 1938 році.

1550 р. в м. Гусятині народився Дем'ян Наливайко – релігійно-освітній діяч, письменник, брат Северина Наливайка. Закінчив Острозьку школу, був придворним священиком у князя К. Острозького і викладачем Острозької академії.

У 1594-96 рр. брав участь у повстанні С. Наливайка. Під час Берестейського собору 1596 р. виступав проти укладення унії з Римом. У 1602-1605 рр. – управитель друкарні в Дерманському монастирі, а згодом в Острозі.

Належав до Острозького літературного гуртка. Автор віршів та прозових творів: «Проповіді про Івана Златоустого» (1607), «Октоїх, сиріч осмогласник» (1603-04), «Лікарство на оспалий усмисл чоловічий» (1607), а також передмов до перекладів, що видавалися у Дермані та Острозі.

Помер Д. Наливайко в Острозі Рівненської області у 1627 р.

1560 р. в м. Гусятині народився Северин Наливайко – організатор національно-визвольного руху, козацький гетьман.

С. Наливайко навчався в Острозькій академії, а юнацькі роки провів на Запоріжжі. Пізніше служив сотником надвірної корогви князя К. Острозького.

У 1594-1595 рр. на чолі козацького загону разом з гетьманом Г. Лободою здійснив кілька успішних походів у Молдавію та проти турків, які набули гучного резонансу в Європі.

Повстання 1595-1596 рр. в Україні й Білорусі під керівництвом С. Наливайка було першим організованим рухом, що започаткував епоху національно-визвольної боротьби українського народу проти польського поневолення.

У 1597 р. С. Наливайко прийняв мученицьку смерть.

1890 р. – збудовано готель «Подільський» (нині «Україна») – свідок тернопільської історії, а на той час новітня споруда – гордість міщан. Документи засвідчують, що збудували готель у 1890 році, а інші прибудови датуються 1910 та 1928 роками. На початку ХХ ст. готель мав власний водогін, центральне опалення, ванни і навіть таку новинку, як електричне освітлення, яке тільки впроваджувалося у місті. При готелі були також стайні та возівня.

1980 р. – утворена народна хорова капела «Зоринка» (2002). У 1980 р. – як хоровий гурток міського Палацу піонерів. Зразковий художній колектив від 1988 р. У 1996 р. – це дитяча хорова школа.

Засновником і незмінним керівником є І. Доскоч, хормейстер і диригент – А. Свідун.

В репертуарі – понад 100 творів, що виконують в основному а capella, у т.ч. духовна і світська класика, обробки українських народних пісень, пісні народів світу, мелос сучасних композиторів.

Хорова школа «Зоринка» має 4 ступені – молодший, де дошкільнят і першокласників навчають за спеціальною методикою хорового співу і сольфеджіо; середній – діти опановують двоголосся, вчать грати на музичних інструментах; кандидатський – навчаються поліфонічному триголосся; концертний – поєднують навчання з виконавською діяльністю.

В школі навчається 300 дітей. Працюють ансамблі скрипалів, сопілкарів, вокальні. Кращі учні-піаністи вивчають концертмейстерство. Колектив концертував в Австрії, країнах Балтії, Білорусії, Німеччині, Польщі, Росії, Угорщині.

Колектив нагороджений двома срібними та бронзовою медалями 1-ї Всесвітньої хорової олімпіади в м. Лінц (2000, Австрія). Перші премії та дипломи 1-го ступеня Всеукраїнського і міжнародного конкурсів (1988, 1991, 1993, 1997, 1998, 2001).

Два срібні дипломи на першому міжнародному конкурсі хорових колективів ім. Й. Брамса (Німеччина).

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК

Б. Антків	А. Малевич
С. Балей	Н. Маліманова
Б. Барвінський	П. Медведик
В. Барвінський	М. Мельник
Г. Бегеляйзен	О. Надрага
В. Безкоровайний	А. Наконечний
Е. Бергер	Д. Наливайко
Л. Бойцун	С. Наливайко
А. Бобровський	Є. Олесницький
В. Герасимович	А. Осиповичева
Й. Гірняк	М. Подкович
Н. Гірняк	І. Пулюй
Г. Глинка	В. Радзієвський
Я. Гніздовський	Г. Радощівський (Г. Я. Баран)
Г. Гордасевич	У. Самчук
С. Даушков	Б. Сарамага
І. Джиджора	В. Сімович
Т. Дідик	Д. Січинський
С. Дністрянський	О. Смакула
І. Дуда	П. Тимочко
С. Качала	В. Федорович
Ф. Коковський	М. Франків
Г. Коллонтай	В. Хома
Ю. Кройтор	М. Шаварин
О. Кульчицький	Й. Шимонович
К. Куцюк-Кочинський	Д. Шолдра
В. Кучер	І. Юхновський
І. Левицький	М. Якубець
С. Лепкий	С. Ярмусь
Л. Лотоцький	

ЗМІСТ

- Л. Лотоцький
65 років тому було відкрито Чортківське педагогічне училище ім. О. Барвінського
- В. Безкорвайний
- Ю. Кройтор
- Я. Гніздовський
- 65 років тому засновано Тернопільську обласну бібліотеку для дітей
- І. Пулюй
- В. Хома
- 15 років тому було утворено природний заповідник «Медобори»
- І. Джиджора
- 25 років тому засновано Тернопільську обласну бібліотеку для молоді
- У. Самчук
- В. Барвінський
- Є. Олесницький
- В. Сімович
- 95 років тому у Тернополі вперше в Україні було перевидано «Русалку Дністрову»
- І. Дуда
- Г. Коллонтай
- Б. Сарамага
- 65 років тому було відкрито Тернопільський національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка
- Н. Маліманова
- В. Радзієвський
- А. Осиповичева
- А. Бобровський
- 60 років Перемоги у Великій вітчизняній війні 1941-1945 рр.
- В. Федорович
- 10 років тому в Тернополі було відкрито пам'ятник І. Франку
- А. Наконечний
- 65 років тому було відкрито Кременецьке медичне училище ім. А. Річинського
- П. Тимочко
- 200 років тому було засновано Березанську гімназію
- 10 років тому було відкрито музей Богдана Лепкого у Бережанах
- 65 років тому було засновано Тербовлянське вище училище культури
- 45 років тому було відкрито Тернопільський технічний університет ім. І. Пулюя
- М. Якубець
- М. Шаварин
- 25 років тому було відкрито Березанський краєзнавчий музей
- 75 років з часу пацифікації на Тернопільщині
- В. Герасимович
- Д. Січинський
- С. Даушков
- Д. Шолдра
- 90 років з дня заснування «Тернопільських театральних вечорів»
- 75 років Тернопільському академічному обласному драматичному театру ім. Т. Г. Шевченка
- П. Медведик
- Г. Бегеляйзен
- 25 років тому було відкрито Тернопільський театр актора і ляльки
- С. Дністрянский
- М. Мельник
- Г. Радосівський (Г. Я. Баран)
- С. Лепкий
- С. Качала
- 765 років з часу явлення Чудотворної ікони Матері Божої у Зарваниці
- 765 років з часу заснування Почаївської Лаври
- 665 років з часу заснування міста Заліщик
- 630 років з часу заснування міста Бережан

565 років з часу заснування смт. Козови

555 років з часу заснування міста Почаєва

465 років з часу заснування міста Тернополя

Перелік імен відомих людей та подій, які не увійшли до основного списку

Іменний покажчик